

ΤΟ ΣΚΑΛΙ

Κι' αυτό ακόμα τὸ σκαλί τὸ πρῶτο
πολὺ ἀπὸ τὸν κοινὸ τὸν κόσμον ἀπέχει
εἰς τὸ σκαλί γιὰ νὰ πατήσῃς τοῦτο
πρέπει μὲ τὸ δικαίωμα σου νάσαι
πολίτης εἰς τῶν ἰδεῶν τὴν πόλιν.

Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΠΡΩΤΟ

4

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΟΝ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΝΕΩΝ

ΣΥΝΤΑΣΣΕΤΑΙ ΥΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πώς βλέπετε αυτούς ποιὸν πατοῦν τὸ πρῶτο σκαλί τῆς ζωῆς τους	σελ.	1
Τὸ μέλλον γιὰ τὸ παρελθόν	Λέοντος Λοΐσιου	» 5
Ἵπενθυμίσεις	Σπύρου Μεταλληνοῦ	» 7
Ἡ Καμπάνα τοῦ στεναγμοῦ (διήγημα)	Εἰρήνης Δεντρινοῦ	» 9
Τὰ ἔργα μου (ποίημα)	Στέφανου Σγούρου	» 13
Ἀνδρέας Κάλβος	Σπύρου Κατσίμη	» 15
Ἐπικοινωνία (ποίημα)	Κώστα Κινδύνη	» 17
Τεχνικὴ καὶ Οἰκονομία καὶ κοινωνικαὶ ἐπιδράσεις αὐτῶν	Παύλου Δόικα	» 18
Διέξοδος (ποίημα)	Ἀλέξη Ζακυθηνοῦ	» 20
Διακοπές—Ἡμέρες εὐτυχίας, χαρᾶς, διασκεδάσεως	Ἄλεξ. Πετσάλη	» 21
Σκέψεις γύρω ἀπ' τὴ ποίηση	Μήτσου Λυγίζου	» 23
Τραγουδάκι (ποίημα)	Γιώργου Καραπάνου	» 24
Ἡ ὑδρογονικὴ δόρυβα καὶ ἡ παγκόσμιος Κυβέρνησις	BERTRAND RUSSELL	» 25
Συναντησὴν μὲ τὸν X. A. DONNET στὰ νησιά	Ἰάσωνος Δεπουντή	» 28
Ἡ Κερκυραϊκὴ Ζωγραφικὴ Σχολή	Γιώργου Κάρτερ	» 33
Βολταῖρος	G LANSON & P. TUFFRAU	» 37
Θὰ ἐπιζήσῃ τὸ ἑλληνικὸ ἐργόχειρο;	Ἰωάννης Κολοκοῦρη	» 39
Μικρὸ παιδί.. (ποίημα)	Σπύρου Κατσίμη	» 40
Ἡ 19η Διεθνὴς Ἐκθεσίς Θεσσαλονίκης	Κώστα Βρυώνη	» 41
Ἀπὸ ἔκδοσιν εἰς ἔκδοσιν !		
Σημειώματα		» 45
Βιβλιοκρισία	Ἀλέξη Ζακυθηνοῦ	» 46
Ζωγραφικὴ (κριτικὴ)		» 47

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: Ἔτησίᾳ Δρ. 60 ἑξαμηνίᾳ Δρ. 30
 Διὰ Ὄργανισμοῦ, Σωματεία καὶ Ἀνωνύμου Ἐταιρείας Δρχ. 100
 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ἑτησίᾳ δολλ. 3

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
 ΛΕΩΝΤΑ ΛΟΪΣΙΟΥ
 Νικ. Θεοτόκη 38 Βιβλιοπωλεῖον «Κάδομος» Κέρκυρα

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΘΕΟΥΡΙΟΥ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

ΣΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΤΟΣ Α'

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1954

ΤΕΥΧΟΣ 4

ΠΩΣ ΒΛΕΠΕΤΕ ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΠΑΤΟΥΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥΣ;

Στή σημερινή δεύτερη συνέχεια της έρευνάς μας θά συνεργαστούν με τις απαντήσεις τους τέσσερες ακόμη άνθρωποι τών γραμμάτων και της τέχνης: ο ύπουργός της Προνοίας και ξεχωριστός συγγραφέας Χρήστος Σολωμονίδης, ο γνωστός ιστορικός του θεάτρου Γιάννης Σιδέρης, ή κριτικός "Αλκης Θρόλος, ή κυρία Μιράντα κι' ο ζωγράφος Γιάννης Τσαρούχης.

Ή γνώμη τους γιά τούς νέους μας είναι έξαιρετικά πολύτιμη και τούς εύχαριστούμε πού με τόση προθυμία μάς τήν έδωσαν:

«Ατενίζω με συμπάθεια τις πρώτες έκδηλώσεις τών νέων πού πρωτορχίνονται στον άγώνα της ζωής. Τούς παρομοιάζω με νεοσσούς πού κάνουν τα πρώτα τους φτερουγίσματα. Θαυμάζω εκείνους πού κατορθώνουν να ύψώνονται με άετεια πετάγματα και να φθάνουν ως πάνω στα σύννεφα. Συμπαθώ και συμπονώ εκείνους πού παρά τις προσπάθειές τους — ίσως για-

ΧΡ. ΣΟΛΩΜΟΝΙΔΗΣ
(Σκίτσο Κ. Πανιάρα)

τι ή τύχη τού θέλησε — τσακίζουν τα φτερά τους στη μέση της πορείας. Εκείνο πού πρέπει να χουν οι τελευταίοι αυτοί ώστε να μην απογοητεύονται από τις άποτυχίες τους είναι τούτο: πίστη.

Όταν ο άνθρωπος είναι έξωπλισμένος με ήθικες άρχές, με θρησκευτικότητα και με άγάπη γιά τήν ανθρωπότητα, τότε ο άνθρωπος είναι έτοιμος να φτιάσει κάπου ψηλά.»

ΧΡ. ΣΟΛΩΜΟΝΙΔΗΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΙΔΗΣ
ΛΟΙΩΣΗ ΚΑΤΗΓΗΓΗ, ΒΔΕΙ ΜΑΡΤΙΝ
ΜΟΥΣΣΕΙΟ ΔΕΛΦΩΝ

... « Ἡ νεότητα τοῦ «πρώτου σκαλιοῦ», πού ἴσως μπορῶ νὰ ξέρω, εἶναι ἡ θεατρική, τὰ παιδιὰ πού ὀνειρεύονται νὰ φτάσουν τὰ ὕψη μὲ τὴ δάδα τῆς προόδου, κατὰ τὸ συγκινητικὸ σχεδιάσμα τοῦ ἔξωφύλλου σας· οἱ περισσότεροί τους, ἀλήθεια σπουδάζουν ὡς ἔξοχοι καὶ θαυμαστοὶ δουλευτὲς καὶ τοῦτο εἶναι σπουδαῖο, ἐπειδὴ τὸ θέατρο πιά δὲν ἀπαιτεῖ μόνο τάλαντο, ἀλλὰ χρειάζεται μάθηση. Στὸν καιρὸ τοῦ νατουραλισμοῦ πού κυριαρχοῦσε ἡ φυσικὴ χάρη, τὰ τριάντα πρῶτα χρόνια τοῦ αἰῶνα μας, ἡ ἀνάδειξη ἦταν πῶς εὐκολή. Τώρα χρειάζεται καιρὸς καὶ κόπος. Καὶ συχνὰ τὸ ἀντικρῦζω τὸ αἰσιόδοξο αὐτὸ γεγονός, πρῶτο σκαλι πραγματικά, γιὰ νὰ βοηθήσει καὶ ν' ἀποκαλύψει τὸ τάλαντο. Ἔτσι, φυσικά, θὰ εἶναι ἡ νεότητα καὶ στίς ἄλλες ἐκδηλώσεις. Δουλειὰ λοιπόν! Δὲν ὑπάρχει ἄλλη μορφή τῆς εὐτυχίας στὸν κόσμο. Μὲ τὴ δουλειὰ ἔρχεται μέσα μας ἡ ἐλπίδα ὅτι συντελοῦμε στὴ βελτίωση τῶν ἄλλων, ὅσο τέλος πάντων γίνεται. Κι' ἂν ἀποτύγουμε, δὲν θὰ ἔχουμε τὴν πίκρα τοῦ «ἀποτυχημένου», ἀλλὰ τὴν ἄρνηση τῆς Φύσης νὰ μᾶς ὀδηγήσει ψηλά, ἐπομένως καὶ ἡ ψυχὴ μας θὰ μείνει ἀπλήγωτη καὶ — τὸ σπουδαιότερο — ἀράγιστη ἢ ἠθική μας».

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ
(Ἐκίτσο Κ. Πανιάρα)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

* * *

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ
(Σκίτσο Κ. Πανιάρα)

« Δὲν καταλαβαίνω ποῖο εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐρωτήματός σας. Θέλετε νὰ σᾶς πῶ ποιὲς πιστεύω πὼς εἶναι οἱ νέες τάσεις στὴ λογοτεχνία ἢ νὰ σᾶς πῶ ποιά εἶναι ἡ ἐντύπωσή μου ἀπὸ τὰ σημερινὰ νιάτα; Στὴν πρώτη περίπτωση τὸ ἐρώτημα θὰ ἀπαιτοῦσε γι' ἀπάντηση μιὰ ὀλόκληρη μελέτη, ἢ ὁποία θὰ στηριζότανε καὶ σὲ πολλὰ ἄστατα δεδομένα, γιατί εἶναι περίπου ἀδύνατο νὰ καθορισθοῦν ἀπὸ τώρα οἱ τάσεις τῶν νέων. Στὴ δεύτερη περίπτωση νομίζω ὅτι ἀποβλέπετε σὲ μιὰ γενίκευση ἢ ὁποία δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι μπορεῖ νὰ ἔχει πολὺ νόημα. Δὲν ἐπινοῶ τοὺς χαρακτηρισμοὺς πού καταγοῦν τὸ ἄτομο, γιατί τοὺς θεωρῶ βιβλικούς. Τὰ νιάτα δὲν εἶναι ἓνα κοπάδι· κάθε νέος ἔχει τὴ δική του ψυχολογία, νοοτροπία καὶ προσωπικότητα. Πῶς νὰ δοῦμε ὅλους τοὺς νέους μαζί, σὰ ν' ἀποτελοῦν μιὰ ὄντοτητα;

Τὸ μόνο κοινὸ γνώρισμα τῶν νέων, τῆς σημερινῆς κι' ὀΐας τῆς ἐποχῆς, εἶναι ὅτι ξεκινοῦν κατὰ κανόνα — κάθε κανόνας ἔχει τὶς ἐξαιρέσεις του, — μὲ πολλὰ ὄνειρα, μὲ πολλὰς ἐλπίδες.. Πόσα ἀπ' αὐτὰτὰ σχέδια θὰ πραγματοποιηθοῦν;

Θυμᾶμαι τὸ ποίημα τοῦ Samain τὸ πάντα ἀληθινό:

Hors la ville de fer et de pierre massive
A l' aurore, le chœur des beaux adolescents
S'en est allè, pieds nus, dans l'herbe humide et vive
Le coeur pur, la chair vierge, et les yeux innocents.

Toute une aube en frissons se lève dans leurs âmes
Ils vont rêvant de chens dorés, d'arcs triomphaux
De chevaux emportant leur gloire dans les flammes,
Et d' empires conquis sous des soleils nouveaux.

Oh! comme il faisait soir quand ils sont revenus!

Θυμᾶμαι κι' ἓνα φίλμ πὸν εἶχα δεῖ πρὶν ἀπὸ χρόνια, καὶ πὸν θὰ εἶταν ἐξαιρετικὸ γιὰ νὰ μοῦ ἔχει ἐντυπωθεῖ: Le carnet de Bal

Μιὰ γυναίκα ἀναθυμᾶται τοὺς νέους μὲ τοὺς ὁποίους χόρευε ἓνα βράδυ. Ὅλοι προορίζονταν, πίστευαν ὅτι προορίζονταν, νὰ γίνουν Καπιοι. Κανένας δὲν ἔγινε.

Τοῦτο βέβαια εἶναι ὑπερβολικό. Ὅλες οἱ δυνάμεις δὲν διαλύονται. Μερικοὶ νικοῦν, ἐπιτυγχάνουν.

Ἄς ἐλπίζουμε, κι' ἄς εὐχηθοῦμε, ὅσοι θὰ φθάσουν στὸ τέρμα πὸν ὀπτασιάσθηκαν, ἢ τουλάχιστον κοντὰ του, νὰ εἶναι ὅσο μπορεῖ περισσότεροι, οἱ κάμψεις ὅσο γίνεται λιγότερες.

Ἄλλωστε διάβαζα τελευαῖα σ' ἓνα γαλλικὸ περιοδικὸ ὅτι ἡ ἀνθρωπότητα κυφορεῖ ἀνθρώπους πιδ ἰσχυροῦς, πιδ ἱκανοῦς νὰ ὀλοκληρωθοῦν, ἀπὸ κείνους πὸν παρήγαγαγαν οἱ προηγούμενες γενιές.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

* * *

« Ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος πὸν ἀπειλεῖ τὸ νέο ὅταν ἀρχίζει νὰ ξεδιπλώνει τὴν προσωπικότητά του εἶναι οἱ γνώσεις πὸν ἀπόκτησε στὶς σχολές, ἢ θεωρία χωρὶς τὴν ἀνάλογη πείρα.

Ἡ ἐπαφὴ μὲ τὶς μεγάλες προσωπικότητες ἢ οἱ διάφορες θεωρίες δημιουργοῦν μιὰ ὑπερδιέγερση τῆς νεαρῆς φαντασίας, πὸν μαζὶ μὲ διάφορα συναισθήματα, ὅπως ἡ φιλοδοξία, ἢ ἡ αἰσιοδοξία, δημιουργεῖ τὸ νέο τὴν διάθεση νὰ προβάλει τὸ ἐγὼ του ἐνῶ εἶναι ἀκόμη ἄγουρος.

Πότε ὁμῶς ἔρχεται ἡ ὀριμότητα;

Κάποτε ὑπάρχει σ' ἓνα παιδάκι, ἄλλοτε ἔρχεται ἄργά κι' ἄλλοτε δὲν ἔρχεται καθόλου, ὀλότε παραμένει κανεὶς σ' ὀλη του τὴ ζωὴ ἓνας πει-

ΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

ραματιστής.

Ο Mozart πέντε μόνο χρόνων έλαιζε την πρώτη του σονάτα. Ο Pirandello πάλι έγραψε το πρώτο του θεατρικό έργο, άφου έγινε σαραντάρης.

Όστε ή έμπνευση, ή έπικοινωνία με το Θεό, δέ διδάσκεται ούτε ραθαίνεται. Έρχεται ξαφνικά. Όμως, όσο καλλίτερα είναι κανείς «τεχνικά» καταρτισμένος, τόσο περισσότερο θ' άποδώση. Καί ή πρακτική έξάσκηση δέν έχει άλλο σκοπό παρά ν' άνοίξει τά κανάλια τής ψυχής άπ' όπου τή στιγμή τής ώριμότητας θα περάσει ή έμπνευση.

Τότε ο μαθητής θα γίνει δάσκαλος και θα βάλει τή σφραγίδα του στο έργο του.

Άν όμως βασικά και έπιπόλαια έμφανίσει το έργο του, αυτό θα είναι μίμηση. όσο πρωτότυπο, κι αν τό θαρρεί ο ίδιος. Θα είναι ένα μωσαϊκό με ξένες ψηφίδες. Άλλά ή μίμηση είναι θάνατος τής προσωπικότητας.

Άπό τους μεγάλους δασκάλους πρέπει νά έμπνέεται ο νέος αλλά όχι νά τους μιμείται.

Όποιος πόλι έχει αυτή τήν ώριμότητα, άς πούμε ξυμφυτη και το ξεκίνημά του είναι όλο έμπνευση, άπειλείται από ένα άλλο κίνδυνο. Νά σταθει ίκανοποιημένος στο πρώτο τουίτο σκαλί και νά επανυλαμβάνει τον έαυτό του...

Άλλά και τουίτο είναι θάνατος.

Τά κανάλια πρέπει νά παραμένουν πάντα άνοιχτά ώστε και ο φτασμένος νά πλουτίζεται και ν' άνανεώνεται δ αρχώς.

Είδικά ο νέος πάντα ν' άναζητάει νέες κορφές. Η σκάλα δέν έχει μόνον ένα σκαλί... Άς τραβήξει το δρόμο του άκολουθώντας τήν έμπνευσή του και ή έπιτυχία θα ρθει.

Όποιος ζητάει πλούτη θα βρει τον τρόπο νά τ' άποκτήσει. Όποιος ζητάει θέση, τιμές, παράσημα, έπίσης. Όποιος πάλι έχει μοναδικό σκοπό τήν προσφορά τής ψυχής του, κι αν δέν άποκτήσει όλα τ' άλλα, τί ένδιαφέρει; Θα είναι ο πιό άγαπημένος γιατί οι άνθρωποι ξεχωρίζουν αυτούς που προσφέρουν από εκείνους που παίρνουν μόνο ή δίνουν για νά πάρουν.

ΜΙΡΑΝΤΑ

***

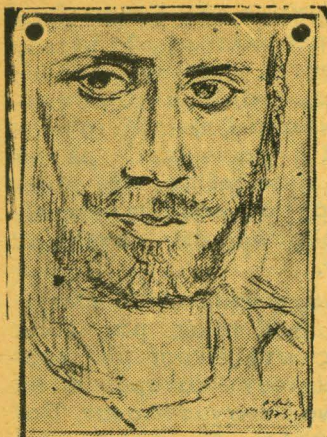
Το «Πρώτο Σκαλί» νομίζω δέν είναι άρχή, αλλά ο πρώτος σταθμός στον οποίο πολλοί λίγοι φθάίνουν και τινά τινά τον ξεπερνούν. Η νεότης είναι μια ώραία και φοβερά στιγμή του ανθρώπου. Η εύλάβεια με τήν οποίαν την δεχόμαστε μας έξασφαλίζει άργότερα, κάποτε πολύ άργότερα, το φτάσιμο στο πρώτο σκαλί.

Σας εύχομαι όλοψύχως, σε σας που ξεκινάται νά φτάσετε στο

ΜΙΡΑΝΤΑ
(Σκίτσο Κ. Πανιάρα)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ
(Σκίτσο του ίδιου)

πρῶτο σκαλί τοῦ Σωστοῦ. Προσοχή ὅμως.
"Ὅλες οἱ σκάλες δὲν ὀδηγοῦν ἐκεῖ.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΟΥΧΗΣ

* * *

Δὲν ξέρουμε ἂν ἡ ἔρευνά μας ἱκανοποιεῖ. Κρίνοντας ὅμως ἀπὸ τὰ γράμματα πού λαβαίνουμε, θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε (καὶ εἴμαστε) πολὺ εὐχαριστημένοι. Ἡ κίνηση πού μ' αὐτὴν δημιουργεῖ τὸ περιοδικό μας δὲν εἶναι καθόλου χωρὶς σημασία, γιατί οἱ νέοι μας, αὐτοὶ πού θὰ φτιάσουν αὔριο τὸ πλήρωμα τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, βρίσκουν στὸ πρόσωπο τῶν συνεργατῶν τῆς ἔρευνάς μας τὸν κριτὴ καὶ τὸν ὀδηγητὴ τους. Στους τελευταίους

αὐτοὺς στέρνουμε γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἓνα μεγάλο «εὐχαριστῶ».

Στὸ ἐρχόμενο τεύχος θὰ συνεχίσουμε.

Ἐπιμέλεια ΑΛΕΞΗ ΖΑΚΥΘΗΝΟΥ

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Στὸ προηγούμενο φύλλο τοῦ περιοδικοῦ μας δημοσιεύτηκε τὸ ἄρθρο «Εἰς τὴν κρίσιμον καμπὴν», ὅπου ὁ συνεργάτης μας κ. Σ.Α.Μ. πραγματεύεται τὸ πρόβλημα τῆς νεότητος. Ἐπειδὴ πήραμε διάφορα γράμματα καὶ ὑποστηρίχτηκαν πολλὲς ἀπόψεις γύρω στὸ ζωτικὸ καὶ κεφαλαιῶδες αὐτὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῶν νέων στὴ σημερινὴ κοινωνία, μὲ τὸ ἄρθρο τοῦτο, δίνουμε συνείδησι καὶ ἐπιμέλεια στὴ συζήτηση τοῦ θέματος:

* *

Οἱ νέοι μέσα στὸ σύνολο εἶναι μιὰ ξεχωριστὴ τάξη πού ἐλπίζει καὶ στηρίζεται στὸ μέλλον. Γι' αὐτὸ κάθε τους ἐνέργεια καὶ κάθε τους σκέψη ἔχει σὰν ἀφετηρία καὶ τέρμα τὴν καλύτερὴ αὔριο. Εἶναι τὰ παιδιά πού βγαίνουν ἀπ' τὸν κόσμον τῆς ξεγνοιασιάς γιὰ νὰ ἀντικρύσουν τὴν πραγματικὴ του ὄψη. Καὶ θέλουν

οἱ αὔριοι πολῖτες νὰ μάθουν τὸ κάθε τι γιὰ τὴ ζωὴ. Προσποθοῦν νὰ ξεχωρίσουν ἀξίες, ποὺ εἶναι τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ, τὸ ὠραῖο καὶ τὸ ἄσχημο, ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψέμμα. Ζητᾶνε νὰ πιάσουν τὸ σύμπαν καὶ νὰ τὸ κλείσουν μέσα στὴν ψυχὴ τους. Καὶ σιγὰ — σιγὰ ἀνάβει μέσα τους ἡ ἐπιθυμία νὰ μποῦν στὴ ζωὴ, νὰ τὴ φτιάξουν καὶ νὰ τὴ διευθύνουν οἱ ἴδιοι. Ἀνάβει ἡ φωτιὰ τῆς δράσεως καὶ τῆς δημιουργίας. Θέλουν τὰ νειάτα νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ ρόλο τοῦ θεατῆ καὶ νὰ πάρουνε κάποιο μέρος στὴν παράσταση. **ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ**

Ἀλλὰ τὴν νεανικὴ αὐτὴ φλόγα τῆς δημιουργίας, πού εἶναι μιὰ τεράστια ἐνέργεια ἀχρησιμοποίητη, ζητοῦν νὰ τὴ συγκρατήσουν ἀπὸ χίλιες μεριές καὶ νὰ τὴ δαμάσουν οἱ ὄριμοι, οἱ γέροι. Τὴ δυναμικότη-

τα αὐτῆς τῆς φλόγας μπορούμε νὰ τὴν κρίνουμε ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς, ὅταν μερικοὶ σκέφτηκαν νὰ χρησιμοποιοῦσαν τὰ νειάτα. Ἡ ἱστορία ἔχει ἀρκετὰ παροδείγματα· ἄς θυμηθοῦμε μόνο τὴν ἐκμετάλλευση αὐτῆς τῆς φλόγας μὲ τὰ «ἀπελευθερωτικὰ» κινήματα.

Ἔτσι πιεζόμενος ἀπὸ τοὺς ὄριμους ὁ νέος, μὴ βρίσκοντας ἀπήχηση καὶ βλέποντας τὸ κάθε του ὄνειρο γιὰ τὴ ζωὴ νὰ συντρίβεται πάνω στὰ καθιερωμένα καὶ τὰ «κατὰ συνθήκην», ρίχνεται στὴν ποίηση καὶ τῆ λογοτεχνία, ζητώντας ἐκεῖ κάτι ποὺ νὰ τὸν ἱκανοποιῆ καὶ νὰ τὸν δικαιώνη, καὶ διοβάζει καὶ ξαναδιαβάζει τὰ «Ψεῦδη» τοῦ Μάξ Νορντάου.

Ἄγανακτεῖ ὁ νέος νοιώθοντας τὸν ἑαυτό του ἐγκαταλελειμμένο, θέλει νὰ κυριαρχήσῃ καὶ κυριαρχεῖται, θέλει νὰ λάβῃ μέρος στὴ ζωὴ, καὶ τὸν ἀφήνουν στὸ περιθώριο. Σ' αὐτὸ ὀφείλεται καὶ ἡ κάποια ἐπαναστατικότητα ποὺ διακρίνει τὰ νειάτα, ἡ ἀγνή ἐπαναστατικότητα, ποὺ ἔχει γιὰ κίνητρο τὸν αὐθορμητισμὸ καὶ τὴν εἰλικρίνεια. Δὲν ἔχουν ἀποκτήσει, βλέπετε, ἀκόμα οἱ νέοι ἄνθρωποι τὴ συνήθεια νὰ βλέπουν ὅλα τὰ πράγματα πίσω ἀπὸ τὸ στενὸ γυαλὶ τοῦ θεσμοῦ καὶ νὰ ὑποτάσσονται στοὺς αὐτοματισμοὺς καὶ τὸ συμφέρον. Μπαίνουν στὴ ζωὴ γεμάτοι ἐνθουσιασμὸ κι' ἀγάπη γι' αὐτὴν, τὴν ἀγκαλιάζουν καὶ βιάζονται νὰ τὴ ζήσουν. Ἀλλὰ ὁ δρόμος δὲν εἶναι ἀνοιχτός. Οἱ θέσεις εἶναι πιασμένες. Κάθε βῆμα ἔχει καὶ τὸ ρῆτορά του. Ὅλες οἱ προσπάθειες ἀπὸ τὰ νειάτα θὰ πᾶνε χαμένες. Οἱ νέοι πρέπει νὰ περιμένουν τὴ σειρά τους. Ἔτσι στὸ ξεκίνημά τους ποὺ εἶναι γεμάτοι δύναμη, ὄρμη, αἰσιοδοξία κι' ἐλπίδες γιὰ τὴ ζωὴ, θὰ συναντήσουν τὴν ἀποτυχία καὶ τὴν ἀπογοήτευση στὰ πρῶτα τοὺς βήματα καὶ θ' ἀρχίσουν ν' ἀποκτοῦν τὴν «πεῖρα» καὶ νὰ ὀριμάζουν.

Αὐτὴ «ἡ πεῖρα τῆς ζωῆς» εἶναι τὸ μεγάλο πλεονέκτημα τῶν γέρων. Ἀλλὰ μήπως τὸ παρελθόν, ποὺ δίνει τὴν πεῖρα, ἀφαιρεῖ ἀντὶ νὰ προσθέτῃ; Τὰ νειάτα ζοῦν γιὰ τὸ μέλλον. Μπορεῖ ἡ φρονιμάδα, μὲ τὴ βοήθεια τῆς αἰσιοδοξίας τῆς συνειδήσεως, νὰ μᾶς μαθαίνη πῶς εἶναι πιὸ εὐκόλο νὰ ζεῖ κανεὶς μὲ τὸ παρελθόν.

Ἴσως νᾶχη δίκην ὁ Montaigne ὅταν γράφει «Οἱ ψυχὲς μᾶς εἶναι πιὰ ἀνοιχτὲς στὰ εἰκοσὶ μᾶς χρόνια καὶ δείχνουν καθαρὰ τί θὰ μπορέσουν νὰ πραγματοποιήσουν. Ποτὲ ψυχὴ ποὺ δὲν ἔδωσε σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία δείγματα τῆς δυνάμει τῆς δὲν τὸκανε ἀργότερα. Οἱ φυσικὲς ἰδιότητες καὶ ἀρετὲς ἀφήνουν ἀκριβῶς τότε νὰ φανῆ ὅ,τι πιὸ δυνατό καὶ ὅ,τι πιὸ ὠραῖο ἔχουν νὰ δείξουν, Ἀπ' ὅλες τίς ὥραιες ἀνθρώπινες πράξεις ποὺ ἔτυχε νὰ γνωρίσω, ὅποια μορφή καὶ νᾶχαν, σ' ὅποια ἐποχὴ κι' ἂν ἔγιναν, οἱ περισσότερες ἔγιναν πρὶν ἀπ' τὴν ἡλικία τῶν τριάντᾶ χρόνων Ὅσο γιὰ τὸν ἑαυτό μου, μοῦ φαίνεται βέβαιο πῶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡλικία καὶ πέρα οἱ σωματικὲς καὶ οἱ πνευματικὲς μου δυνάμεις λιγότεψαν ἀντὶ ν' αὐξήσουν, ὑποχώρησαν ἀντὶ ν' ἀναπτυχθοῦν».

Εἶναι πάντως θετικὸ πῶς τὸ κοινωνικὸ σύνολο δὲν δίνει ἀρκετὴ προσοχὴ στὴ νεολαία. Ἐπικρατεῖ ἡ ἐντύπωση ὅτι μερικὰ βιβλία κι' ὁ ἀθλητισμὸς, ἡ μιὰ σχολὴ μὲ τὸ κατὰλληλο αὐστηρὸ προσωπικὸ, εἶναι ὅ,τι χρειάζονται τὰ νειάτα. Πρέπει νὰ διαλυθῇ πρῶτα ὅλη αὐτὴ ἡ «παιδικὴ ζωηράδα» καὶ νὰ περάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ περισσότερα χρόνια τῆς ζωῆς του γιὰ νὰ τὸν δεχτῆ μ' εὐχαρίστηση ἡ κοινωνία. Πρὶν, πρέπει νὰ στέκεται στὸ περιθώριο κι' ἂν τολμήσῃ νὰ βῆ στὴν κοινωνία τὸν βάζουσι κενθὰ στὴν ἀγορὰ. Ἀλλὰ στὸ περιθώριο τὰ νειάτα θέλουν νὰ δράσουν, ἡ φλόγα τῆς δημιουργίας τὰ καίει καὶ τραβᾶνε τὸ δρόμο ποὺ

είναι άνοιχτός, τὸ δρόμο τῆς διαφθοράς. Ξαίρουν οἱ νέοι πῶς πᾶνε στὴν καταστροφή, ἀλλὰ τὰ νειάτα συγχωροῦν ἐκείνους ποὺ τὰ θυσιάζουν ἀρκεῖ νὰ τ' ἀπελευθερώσουν ἀπ' αὐτὴ τῆ δύναμη ποὺ ξεχειλίζει μέσα τους καὶ τὰ πνίγει, ἀρκεῖ νὰ μπορέσουν νὰ τῆς δώσουν διέξοδο καὶ νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ κυριαρχήσῃ.

Σ' ἄλλα μέρη τὰ κράτη φροντίζουν νὰ βροῦν ἐνδιαφέροντα γιὰ τοὺς νέους, ἀρχίζοντας ἀπ' οἱ κοινότητες, τὰ σχολεῖα καὶ φθάνοντας στὰ διεθνή συνέδρια τῶν νέων. Προσπαθοῦν νὰ καλλιεργήσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς νεολαίας γιὰ τὸ σύολο, ν' ἀνάψουν πρὸ πολὺ τὴ νεανικὴ φλόγα, μελέσῃες πνευματικῆς καὶ ἀθλητικῆς, με' γιορτῆς,

με' ἀγῶνες, με' διαγωνισμοὺς. Ἐδῶ, μόνο νὰ περιορίσουμε τίς «τρέλλες» τῶν νέων ποὺ φέρνουν τὸν «ῥηθικό ξεπεσμό» καὶ μόνο νὰ χαλιναγωγήσουμε τ' ἀτίθασα πουλάρια γιὰ νὰ τὰ δέσουμε πίσω ἀπ' τὸ παλῆδ κάρρο.

Τ' ἀποτελέσματα ἀπ' ὄλα αὐτὰ εἶναι ζωντανὰ γύρω μας. Ἄς τὰ δοῦν ὅποιοι πρέπει νὰ βοηθήσουν τὴν αὐριανὴ κοινωνία. Δὲν μποροῦμε νὰ σβύσουμε τὴ φλόγα τῆς δημιουργίας ποὺ καίει μες τὰ νειάτα. Ἄς μὴν προσπαθοῦμε. Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει εἶναι νὰ τὴν κατευθύνουμε, νὰ τὴν ἀξιοποιήσουμε, ἀντὶ νὰ τὴν ἀφήνομε νὰ καταστρέφῃ ἢ ἴδια τὴ νεολαία.

Λ. ΛΟΓΙΣΙΟΣ

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΕΙΣ

Ἐπείκουσα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς τὴν Πανελληνίον φωνὴν καὶ υἰοθετοῦσα τὸν ζηηρότατον πόθον τοῦ Ἑλληνικοῦ Κυπριακοῦ Λαοῦ νὰ αὐτοδιατεθῇ καὶ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς Μητρὸς Ἑλλάδος μετ' ἐπιμονῆς ἐπεζήτησε νὰ ἔλθῃ εἰς φιλικὰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῆς κατεχούσης τὴν Κύπρον Μ.Βρεταννίας παλαιᾶς φίλης καὶ συμπολεμηστρίας εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνας Ἡ προσπάθεια ὅμως αὕτη, σύμφωνα πρὸς τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῶν Ἡν. Ἐθνῶν, δυστυχῶς ἀπέτυχεν, προσκρούσασα εἰς τὴν παράδοξον πρᾶγματι ἀδιαλλαξίαν τῶν βρεαννῶν ἰθυνόντων, καίτοι μεγάλη μερὶς τῆς βρεταννικῆς κοινῆς γνώμης διετέθη εὐμένως ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἐξελίξεως.

Μετὰ λυσσῶδη πρᾶγματι διπλωματικὴν μάχην ἡ ἑλληνικὴ προσφυγὴ ἐνεγράφει εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς παρούσης Γενικῆς

Συνελεύσεως τῶν Ἡν. Ἐθνῶν, μετ' οὐ πολὺ δὲ πρόκειται νὰ εἰσχυθῇ πρὸς συζήτησιν εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Γεν. Συνελεύσεως, ἡ ὁποία θὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς οὐσίας τοῦ θέματος. Καὶ ὁ ἀγὼν εἰς τὴν περίπτωσηί ταύτην προβλέπεται εἶτι δυσχερέστερος.

Παρὰ ὅμως τὸ γεγονός ὅτι ἡ πολιτικὴ, καὶ μάλιστα ἡ διεθνὴς, δὲν πιστεύει εἰς Θεόν, δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ἔστω καὶ διὰ μόνην τὴν φιλολογίαν τοῦ θέματος, ὠρισμένα γεγονότα, μερικὰς ὑπογραφὰς. Δὲν θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς τοὺς ἀπὸ αἰῶνων ἀγῶνας τῆς Φυλῆς μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνθρωπότητος. Θὰ τονίσωμεν μόνον ὅτι, ὅταν ἡ σημερινὴ ἀντίδικός μας ἡγωνίζετο τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα μόνη, ἡ μικρὰ Ἑλλάς ἐστάθη παρὰ τὸ πλεῖστον τῆς κατεχόμενης μετὰ τὸν πόλεμον. Καὶ θὰ ὑπεθυμίσωμεν ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν ἡ συνέταιρός της, εὐγνώμων

διά τὴν βοήθειαν μᾶς συνέχαιρε πολὺ ἀ ὑποσχομένη.

Ὡς φαίνεται ὁμως, ἡ μικρὰ Ἑλλάς ἐξηπατήθη. Τὴν ἐπαύριον τοῦ πολέμου αἱ ὑποσχέσεις ἐλησμονήθησαν, ὅπως ἐπίσης ἐλησμονήθησαν καὶ οἱ κοινοὶ ἀγῶνες διὰ τὴν ἐλευθερίαν—καὶ ἡ Κύπρος παρέμεινεν εἰς τὰ δεσμά της.

Πέραν ὁμως τούτων, χρησίμων διὰ τὴν κριθὴ ἀπὸ τοῦ Λαοῦς ἡ προσωπικότης τῆς ἀντιδίκου, θὰ ὑπενθυμίσωμεν καὶ ἄλλα τινά, ἀφορῶντα τοὺς δικαστάς μας—τὰ Κράτη—μέλη τοῦ Ο. Η. Ε.

Καὶ κατὰ πρῶτον ὑπάρχει πρὸς ὑπενθύμισιν ὁ Καταστατικὸς Χάρτης, τοῦ διεθνοῦς Ὁργανισμοῦ, ἡ σπουδαιότερα διατάξεις τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ τοῦ ἄρθρου 1 ἐδ 2, ἡ ὁποία ἔχει διαποτισθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς αὐτοδιαθέσεως, τῆς ὁποίας ζητοῦμεν τὴν ἐφαρμογὴν.

Ἐν συνεχείᾳ δὲ θὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι τὰ περισσότερα τῶν Κρατῶν—μελῶν τοῦ Ο. Η. Ε., συνυπέγραψον, ὅτε ὁ πόλεμος ἐμαίνετο καὶ ἡ νίκη ἦτο ἀβεβαία, συνυπέγραψον λέγομεν, μετὰ τῆς Ἑλλάδος τὴν 1ην Ἰαν. 1942 τὴν Δήλωσιν τῶν Ἡν. Ἐθνῶν τὴν ἐπιβεβαιώσαν πλήρως τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τοῦ Ἀτλαντικοῦ τῆς 14ης Αὐγ. 1941, κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Ἀγγλία—ἡ ἐγγύτης ἐπιλήσμων—σέβονται τὸ δικαίωμα ὄλων τῶν Λαῶν νὰ ἐκλέξουν τὴν μορφήν τοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον θέλουν νὰ ζήσουν.

Ἐνταῦθα ὁμως δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ παραλείψωμεν τὴν κοινὴν ἀγγλοαμερικανικὴν διακήρυξιν τῆς 29ης Ἰουνίου 1954 τὴν γνωστὴν ὡς διακήρυξιν τοῦ Πότομακ, τὴν ὑπογράφισαν ὑπὸ τῶν Αἰζενχάουερ καὶ Τσῶρτσιλ κατὰ τὴν ὁποῖαν «ἐπιβεβαιούντες τὰς ἀρχὰς τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ Ἀτλαντικοῦ, εἴμεθα κεκηρυγμένοι ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ δικαιώματος τῶν Λαῶν, ὅπως αὐτοκυβερνῶνται καὶ θὰ καταβάλωμεν πᾶσαν προσπάθειαν δι' ὄλων τῶν εἰρηνικῶν μέσων, ὅπως ἐξαοφαλί-

σωμεν τὴν ἀνεξαρτησίαν ὄλων τῶν χωρῶν, οἱ λαοὶ τῶν ὁποίων ἐπιθυμοῦν νὰ ζήσουν ἐν ἀνεξαρτησίᾳ καὶ εἶναι ἱκανοὶ πρὸς τοῦτο».

Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς καὶ ἡ Διεθνὴς Σύμβασις τῆς Ρώμης τῆς 4ης Νοεμβρίου 1950 περὶ ὑπερασπίσεως τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν, ἡ ὑπογραφεῖσα ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, πολλὰ τῶν ὁποίων—καὶ ἡ Ἀγγλία—εἶναι μέλη τοῦ Ο. Η. Ε. εἰς τὴν ὁποῖαν διακηρύσσεται, διὰ μιαν ἀκόμη φοράν, ἡ προσήλωσις τῶν Κρατῶν τούτων εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐλευθερίας.

Ἄλλὰ καὶ ἡ σύμβασις περὶ Βορειοατλαντικοῦ Ἀμυντικοῦ Συμφώνου (Ν.Α.Τ.Ο.) δὲν ἔχει ὡς ἀρχὴν τὴν ἐλευθερίαν τῶν Λαῶν ἐφ' ὅσον αὐτὴν ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ προστατεύσῃ; Ἄλλὰ καὶ ἡ προσφάτως ὑπογραφεῖσα συνθήκη Ἀμυντικοῦ Συμφώνου τῆς Νοτιοανατολικῆς Ἀσίας (Σ.Β.Α.Τ.Ο.) ἐπὶ τῶν αὐτῶν βάσεων δὲν στηρίζεται; Καὶ εἶναι ἀκόμη νω-αἰ αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἐπὶ τῆς ὁμοφώνως γενομένης δεκτῆς Οἰκουμένηκῆς Διακηρύξεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῆς 10ης Δεκ. 1948. τὸ ἄρθρ. 1 τῆς ὁποίας τινίζει ὅτι «ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γεννῶνται ἴσοι».

Τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἐπὶ τῶν κειμένων τούτων θὰ ἠθέλωμεν νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τὰ Ἡν. Ἐθνη. Καὶ θὰ ἠθέλωμεν νο εἶπωμεν ὅτι, ἐὰν αἱ διακηρύξεις αὗται δὲν δεσμεύουν τὴν ἀνάληπτον πολιτικὴν τῶν Κρατῶν, ἐν τούτοις ὁμως δημιουργοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Λαῶν συναίσθηματα, τὰ ὁποία δὲν ἠμποροῦμεν νὰ παραβλέψωμεν. Καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι αὐξάνεται ὁσημέραι διαφωτιζομένη, ἡ μερὶς ἐκείνη τῆς παγκοσμίου κοινῆς γνώμης, ἡ ὁποία, πιστεύουσα τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοδιαθέσεως καὶ ἀποδοκιματικῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ τῶν ὑπογράφων ἐλευθερίαν νὰ ἐνοῦται μετὰ τῆς ἐλευθέρως Μητρὸς της.

Σ. Α. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Η ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΣΤΕΝΑΓΜΟΥ

Ἐρχότανε σὸ σπίτι μας ταχτικά. Τουλάχιστο μιὰ φορά τὴ βδομάδα, νὰ διορθώνει τὰ ρούχα τῆς πλύσης.

Θάτανε πενήντα πέντε χρόνων, ψηλή, ξερακιανή, μὲ μύτη μεγάλη, μακρουλή καὶ δυὸ μικρὰ καστανὰ μάτια μυωπικά, ποὺ κοκκίνιζαν στὶς ἄκρες, κοντὰ στὴ μύτη. Ἐπαιρνε μιὰ καρέκλα, τὴν ἔβαζε σιμὰ σὸ παράθυρο, πίθωνε τὴν κόφα μὲ τὰ ρούχα—μιὰ κόφα τόσο δὰ μεγάλη!—μπρὸς σὰ πόδια τῆς, τὸ κουτὶ τῆς δουλειᾶς σὸ πλάι τῆς, φοροῦσε τὰ γυαλιὰ τῆς καὶ ἄρχιζε τὸ διόρθωμα. Μᾶς ἄρεσε—παιδιὰ ἡμεῖς τότες—νὰ πηγαίνομε νὰ τὴν κουβεντιάσουμε.

—«Πῶς σὲ λένε ;» Τὴ ρωτήσαμε τὴν πρώτη φορά, ποὺ ἦρθε σὸ σπίτι μας.

—«Λουγκρέτζια καὶ ἑλληνικά Λουκρητία», μᾶς ἀποκρίθηκε περήφανε γιὰ τὸ μεταφραστικὸ τῆς ταλέντο.

Φαίνεται ὅμως, πῶς καὶ τὸ δικό μας τὸ ταλέντο νὰ κάνουμε κατάχρηση μὲ κάθε ἀδιάκριτη ἐρώτηση, δὲν πῆγαμε πίσω, γιὰτὶ δὲν ἔπερσε πολὺς καιρὸς, ποὺ ξέραμε ὅλη τῆς τὴν ἱστορία.

Εἶχε παντρευτεῖ καὶ δυὸ χρόνια κατόπι χήρεψε. Παιδιὰ δὲν εἶχε. Πῆρε σὸ σπίτι τῆς μιὰν ἀνηψιά τῆς πεντάρφανε, παιδί μιάς ἀδερφῆς τῆς, φτωχούλα.

—«Γιὰ τὴν ψυχὴ μου ! Μιὰ μέρα θὰ βρεθοῦμε μπρὸς σὸ Θεό καὶ θὰ μᾶς ρωτήσει, τί κάμαμε δὴ κάτου στὴ γῆς. Πρέπει νὰ ξέρουμε νὰ τοῦ ἀποκριθοῦμε. Καὶ πῶς θὰ μπορέσουμε, ἂν δὲν ἔχουμε κάμει καὶ κάτι καλὸ ;» Μιὰ τρομερὴ βροντὴ θ' ἀκουστῆ, ἕνα φῶς μεγάλο σὰν ἀστραπὴ θὰ μᾶς θαμπώσει,

κ' ἔπειτα μὲ μιὰς σκοτάδι πίσσα. Λὲ θὰ ξανσῖδοῦμε τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, καὶ στὰ σκοτεινὰ, σίγουρος πιά ὁ Βελζεβούλης θὰ μᾶς σηκώσει καὶ θὰ μᾶς πάρει στὴν Κόλαση.

—«Εἶναι θεϊκὰ ὅλα αὐτὰ ;»

—«Πῶς ! ; Τὰ λένε ὅλα τὰ βιβλία. Ρωτήστε τὸν πατέρα σας, ποὺ εἶναι διαβασμένος ἄνθρωπος.»

—«Τὴν ἀνηψιά σου πῶς τὴ λένε ;»

—«Ἐρασμία.»

Ποτὲ ὁ ἀνθρώπινος σαρκασμὸς δὲ γνώρισε μεγαλύτερο θρίαμβο, ὅσο ὅταν φορτωνόταν στὴ ράχη τοῦ δύστυχου κοριτσιοῦ τὸ ἀπαιτητικὸ αὐτὸ ὄνομα. Ἡ Ἐρασμία ἦταν ἕνα πλάσμα ραχητικὸ μὲ ἀλλοίθωρο τὸ ἀριστερὸ μάτι, μ' ἕνα πελώριο στόμα καὶ μιὰ μυτίτσα ποὺ ἀντίκρυζε τὸν οὐρανό. Θὰ ζύγωνε τὰ σαράντα κι' ὄμως ἡ θειά τῆς ἢ Λουγκρέτζια, καὶ ἑλληνικά Λουκρητία, ἐπέμενε πάντα, ὅσο κι' ἂν διάβαιναν τὰ χρόνια, νὰ μᾶς λέει πῶς εἶναι εἰκοσιέξη. Τὴ μίκραινε μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν παντρέψει.

Ἡ Ἐρασμία εἶχε κ' ἕναν ἀδερφό. Αὐτὸν, σύμφωνα μὲ τὴν φρασολογία τῆς Λουγκρέτζιας, τὸν ἔλεγαν Μίκιο καὶ ἑλληνικά Μιχαήλ. Δεκανιὰ χρόνων παιδί ἄφισε τὴν Ἐρασμία στὴν πλάτη τῆς θειάς του κ' ἔφυγε γιὰ τὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ καταπιανόταν μὲ κάθε βρωμοδουλειά. Πότε διευθυντὴς σὲ κάποιο ὑπόγειο χαρτοπαιχτικὸ κέντρο, πότε προμήθευε γυναικὲς σὲ κρυφὰ χαμόσπιτα, πότε πουλοῦσε χασίς καὶ κοκκαῖνα σὲ διεφθαρμένους καταναλωτὲς. Συχνὰ περνοῦσε τὴ νύχτα τοῦ στὴν Ἀστυνομία κί ἡ φυλακὴ δὲν τοῦ ἦταν ἀγνωστὴ. Μιὰ πρῶτα κατὰ φερνε νὰ ξεγλυστράει.

—«Δὲν ἔχει ἀνάγκη αὐτός»,

μᾶς ἔλεγε ἡ θειά του, ἐνῶ ἔσκυφτε στήν κόφα τῆ φορτωμένη μὲ τ' ἄσ πρόρρουχα, γιὰ νὰ πάρει τὸ ροῦχο ποῦ ἤθελε διόρθωμα, «εἶναι πολὺ ἔξυπνος. Κ' ἔπειτα δὲν πουλεῖ σὲ ὅποιον-ὅποιον κοκκαῖνα. Εἶναι ἀνακατωμένος μὲ μεγάλα προσώπατα. Ἡ πελατεία του ἕνας κ' ἕνας. Ἀρχόντισσες μὲ λακὲ στήν πόρτα, ὑπουργοί, τμηματάρχες, διευθυντὲς σὲ μπάνκες, στρατηγοὶ μὲ κοβαλιεράγα μεγάλα σὰν τὴν παλάμη μου. Ἀμέ ! Δὲν εἶναι παῖζε-ρίζε. Αὐτοὶ δὲν τὸν ἀφήνουν νὰ χαθεῖ. Δὲν τοὺς συμφέρει. Βλέπεις, ὁ Μίκιος μου στόμα ἔχει καὶ μιλιὰ δὲν ἔχει. Δὲν προδίνει τὴν πελατεία, καὶ οἱ πελάτες του τὸν σέβονται. Ποῦ νοῦρουν ἄλλον. «Μίκιο μου ἀπὸ δῶ καὶ Μίκιο μου ἀπὸ κεῖ», τοὺς ἀκοῦς.

Καὶ φούσκωνε ἡ καυμένη σὰ γάλικο ἀπὸ τὴν περφηάνειά της γιὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνεψιοῦ νὰ περνάει ἀπὸ μυρωμένα σαλονάκια καὶ ὑπουργικά γραφεῖα, γιὰ νὰ βρῖσκει τὸ δρόμο τῆς φυλακῆς. Οὔτε παραπονιότανε ποτέ, πού δὲν τοὺς νοιαζόταν σὲ καμμιὰ περίσταση. Τὸν περισσότερο καιρὸ οὔτε τοὺς ἔγραφε. Εἶχε τόσα ἔξοδα τὸ παιδί ! Αὐτὰ ἔχουν οἱ καλὲς γνωριμιεῖς.

—«Ποιὸς εἶναι μικρότερος ἀπὸ τὰ δυὸ σου τ' ἀνεψίδια ;»

—«Ὁ Μίκιος μου. Αὐτὸς εἶναι τὸ στερνογέννη.»

—«Πόσω χρόνων εἶναι τώρα ;»

—«Μά... στὰ τριάντα ὀχτώ.»

—«Κ' ἡ Ἐρρασμα ;»

—«Αὐτῆ ; δὲ σὰς τῶπα ; Εἰκοσιέξη.»

—«Μὰ τότες, πῶς ὁ Μίκιος εἶναι τριάντα ὀχτώ καὶ στὸν ἴδιον καιρὸ εἶναι καὶ τὸ στερνογέννη ;»

«Ὅπως σὰς τὰ λέω εἶναι», ἐπέμνε ἡ Λουγκρέτζια. Κι' ἄν ἐπιμένανε καὶ μεῖς, τότες μᾶς ἔλεγε: «Δὲν ἔχετε μάθημα σήμερα; θὰ σεμαλώσει ἡ μητέρα σας. Πηγαίνετε νὰ κάμειτε τὸ μάθημά σας.» Κ' ἡ συζήτηση τελειώνει.

Εἶχαμε παρατηρήσει καὶ κάτι ἄλλο. Ὅταν τὸ μεσημέρι χτυποῦσε ἡ

καμπάνα τοῦ Ἁγιοῦ, ἡ Λουγκρέτζια ἄφηνε γιὰ μιὰ στιγμή τὸ βελόνι ἢ τὸ ψαλίδι. Μὲ τὰ μάτια σὰν πλανεμένα σ' ἕναν ἄλλον κόσμον, σιγῶμουρμούριζε : «ἡ καμπάνα τοῦ στεναγμοῦ». Σταυροκοπιότανε, καὶ γεμάτη ἀνακούφιση ἔλεγε : «Δόξα σοὶ ὁ Θεός!». Μιὰ μέρα τῆ ρωτήσαμε, τί σημαίνει ἡ φράση : «ἡ καμπάνα τοῦ στεναγμοῦ» Πολὺ πρόθυμα μᾶς ἐξήγησε :

—«Παιδιά μου, ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Βενετσιάνου ἀκόμα, εἶναι συνήθεια ἡ καμπάνα τοῦ Ἁγιοῦ νὰ χτυπάει τὸ μεσημέρι. Αὐτὴ τὴν ὥρα ἴμως πολλές φορὲς ἡ φτωχολογιά δὲν ἔχει οὔτε ψωμί. Ὁ ἄντρας ἔτιχε ν' ἀρρωστήσει, τὸ μεγάλο παιδί πῆγε στὸ μάστορά του νὰ δουλέψει κι' ὁ μάστορος τῶδιωξε, γιὰτὶ δουλειὰ δὲν ἔχει. Ἡ μάα ξενοπλένει μὰ βγάξει τόσο λίγα, πού δὲ φτάνουν οὔτε γιὰ νὰ κακοθρέψουν τόσοις νοματέους. Τὰ μικρὰ πῆγανε στὸ σκολεῖο, τὸ μεσημέρι θὰ γυρίσουν καὶ θὰ ζητήσουν νὰ φᾶνε. Μὰ μὴ πῶς καὶ οἱ μεγάλοι δὲν πεινοῦν ; Οἱ παλιοβραῖοι, οἱ ρομπαβέκηδες, αὐτὰ τὰ ξέρουν, κι' ξέρουν ἀκόμα τί φοβερὴ στιγμή εἶναι αὐτὴ γιὰ τὰ φτωχόσπιτα. Περιμένουν καὶ μὲ τὴν κτυπάνα τοῦ Ἁγιοῦ ξεχύνονται στοὺς δρόμους. Φω-άζουν : ποιὸς ἔχει παλιὸ πράγματα γιὰ πούλημα ! Κ' ἡ φτωχολογιά πουλεῖ, ἀναστενάζοντας, ὅτι κι' ἄν ἔχει, κι' αὐτὴν τὴν ὥραν τὰ πουλεῖ γιὰ ἕνα κομμάτι ψωμί. Φτάνει νάβρουν κάτι οἱ ἀγαπημένοι νὰ ξεγελάσουν τὴν πείνα τους. Γι' αὐτὰ ποὺ σὰς εἶπα, στὸν καιρὸ τοῦ Βενετσιάνου ἡ καμπάνα τοῦ μεσημεριοῦ λεγότανε la campana dei sosuiri τώρα πού ἦρθε τὸ Ἑλληνικὸ, πρέπει νὰ τὴ λέμε καμπάνα τοῦ στεναγμοῦ.

—«Καὶ τὸ «Δόξα σοὶ ὁ Θεός», τότες, γιὰτὶ τὸ λές ;»

—«Γιὰ νὰ τὸν θαυμάσω, πού μοῦ ἔχει ἀφοσιώσει τὸ σημερινὸ μου ψωμί. Δουλεῖ σ' ἡμεῖς σήμερα σὲ σὰς, αὐριο σὲ ἄλλο ἀρχοντικό, καὶ δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ πουλήσω τὰ σεντόνια μου ἢ τὴν καρέκλα μου γιὰ τὸ καθημερι-

ΠΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΑΓΓΛΙΚΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΠΟΛΟΓΟΣ ΑΓΓΛΙΚΩΝ

νό, τρώω κεί πού δουλεύω, και με τὸ μεροκάματό μου πάντα και κάτι αγοράζω γιὰ τὸ σπίτι μου, ἀντίς νά πουλῶ. Τὸ σπίτι, μάτια μου, εἶναι ὁ τάφος τοῦ ζωντανοῦ ἀνθρώπου. Γιατί ὁ ἄνθρωπος νά μὴν τὸν στολιζέι; Νὰ ῥθετε καμμιά μέρα—Κυριακὴ ἀπόγιομα—νά τὴν ἴδῃτε τὴν καμαρούλα μου. Φτωχιά εἶμαι, δουλεύω ὄλη μέρα γιὰ τὸ ψωμί, μὰ τὴν κάμαρά μου τὴ θέλω κούκλα».

Μὰς τῶπε τόσες φορές, πού στο τέλος ἀποφοσίσασαμε και πήγαμε. Μὲ τί καμάρια μὰς δέχτηκε ἡ Λουγκρέτσια! Ἡ κάμαρά της ὄμως φορτωμένη περσότερο ἀπ' ὅτι ἔπρεπε. Δυὸ κρεβάτια σὲ κείνο τῆς Λουγκρέτζιας μιὰ μύλλινη κουβέρτα κόκκινη, πλεχτὴ τοῦ χεριοῦ, ἔκανε και τὴν ἴδια νά κοκκινίζει μὲ περήφανη ἀναγάλιαση ἓνα κομοδίνο, πού χώριζε τὰ δυὸ κρεβάτια, μιὰ πλατεῖα μελιέζικη πολυθρόνα, ἓνας κομὸς και ἀπᾶνω ἓνας καθρέφτης, ἓνας νιπτήρας, πεντέξη καρέκλες, ἓνα στρογγυλὸ τραπέζι στὴ μέση, ἓνα ἄλλο σὲ μιὰ γωνιά μὲ φυτζάνια, κι' ἀκόμα δυὸ τραπεζάκια μὲ φωτογραφίες, κάρτες σὲ χαρτόνινες κορνίζες, ἀκαλλαστήτα ψεύτικα λουλούδια σὲ βάζα, ἐργόχειρα μὲ χρώματα χτυπητά, κοχύλια, καρδιές καμωμένες μὲ ξερά λουλούδια, γύψινα ἀγαματάκια, πού δύσκολα ξεχώριζες, ἂν πορᾶσαιαν ἄντρα ἢ γυναῖκα, και στοὺς τοίχους εἰκόνες, ἢ μιὰ πιὸ χτυπητὴ και πιὸ ἀφύσικη ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἔταζερίτσες μὲ ἀνθρωπάκια, κουκλάκια, αὐτὰ σὲ χρώματα περίεργα, και ἄλλα ἀκόμα πιὸ παράξενα μπιχλιμπιδία. Κι' ἐπέμενε ἡ Λουγκρέτσια νά τὰ ἴδομε ὄλα. Ἔνα, ἔνα. Καὶ τᾶβγαζε ἀπὸ τὴ θέση τους, γιὰ νά μὰς τὰ δείξει, και τᾶπιανε μὲ τόση λεπτότητα και τόση τρυφεράδα, σημάδια ἀλάθευτα τῆς μεγάλης της στοργῆς γιὰ τ' ἀσήμαντα αὐτὰ πραγματάκια, μὰ πού γιὰ κείνην ἦταν ὀλάκερο βασίλειο. Τὸ βασίλειό της.

Μὲ τὰ χρόνια και τὸν καθημερινὸ κόπο, τὰ μάτια τῆς Λουγκρέ-

τζιας ἀδυνάτισαν. Δὲν ἔβλεπε πιὰ καλά οὔτε μὲ τὰ γυαλιά της κ' ἡ δουλειὰ δὲν γινότανε ταχτικὴ, ὅπως πρὶν. Πότε ξεχνούσε νά βάλῃ κάποιου κουμπὶ πού ἔλειπε, πότε δὲν ἔβλεπε κάποιου μικρὴ σχισματιά και τὴν ἄφινε ἀμεντάριστη, πότε ἡ νταντέλλα ἔμενε ἀδιόρθωτη, πότε ὁ ποδόγυρος τῆς ποδιάς της ἔμνησκε ξηλωμένος. Τρέχαμε στὴ μαννούλα μας, γιὰ νά μὰς διορθώσει ὄλ' αὐτὰ και βρῖσκαμε σχεδὸν πάντα τὴν πιὸ ἀκατάλληλη στιγμή. Ἡ μάννα βαργεστούσε, μὰ ὀπλιζόταν μὲ ὑπομονή. Ἐκανε παρατήρηση στὴ Λουγκρέτσια, μὰ στο τέλος τὸ πρᾶμμα ἀναπατήγαινε κ' ἔτσι, μὲ λύπη της, ἀναγκάστηκε νά μὴν τὴν ξαναφωναίξει στο στίτι. Βρῆκε μιὰν ἄλλη. Γιὰ μὰς ἦτανε εὐχάριστη αὐτὴ ἢ ἀλλαγὴ. Τὸ καινούριο πρόσωπο φέρνει πάντα μιὰ νότα καινούρια στο σπίτι. Ἡ Λουγκρέτσια δὲν εἶχε πιὰ τίποτα νά μὰς πεῖ, τίποτα νά μὰς δώσει. Ἦταν ὅταν τὸ στιμένο λεμόνι, πού τοῦ εἶχαμε πάρει ὄλο τὸ ζουμί και τώρα—στεγνὴ πιὰ λεμονόκουπα—τὴν πετοῦμε δίχως θλίψη.

Ὁ καιρὸς περνούσε. Μεγαλώνουμε. Ἄλλες ἀσχολίες, ἄλλες σκέψεις. Ποῦ νά θυμηθοῦμε τὴν καμμένη τὴ Λουγκρέτσια!

Μιὰ μέρα, μαζί μὲ τὴν ἀδερφοῦλα μου, μιὰ κερένια κούκλα μὲ μεγάλα μαῦρα μάτια, πού —ἀλλοίμονο!—οβύστηκαν γιὰ πάντα, προτοῦ ἀντικρῦσουν τὴν ἀληθινὴ ζωὴ, περνούσαμε ἓνα σοκκάκι τῆς Κρεμαστής, γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σπίτι μιὰς φίλης μας, ὅταν, στὴ θύρα ἐνὸς μισογκρεμισμένου ἰσόγειου σπιτιοῦ, ἀντικρῦσαμε τὴν Ἐρασμία. Μὰς εἶδε και κείνη, κωκκίνησε και μὰς χαιρέτησε δειλά. Τὴ ρωτήσαμε ἀμέσως γιὰ τὴ Λουγκρέτσια. Μὰς εἶπε, πὼς τυφλὴ τώρα δὲν ἐργάζεται πιὰ και πὼς εἶναι μῦσα. Ζητήσαμε νά τὴν ἴδομε. Ὅταν μπήκαμε στὴ σκοτεινὴ κάμαρά της ἀντικρῦσαμε τὴ Λουγκρέτσια καθισμένη στὴ πλατεῖα πολυθρόνα της, μὲ τὰ χέρια ἀκομπισμένα ἀπάνου στὰ γόνατα και

τὸ κεφάλι ἐλαφρῶς γυρμένο πρὸς τὸν δεξιὴν τὸν ὄμο. Ζαρωματιῆς βαθειῆς ἔχουν αὐλακώσει τὸ γέρικο πια πρόσωπό της καὶ τὰ μάτια της ἔχουν τὴ γυσλάδα τῶν ματιῶν ποῦ δὲ βλέπουν.

—«Ποιὸς εἶναι ;», ρώτησε τὴν Ἐρασμία, ὅταν ἄκουσε τὰ βήματά της. Ἡ Ἐρασμία τῆς εἶπε τ' ὄνομά της καὶ τότες ἀπὸ συγκίνηση ἄρχισαν τὰ χερία της νὰ σιγοτρέμουν. Μᾶς ρώτησε γιὰ τοὺς δικούς της, γιὰ ἕναν ἕναν χωριστά, δίχως νὰ ξεχάσει καὶ τοὺς ὑπηρέτες. Ἐνῶ τῆς ἀποκρινόμεστε, περιφέραμε γύρω τὸ βλέμμα μας. Δὲ ἀναγνωρίζοταν πιά ἡ κάμαρα τῆς Λουγκρέτζιας. Οἱ τοῖχοι εἶναι τώρα γυμνοί, τραπεζάκι ἕνα μόνο ἔχει ἀπομείνει, καὶ κεῖνο ἀκουμπισμένο στὸν τοῖχο, νὰ μὴν πέφτει, γιὰ τὸ τοῦ λείπει τὸ ἕνα πόδι. Ἐτοξερίτσα καυμιά, οὔτε καθρέφτης, οὔτε κομός, οὔτε νιπιήρας. Μιά λεκάνη μ' ἕνα κουμάρι εἶναι πιθωμένη στὴ γῆς, καὶ μονάχα μιὰ καρέκλα ἀπόμεινε ἀπὸ τίς ἔξη. Ἐνα μόνο κρεββάτι. Σ' ἐκεῖνο τώρα θὰ κοιμοῦνται κ' οἱ δύο. Κ' ἡ ὄμορφη κουβέρτα, ποῦ σκέπαζε τὸ κρεββάτι τῆς Λουγκρέτζιας καὶ τῆς ἔδινε τέτοια περήφανη ἀναγάλλιαση, οὔτε κεινὴ δὲ φαίνεται πιά. Πόσο ἄλλαξαν ὅλα ! Κ' ἡ Ἐρασμία ὡστὸ ρημάδι !

Αὐτὴ δὲν ξεκολλοῦσε ἀπὸ τὸ κατώφλι τῆς θύρας. Τὴ βλέπουμε ξάφνου νὰ κάνει σχῆμα μὲ τὸ χέρι, κρᾶζοντας κάποιον ἀπὸ τὸ δρόμο, ἐνῶ στὸν ἴδιον καιρὸ ἔφτανε σι' αὐτά της ὁ ἦχος τῆς μεσημεριανῆς καμπάνας τ' Ἀγίου. Καὶ βλέπουμε τότες τὸν Ὀβραῖο παλιατζῆ—γνώριμό πια στὸ σπίτι—νὰ δρασκελίζει τὸ κατώφλι.

Τι ἔρχεται πιά νὰ τοὺς πάρει αὐτὴ τὴν ὥρα ; Τι τοὺς ἔχει ἀπομείνει, γιὰ νὰ τοῦ τὸ δώσουν ; Δώδεκα

χτύπους χτυπάει ἡ καμπάνα τ' Ἀγίου. Μεσημέρι ! Καὶ θαρρεῖς πὼς κάθε χτύπος εἶναι κι' ἕνα ξέσκισμα τῆς ψυχῆς, σὰν ἡ καμπάνα νᾶταν νεκρικὴ καὶ νὰ συντρόφευε ἕνα λείψανο, σὰ νὰ μοιρολογοῦσε τὸ θάνατο κάποιου στοργικοῦ ὄνειρου, τὸν σιώνιο χωρισμὸ κάποιου ἀγαπημένου. Τί σημαίνει, ἂν εἶναι πρόσωπο ἢ ἂν εἶναι ἀντικείμενο ; Ἄρκεϊ ποῦ φεύγει γὰ πάντα. Ἄρκεϊ ποῦ βρίσκεται κάποιος νὰ σπαράζει γι' αὐτὸ τὸ χωρισμὸ.

Φύγαμε ἀπὸ αὐτὴ τὴ σιωπηλὴ τραγωδία καὶ γυρῆσαμε στὸ σπίτι μας ἀμίλητες. Οὔτε μιὰ λέξη δὲν ἀλλάξαμε στὸ δρόμο, σὰν κάτι νὰ μᾶς ἔσφιγγε σιὸ λαϊκὸ καὶ νὰ μᾶς ἔπνιγε.

Ὅταν φτάσαμε στὸ σπίτι, ὁ ἀδερφός μας, κρατώντας ἕνα περιοδικὸ στὸ χέρι, ἀπὸ κείνα ποῦ ἔχουν πρόγραμμά τους «τὴν ἀναστήλωσιν τῆς Θρησκείας, τῆς Γλώσσης καὶ τῆς Οἰκογενείας», μᾶς φώναξε στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα.

—«Ἐλάτε νὰ μᾶς πῆτε καὶ σεῖς τὴ γνώμη σας. Ὅποιος δώσει τὴν καλύτερὴ ἀπάντησιν, γράφει, θὰ παίρνει χάρισμα τὸ περιοδικὸ γιὰ ἕνα χρόνον. Ρωτᾶει :—νά, κυττάχτε δῶ, ποῦ λέει Διαγωνισμός—«ἐάν εἴσθε αὐτοκράτωρ, τί διαταγὴν θὰ ἐδίδατε ;»

Ἄμέσως ἐγὼ δὲν ἀπάντησα. Ἡ διαταγὴ, ποῦ θᾶδισα, θᾶθελα νᾶναι διαταγὴ μὲ τὰ ὅλα της. Χρειάζεται σκέψη ! Ἡ ἀδερφοῦλα μου ὅμως, ἡ κερένια κούκλα μὲ τὰ ὀλόμαυρα μεγάλα μάτια, χωρὶς κανένα δισταγμὸ, εἶπε μὲ τὴ βραχνὴ φωνούλα της : «Νὰ πᾶμε νὰ σημαίνει τὸ μεσημέρι ἡ καμπάνα τ' Ἀγίου.» Καὶ τῆς ἀνέβηκαν δάκρυα στὰ μάτια.

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

ΤΑ ΕΡΓΑ ΜΟΥ

Μιὰν ἰδέα κρατῶ χρυσόπλεχτη
 γύρω ἀπ' τὴ χλωμάδα τῆς φωτιᾶς μου.
 Μὲ μιὰ σίδηρα στὴν καρδιά μου
 τοῦ ἔργου μου ἄρχισα τὸ πλέξιμο,
 καὶ μ' ὑφάδι καὶ στημόνι
 τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ χάρη
 τὸ λαχάνισμά μου ἀφρόδεσα.

"Ἐπλεκα γοργὰ, γοργὰ.
 Χρυσοκέντησα κι' ἐκόσμησα
 κάποιων τοιχωμάτων γύμνια,
 καὶ στὰ σπλάχνα μ' ἀλαφρόγγιζαν
 κάποια αἰθέρια φτερουγίσματα
 κι' ἀναστάσιμοι ἦχοι σκόρπιζαν
 μιὰν ἀσκήμια.

Καὶ τρικύμισε
 κάποια νεκρωμένη θάλασσα.
 Κι' ἄφρισε καὶ γιγαντόπλεξε
 λάβρα μέσα μου ὄνειρα.
 Κ' ἡ λαχτάρα ποῦ ἦτανε
 στὸ κελὶ τὸ σκοτεινὸ μου
 λευτερώθηκε, ξεθάφτηκαν
 νοτισμένα βλέματα,
 κάποιες μουχρωμένες σκέψεις,
 κ' εἶδα κόσμους, κ' εἶδα κόσμους
 κι' ἀπ' τῶν οὐρανῶν τοὺς θόλους
 πέρα, πρὸς τὰ σύμπαντα,
 στῶν αἰώνων τοὺς χοροὺς
 καὶ στὰ παιγνιδίσματα...

Καὶ τὰ καύκαλα μαστόρεψα
 σὲ χερουβικά κεφάλια,
 καὶ τὶς ξεροκοκκαλιές ἔντυσα,
 κι' ἀγάλι ἀγάλια
 ἐπρασίניσα τὰ κάψαλα.
 Κι' ἀλαφρόχτισα τὴν πλάση μου
 μὲς σὲ ρεματιῶν δασώματα,
 καὶ σὲ στενορούμια ἐρημικά
 ἄρμονια σκόρπισα
 κ' ἡ ἄρμονια
 ἀπὸ μέσα μου γιγάντευε.
 Σὰν ἀγρίμι ἡμερωμένο
 σὰν δροσάπι ποῦ τὴν ἀνοιξη
 ξεψυχάει μὲ παραδώθηκε
 μιὰ ἱερὴ μανιὰ.

Κι' ὄλο θέλω πῶς ψηλὰ
 στοὺς ἀστρόκοσμους ν' ἀνέβω.
 Πάνω ἀπ' ἀκρολίμνια κι' ἀπὸ ξέκαμπα

κι' ἀπὸ κόσμων λαχταρίσματα
 κι' ἀπὸ θαλασσῶν βροντάφρισμα
 κι' ἀπὸ παγωνιές καὶ ξέρες.
 Καὶ θεὸς νὰ ντυθῶ τὴν ἄχνα
 τῶν μεγάλων μυστικῶν,
 κι' ἔτσι πῶς βαθιὰ θὰ πάω
 στὰ μεγάλα τοὺς γυρίσματα
 τ' ἀγνωστά τους θὰ ἀγκαλιάσω
 καὶ τὴ ρήχη τοῦ πελάου τῆς ἰδέας
 τριοβαθῆ θὰ τήνε δώσω.

Μὰ στὴν πλάση τὴν ἀπόκοσμη
 σὰν τὰ λείψανα εἶν' οἱ σκέψεις μου
 τὰ καμώματά μου σὰν τ' ἀγέρια.
 Τὸ κουφάρι μου τὸ σέρνω
 σὲ μιὰ μολεμένη στράτα
 καὶ σὲ σπῆλαια καὶ γουβώματα
 κι' ὅμως ἡ ψυχὴ μου πάει στ' ἀστέρια.

Εἰς τὸ βάθρο ἔχω τὰ σύμπαντα
 καὶ τὶς παντοδυναμίες.
 Γ' ἀστραλόβροντα, τὶς θάλασσες
 παναιθέρια φτερουγίσματα
 κι' ὅλα τοῦτα μιὰν εἰκόνα
 θεὸς νὰ κάμω,
 —τὸ αἰώνιο θεὸς νὰ δώσω στὴ στιγμή—
 μὲ λαλιές, χαρὸς καὶ θρήνους
 μὲ συμπόσιων ξεφαντώματα
 καὶ στὸν ἄσωστό μου πίνακα
 καὶ τῆς νεότητος ἡ ὁρμή.

Νόμο βλέπω τὸ προχώρημα.
 Τὸ σταμάτημα βαράθρομα.
 Κι' ὅλα χαραγμένο δρόμο
 ὡς κι' οἱ ποταμοὶ ἀκλουθᾶνε,
 κι' ἀκλουθᾶνε κάποια βήματα
 νὰ χυθοῦνε στ' ἀτεματίστα
 κι' ἀναμέτρητα βυθίσματα.
 Κ' οἱ σκιαγμένες τοῦ μετώπου κεφαλά-
 ριες

ἄχνες ὀρθρινές κι' αὐτές.

Εἶμ' ἐρμηνευτὴς
 τῆς ζωῆς καὶ τῆς πνοῆς τῶν λουλουδιῶν,
 καὶ τῶν ἀνθίνων ἀπόβραδων,
 μαρμαρῶν καὶ πενταγῶν,
 κ' εἶμ' ἐγὼ τεχνίτης ἀνάσταση
 κι' ἀπδογολαλιῶν ἐξηγητὴς

Μὲ τὴν κάθε πινελιὰ μου
 μιὰ ψυχούλα γράφω κι' ὄλοζώνταν.

τ' ἄψυχα φτερόνεται.
Καὶ θαυριές γιγαντογέννητες
φέρνει μὲς ἀπὸ τ' ἀξήγητα
ἄγρια ἁρμονικά κι' ἀντίμαχα
μὲ τὰ μαῦρα κατακάθια τῶν πλασμάτων.
Κάποιον ἄχνα θειολαλήτρα
θὰ στυλώσουν στὰ πυργώματα
καὶ στὴν ἁρμονία τῶν ὄλων.

Κ' εἴμ' ἐγὼ καιρῶν καὶ χρόνων
τὸ παιγνίδισμα τ' ὀλόψυχο.
Στὴν ψυχὴ μου μιὰ ψυχὴ
ξένη, ἀξήγητη, τεχνίτρα
ποῦ μὲ πάει πρὸς ἓνα τέλος
ὅπου τέλος δὲν γνωρίζει
καὶ μὲ πάει στὰ παντοδύναμα
καὶ τοῦ πλαστοουργοῦ τῆ μητέρα.

Καὶ μὲ πάει πρὸς τῶν ἀθάντων
τις ζωὲς καὶ τὰ καμώματα
κι' ἀπ' τοὺς κόσμους ποῦ ἔζησαν
πρὶν καὶ πέρα ἀπὸ τοὺς Δάρδανους
κι' ἀπ' τῶν οὐρανῶν τὰ ὀγκώματα.

Μέσα στ' ἄνθη ποῦ τὰ ράντισα
μὲ τῶν μυστικῶν τῆ δρόσο
θ' ἀγκαλιάσω, θὰ φορέσω
κάποια πορφυρῆ χλαμίδα,
καὶ τοῦ τέλειου τὴν κορώνα
καὶ τοῦ Κάλχα τὰ μαντέματα
θὲ νὰ σκίσω, καὶ ψηλότερα
κάποια μου ὑμνωδία θὰ ὑψώσω...

Νὰ τὰ πλάσω θέλω ἀλλόκοσμα
ἔργα, σὰν τὶς εὐωδιές,
σὰν τὸ γιασεμὶ ποῦ δσφραίνεσαι
καὶ τί θέλεις δὲν γνωρίζεις.
Σὰν τῆς μουσικῆς τὸ ἀφεύγατο
ποῦ στὸ πνεῦμα
κάποιο ἀρχίζει κρυφομίλημα
παὶ στερονὰ πετάει καὶ χάνεται
μέσα στ' ἄγνωστα κι' ἀφίνει
κάτι σὰ θλιμμένο μήνυμα.

Πότε σβήνουν, πότε σέρνονται
σὰν ἀγὸν κυμάτισμα
καὶ περνοκρυφολαγχεύουν
σὰν αἰῶνων λιτανεῖες
ἀπ' τῆ γῆ μας γιὰ τ' ἐστέρια
γυφτοσπάρματα, ἀγριοπούλια, στριφαγέ-
για

καὶ διαβαίνουν καὶ ταιριάζουν τὰ τρα-
[γούδια τους
στῆς καρδιᾶς μου τὰ χτυπήματα
καὶ τὰ λαχταρίσματα,
καὶ ταιριάζουν καὶ τοὺς ἤχους
κάνοντάς τους μέρος τῶν ἀθάντων
καὶ ραγίζουνε τὰ βράχια
κι' ἀνασταίνουνε λαχτάρες
τῆς ψυχῆς, ποῦ δὲν πεθαίνουν.

...Κι' ἔροριχνα βαθιὲς ματιὲς
στὰ δημιουργήματά μου.
Κι' ὅταν τέλειωνα καὶ κύτταζα
τέτοιων ἰδεῶν ὀλόβαθιων
τὴν ἀστείρευτη λαμπράδα
πάντα κάτι ἀπόλειπε
ἀπ' τὰ πλάσματά μου.

Πότε μοῦ φαινόταν φεΐδια,
χῶρις πραιοινάδα φύλωμα,
πότε σὰν ἀφρόξανθα μαλλάκι
σκληρωμένα σ' ἓνα πένθιμο μαντήλι.
Κάποια στόματα χωρὶς μιλιὰ,
κάποια μάτια δίχως φεγγοβόλημα,
κάποια μάγουλα χωρὶς δροσιά.

Ἡ χαρὰ μου μ' ἀγκαλιάζει
καὶ τὸ χτίσμα πρὶν ἀρχίσω
κάποιους ἀγαντεύω δρόμους
κάποιους παντοπλίστες κόσμους
ποῦ σφιχτὰ κρατᾶνε τὰ μυστήρια
τῶν μεγάλων νόμων τοῦ σκοποῦ.

Κι' ὄλο κάποιανε σιμώνω
λύρα παναρμονική,
τοὺς παρθένους ἤχους
λάγνος στὴ φωνή μου
νὰ τοὺς δέσω θέλω
τὴν ἀστενική.

Σὰν ἀγρίμι πάντα θρέφω
μιὰν ἰδέα μεγαλοφιέρουνη.
Μὰ σωρίζονται καὶ γίνονται
προσδοκίες χαρὲς κι' ἐλπίδες
ἔτσι, τὰν Κἄ (ὁ) Βασίλειο Βασιλέων
πλάσματι ἄψυχα προστάται ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
σὲ χοροπύλας ἀχτίδες ΔΟΥΡΙΟΥ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΛΒΟΣ

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΟΥ ΞΕΠΕΡΑΣΕ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ

Ἄς μοῦ συγχωρεθεῖ ἡ τόλμη νὰ γράψω δυὸ λόγια γιὰ τὸν ποιητὴ Ἀνδρέα Κάλβο. Καὶ γιὰ τὴν μεγάλη του προσωπικότητα καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας ποὺ κοντεύει νὰ ἐκλείψει ὅ,τι λέγουμε ἀρετὴ στὴν ποίηση καὶ τὴν τέχνη γενικά.

Ἐπηρεασμένος ἀρχικά ἀπ' τὸν κλασικισμό τοῦ Φωσκόλου, μέσα στὸ περιβάλλον τῶν Ἰταλῶν λογίων, ὁ Κάλβος δὲν ἄργησε νὰ ἐπιδοθεῖ στὴ μελέτη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων. Ἡ ποίησή του μποροῦμε νὰ ποῦμε ἄπλωσε τίς ρίζες της ὡς ἐκεῖ.

Γιατὶ ὁ ἀρχαῖος κόσμος δὲν ἔκρινε ὀριστικὰ τὴ δόξα του. Ἦταν ὁ ἴδιος ὁ ποιητής. Ἡ ἴδια του ἡ ζωὴ τοῦ στάθηκε ἔμπνευση. Μιὰ ζωὴ ταλαίπωρη, γιομάτη πίκρες κι' ἀπογοητεύσεις, ποὺ ἔδωσε κάποιον συγκινητικὸ μὰ ὄχι ἀπαισιόδοξο τόνο στὴ λύρα του. Ἀκόμα καὶ τὸ νησί του, ποὺ τὸν βασάνισε μὲ τὸν διάπυρο πόθο τοῦ Φιλόπατρο καὶ ἡ μητέρα του, ἀπ' τὴν ὁποία χωρέστηκε στὰ δέκα του χρόνια γιὰ νὰ μὴ τὴν ξαναδεῖ ποτὲ πιά.

Γι' αὐτὴν γράφει:

ὦ φωνή, ὦ μητέρα,
ὦ τῶν πρώτων μου χρόνων
σταθερὰ παρηγόρησις
ἔμματ' ὅπου μ' ἐβρέχασε
[μὲ γλυκὰ δάκρυα]
Καὶ σὺ στόμα ὁποῦ ἐφίλησα
τόσσε φορὲς μὲ τόσην
θερμοτάτην ἀγάπην,

πόση ἄπειρος ἄβυσσος

[μᾶς ξεχωρίζει!

Στὴ σύντομη περίοδο ποὺ τὸν χώριζε ἀπ' τὸν Σολωμὸ οἱ ὠδὲς τοῦ Κάλβου ἔχουν ἀρκετὲς ὁμοιότητες μὲ τὸ ἔργο τοῦ ἐθνικοῦ μας ποιητῆ. Ὅχι στὴ γλώσσα καὶ στὸ μέτρο, ἀλλὰ στὴν καθαρότητα τῆς ἔμπνευσης καὶ τὸν ρομαντισμό.

Γιατὶ ἂν ὁ Κάλβος εἶναι ὀπαδὸς τοῦ κλασικισμοῦ, μποροῦμε ὁμως νὰ ποῦμε ἀδίσταχτα ὅτι ἡ ποίησή του εἶναι μᾶλλον ρομαντικὴ. Ἄν ἐδιάβασε τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν, ἂν μιμήθηκε στίς εἰκόνες τὸν Ὅμηρο, μεγαλύτερη ἐντύπωση τοῦ προσέξηνσε ὁ Πίνδαρος. Νά, γιατί πίσω ἀπ' τὴν ἀρχαῖουσα γλώσσα, ἀναφαίνεται ὁ ρομαντισμός, μὰ καὶ μιὰ ποίηση ἀληθινὴ, ἐνάρετη, ποὺ οἱ Σοῦτσοι προσπάθησαν νὰ εἰρωνευτοῦν μὲ τὰς στίχους :

«Ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς, ὠδο-
[ποιοὶ μεγάλοι
μεγάλως παρημέλησαν τῆς γλώσ-
[σης μας τὰ κάλλη.
Ἄλλὰ ἰδέαι πλούσιαι πτωχὰ ἐνδε-
[δυμένα
δὲν εἶναι δι' αἰώνιον ζῶην προω-
[ρισμένα!]

Μήπως ὁμως τὸ ἔργο τῶν Σούτσων ἦταν παραρριζωμένο γιὰ τὴν αἰσιοσύνη; Μεταγειώστηκαν κι' αὐτοὶ τὴν ἀρχαῖουσα του Κάλβου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀποδώσουν παρὰ τὴν ποίηση τὴν κα-

ταδικασμένη στα πλαίσια μιᾶς ἐπογῆς:

Θεέ μου ἰλαρώτατε, μικρὲ μου
κι' ὠραιότατε.

ὕμνω τὰς χάριτάς σου.

Καὶ λαχταρεῖ τὸ στόμα μου
καὶ σπαρταρεῖ τὸ σῶμα μου,
εἰς μόνον τῶνομά σου κ.λ.π.

Τὸ ποίημα αὐτὸ τοῦ Παναγιώ-
τη Σούτσου ἔχει βέβαια κάποια
χάρη, μὰ δὲν ξεφεύγει ἀπ' τὰ ὅρια
τῆς ἐποχῆς.

Τὸ ἴδιο καὶ οἱ παρακάτω σατυ-
ρικοὶ στίχοι τοῦ Ἀλεξάνδρου
Σούτσου, ποὺ ἀφοροῦν τὴν κοινω-
νία τοῦ Ναυπλίου:

Εὐτυχισμένοι ἄνθρωποι, ὅσοι γυ-
[ναῖκες νέες
σὰς ἔτυχε νὰ ἔχετε ἢ ἀδελφὲς ὠ-
[ραῖες!

Ἄν θέλετε στὸ Ναύπλιον νὰ λά-
[βετε ἀξίαις
καθὼς ἡμεῖς, δὲν ἔχετε μυρίες δυσ-
[κολίες.

Κι' αὐτὰ κι' ἄλλα καὶ τὰ ποιήματα
τῶν Σούτσων ποὺ διαπνέονται ἀπὸ
πατριωτισμὸ ἔχουν πρωταρχικὰ τὸ
ταλέντο τοῦ ποιητῆ, μὰ εἶναι ἕνα
καὶ τὸ αὐτὸ μὲ τὴν ποίηση καὶ τῶν
ἄλλων συγχρόνων, ποὺ ἀπαγγέλλε-
ται κι' ἀκούγεται εὐχάριστα στὰ
σαλόνια τῶν καθαρευουσιάνων.

Τότε ἡ ποίησή τους ἔτερεπε γιὰ
νὰ τοὺς ἐξασφαλίσει μιὰ προσωρι-
νὴ δόξα. Ἐνῶ ὁ Κάλβος μεταχειρί-
στηκε τὴν ἴδια γλῶσσα, ἀλλὰ μὲ
τέτοιο ὕφος καὶ πνοή, ὥστε νὰ
τῆς συγχωροῦνται «τὰ τολμηρά,
ἀήθη καὶ καινοφανῆ, καθὼς ἔγρα-
φε ὁ Μητσάκης, ἐμπρὸς στὸ ξεχεί-
λισμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ χεῶμα
τῶν ἐπιτανησίων ποιητῶν, ἰδίως
τοῦ Σολωμοῦ καὶ τὴν ἀρχαιοπρέ-

πεια καὶ τὴν πνοὴ ἐνὸς Πινδάρου:

ἦ
Ἄς ἔλθῃ τότε, ἄς ἔλθῃ
νὰ σὰς περικυκλώσῃ
μὲ σκοτεινὰ, βρονταῖα,
πεπυκνωμένα σύννεφα
ἢ δυστυχία.

θ'

Μία δύναμις οὐράνιος
εἰς τὴν ψυχὴν σὰς δίδει
περὰ, καὶ ὑψώνεται
λαμπρὸν τὸ μέτωπόν σα
ὑπὲρ τὴν νύκτα.

Στίχοι ποὺ συγκλονίζουν, μεγα-
λόπρεποι, ἀπ' τὴν ὠδὴ του στὴν
Ἐλευθερία. Στίχοι ποὺ δὲ νεκρώ-
νουν, δὲν καταδικάζουν τίποτα, ἀλ-
λ' ἔργεται ἡ ἐνατένιση πρὸς τὰ
πάνω καὶ ἡ ψυχικὴ κάθαρση.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς σὲ κάθε
του ὠδῆ θὰ πιτύχει ἐκεῖνο ποὺ ζη-
τοῦσε λέγοντας:

Σοβαρόν, ὑψηλόν
δόσε τόνον, ὦ Λύρα·
λάβε ἀστραπὴν, καὶ ἦθος
λάβε νοῦς...

Καὶ νὰ ἐπαναλάβουμε τὰ λόγι-
α τοῦ Παλαμᾶ, πὼς «ἐν τῷ διακυ-
μαινομένῳ ρυθμῷ τοῦ ποιητοῦ ἀ-
πὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταί-
ας ὠδῆς νομίζεις ὅτι ἀποτυποῦται
αὐτὴ ἡ πατρὶς διακυμαινομένη με-
ταξὺ ἀγωνιῶν κι' ἐλπίδων, θριάμ-
βων κι' ἀποθαρρύνσεων».

Στὰ λόγια αὐτὰ ἡμεῖς θὰ προ-
στέσουμε, σὰν ἀπάντηση στοὺς
Σούτσους, τὴν γνώμη τοῦ κ. Γ.
Σωτηριάδου, ὅτι ὁ Κάλβος δὲν
εἶναι ἁπλῶς ὁδοποιός.

Ἀλλ' εἶναι κενὰ τοῦ βῆματος μεγάλος
διδάσκαλος ἀπὸ τῶν ἀποπινῶν ποιη-
τῶν, κι' ἄς τὸν ἀδίκησε ἡ γλῶσσα
καὶ ἡ ἰδιότυπη μορφὴ τῶν ποιημά-

των του.

Στὴν ἐπογὴ του ὑπῆρχαν τρεῖς γλωσσικὲς τάσεις.

Ἡ τῶν ἀρχαῖστῶν, ποὺ ζητοῦσαν νὰ ξαναφέρουν τὴ γλῶσσα τῶν προγόνων μας, ἢ τῶν μαλλιαρῶν, ποὺ ζητοῦσαν νὰ καθιερωθεῖ ἡ δημοτικὴ σὰν μοναδικὴ γλῶσσα τῶν λογίων, καὶ τέλος ὁ Κοραῆς ποὺ χάραξε τὸν δρόμον ἀνάμεσα σαυτὲς τὶς τάσεις, θέλοντας νὰ δώσῃ κάποια συμβιβαστικὴ λύση. Δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε τὸν Κάλβο ἐντελῶς ἀρχαῖστή, ἀφοῦ ἡ ποίησή του ἔχει ἔντονο δημοτικὸ χρῶμα, οὔτε καὶ δημοτικιστὴ.

Ἀκολουθεῖ λοιπὸν κι' αὐτὸς τὸν μέσο δρόμο μὲ τὴν ἰδική του ἰδιοτυπία μορφῆς.

Κι' ἂν ἡ γλῶσσα τὸν ἀδίκησε, ἐν τούτοις μπορούμε ν' ἀποφανθοῦμε ὅτι δὲν τὸν κατάδικασε, καὶ ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Κάλβου θὰ μείνῃ,

ἀφοῦ διατηρεῖ τὴν ἀρετὴ πρὸς τὴν τέχνη.

Λέγοντας δὲ αὐτὸ ἐννοοῦμε ὅτι ὁ Κάλβος δὲν ἀνέχτηκε τὴν ποίηση σὰν «πρόχειρο διασκεδαστικὸ κατασκευάσμα, καθὼς πολὺ ὀρθὰ γράφει ὁ κ. Γ. Ζώρας, ἀλλ' ἔδωσε σ' αὐτὴν πολὺ ὑψηλότερη ἀποστολὴ μὲ σκοπὸ νὰ ὑμνήσῃ καὶ νὰ διδάξῃ».

Ἀκόμα καὶ σήμερα, μόλις ἀποσπαστοῦμε ἀπ' τὴν μηχανικὴ ἐποχὴ μας, θὰ στραφοῦμε μεύχαριστη σὶς ᾠδές του. Γιατὶ πίσω ἀπ' ὀρισμένες καινοτομίες, τὴν ἀρχαῖζουσα γλῶσσα καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια τῶν εἰκόνων, ἡ ποίησή του δὲν εἶναι ἀπίθανη, σὰν τὴν σημερινή, οὔτε ἀποτελεῖ πρόβλημα.

Ἀλλὰ προέρχεται ἀπ' τὸ βάθος μιᾶς εὐαίσθητης ψυχῆς, καὶ στὴν ἑαστερότητά της κρύβει τὸν στοχασμὸ καὶ τὸ νόημά της.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ

Ε Π Ι Κ Ο Ι Ν Ω Ν Ι Α

Σὰν ἤμουνα παιδί
εἶχα πράσινα μάτια
καὶ μακρὰ δάχτυλα
ποὺ ἀγαποῦσαν τοὺς κύκνους,
ἀγαποῦσαν τὸν ἥλιο
στ' ἀνθισμένα χαμόκλαδα,
στὶς μωβιὲς πεταλοῦδες

Σὰν ἤμουνα παιδί
εἶχα πράσινα μάτια
ποὺ κοιτάζαν πῶς παίζαν
τὰ πεσμένα τὰ φύλλα στὸ χῶμα,
κοιτάζαν τοὺς ἀσπρούς τοὺς γλάρους
ν' ἀγαπιοῦνται σάνα στὴν ἄμμο.

Τῆς λίμνης τὰ μάτια
ἦτανε πράσινα σὰν τὰ δικά μου.
γιομάτα γαλήνη καὶ βλέπαν ὄνειρα.

Ἄραγε οἱ ξανθοὶ ἄγγελοι
βλέπουν ὄνειρα;

Σὰν πέθανα
μοῦ βάλαν ἓνα σταυρὸ στὸ μέτωπο
καὶ μιὰ πλάκα στὸ στήθος.

Μὴν τὸ πιστέψεις:
Σὰν ψάξεις
θὰ μὲ βρεῖς ἀκίνητο
στὴν ὄχθη τῆς λίμνης
νὰ τὴν κοιτάζω στὰ μάτια.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Σὰν ἤμουνα παιδί
εἶχα πράσινα μάτια
ποὺ κοιτάζαν πῶς παίζαν
τὰ πεσμένα τὰ φύλλα στὸ χῶμα,
κοιτάζαν τοὺς ἀσπρούς τοὺς γλάρους
ν' ἀγαπιοῦνται σάνα στὴν ἄμμο.

Τῆς λίμνης τὰ μάτια
ἦτανε πράσινα σὰν τὰ δικά μου.
γιομάτα γαλήνη καὶ βλέπαν ὄνειρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΙΝΔΥΝΗΣ

ΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Κ Α Ι

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΥΤΩΝ

Τούτες τις μέρες, πού ζῆ ἡ γενιά μας, ἕνα ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ σοβαρὰ προβλήματα πού τὴν ἀπασχολοῦνε εἶναι ἡ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ διαμόρφωσις τοῦ αὐριο. Καὶ ὡς πρὸς αὐτὸ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀπαντήσουμε ἐξετάζοντες τὸ σήμερον καὶ ὄχι λέγοντες μιὰ προφητεία πού τέλος πάντων δὲν θὰ στηρίζεται πάνω σὶὰ πραγματικὰ δεδομένα τῆς ζωῆς.

Σήμερον ἐκεῖνο πού ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τοῦ κόσμου μέχρι τὴν ἄλλη ἐξουσιάζει τὰ πάντα εἶναι ἡ τεχνικὴ, τόσο μάλιστα, ὥστε πολλοὶ νὰ λένε ὅτι στὴ δύναμι τῆς ἔχει ὑποταχτῆ καὶ αὐτὴ ἡ πνευματικὴ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου.

Ζοῦμε βλέπετε στὴν πιὸ ἔντονη βιομηχανικὴ ἐποχὴ καὶ ἴσως τὸ συμπέρασμα αὐτὸ—ὅσο κατὰ βάθος ἀνυπόστατο—νὰ μὴ στερεῖται σημασίας.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ ἐπίκεντρο τῆς πνευματικῆς προσπαθείας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ κατὰ τὸν καλλίτερον δυνατὸ τρόπο ὀργάνωσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς οἰκονομίας, σὸν κοινωνικοῦ φαινομένου, πού ἄμεσα ἐπιδρᾷ πάνω στὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κρατῶν. Τόσο ὅμως ἡ τεχνικὴ ὅσο καὶ ἡ οἰκονομία ἐνὸς λαοῦ εἶναι στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ του, χωρὶς τὸ εἶνα νὰ μισρῆ νὰ μὲν ἀνεξάρτητο ἀπὸ τ' ἄλλο. Τὰ οἰκονομικὰ μέσα καθορίζουνε κατὰ πολὺ τὴν τεχνικὴ, τὴν βιομηχανικὴ ἐξέλιξι καὶ ἡ τεχνικὴ ἐξέλιξις διαμορφώνει κατὰ διάφορον τρόπο τὴν οἰκονομικὴ δρᾶσι τῶν ἀτόμων, τὸ σύστημα τῆς οἰκονομίας. Τὰ δὲ συστήματα τῆς οἰκονομίας καθορίζουνε ἀποφασιστικὰ τὴν κοινωνικὴ διαμόρφωσις κάθε ὀργανωμένου λαοῦ κάτω ἀπὸ δικαίκο σύστημα μέσα σὲ μιὰ ὀρισμένη ἐδαφικὴ ἔκτασι ὑπὸ κυριαρχικὴν ἐξουσία. Μποροῦμε ἐπομένως νὰ ποῦμε ὅτι ἡ τεχνικὴ καὶ ἡ οἰκονομία εἶναι αἱ δύο ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος. Ἐδῶ ὅμως δὲν θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ κά-

θε τεχνικὴ, ἀλλὰ ἡ στενώτερὴ τῆς ἔννοια, ἡ βιομηχανία. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ χρησιμοποιοῦμε τοὺς ὄρους τεχνικὴ καὶ βιομηχανία ταυτόσημα.

Ἡ βιομηχανία εἶναι μιὰ προέκτασις τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀποβλέπει στὴν ἐξασφάλισι τῶν μέσων γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν του, πού καθημερινὰ γίνονται ὄλο καὶ πιὸ πολλές, ὄλο καὶ πιὸ πολὺπλοκες, πράγμα πού ὀφείλεται στὴν αὔξησι τοῦ πληθυσμοῦ, στὴ μίμησι—αὐτο πού ἀποκαλοῦμε μόδα—καὶ στὴ συνήθεια τῆς ἐπαναλήψεως ἐκδηλώσεων τοῦ περιβάλλοντος τοῦ κοινωνικοῦ, στὸ ὅποιο ζοῦμε. Δεδομένου ὅμως ὅτι τὰ μέσα πού ἔχουνε χρησιμότητα νὰ θεραπεύουνε ἀνάγκες μας εἶναι περασμένα, ἐνῶ οἱ ἀνάγκες μας πολλαπλασιάζονται ἀπεριόριστα, μόνον με τὴν βιομηχανικὴ ἀνάπτυξι μποροῦμε νὰ πετύχουμε μεγαλύτερη παραγωγή, ὥστε νὰ μπορέσουμε νὰ μειώσουμε τὴν ἀνισότητα μεταξὺ ἀναγκῶν καὶ μέσων γιὰ τὴν ἱκανοποίησί τους. Καὶ ἐφόσον ὅλη αὐτὴ ἡ ὀργανωμένη δρᾶσις γιὰ τὴν βιομηχανικὴ ἀνάπτυξι καὶ τὴν διαμόρφωσι καὶ ἀνοδο τῆς οἰκονομίας του γίνεται με τὴ φροντίδα τῆς καλύψεως ἀναγκῶν τοῦ μέλλοντος μποροῦμε νὰ παραθέσουμε ἐδῶ τὴν γνώμη τοῦ Στένσερ—ἐκπροσώπου τοῦ Ἀγγλικοῦ εὐδαιμονισμοῦ—ὅτι με τὴν βιομηχανοποίησι ἀρχίζουμε νὰ προχωροῦμε σὲ ἕνα φωτεινότερον μέλλον, ὅτι ἀρχίζει ἡ μεγάλη ἐργασία καὶ προκοπὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ οἰκονομία ἄφ' ἑτέρου εἶναι μιὰ ὀργανωμένη δρᾶσις, πού ἀποβλέπει στὴν καλλίτερη ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀτόμου με τῆς λιγότερες ὀψεις γι' αὐτὸ, χρησιμοποιώντας τὴν οἰκονομικὴν ἰσχύα ἐν γενεῖ, εἴτε βιομηχανικὰ εἶναι αὐτὰ εἴτε φυσικὰ. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ οἰκονομία νοεῖται μόνον ὡς πρὸς ὀργανωμένα τμήματα ἀτόμων, τὰ ὅποια

βρίσκονται σὲ σχέση ἀλληλοεξαρτήσεως. Ἀπὸ αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός ἀπορρέει ὁ κοινωνικὸς χαρακτήρας τῆς οικονομικῆς δρασεως τοῦ αὐτόμου, ἢ ὁποία εἶναι συνάρτησις τόπου καὶ χρόνου.

Ἡ ἀλληλοεξάρτησις αὐτῆ τῶν οργανωμένων σήμερα λαῶν εἶναι προῖον ἱστορικῆς ἐξελίξεως. Ἄλλοτε σὲ μιὰ πρωτόγονη οἰκιακὴ οἰκονομία, σὲ μιὰ οἰκονομία κλειστῆ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ λόγος γι' ἀλληλεξάρτησι, καὶ ὁμιλοῦμε γι' αὐτὸ περὶ αὐτομικῆς οἰκονομίας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν σύγχρονη κοινωνικὴ οἰκονομία, πού κύριο γνώρισμά της ἔχει τὴν ἀπὸ κοινοῦ οργανωμένην δρασί τῶν αὐτόμων. Συνέπεια τῆς ἀλληλεξαρτήσεως αὐτῆς εἶναι ἡ στενὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων οἰκονομιῶν πού ἀποτελεσμά της ἔχει τὴν ἐξέλιξι καὶ ἀνάπτυξι τοῦ πολιτισμοῦ. Διὰ τῆς οικονομικῆς συνολλαγῆς ὁ ἕνας λαὸς γνωρίζει τὸν ἄλλον γνωρίζει τὴν τέχνην του, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμά του, τὴν πνευματικὴν του κατάστασι, τὴν κοινωνικὴν του διαμόρφωσι, τὸ σύστημα τῆς οἰκονομίας του καὶ κάθε πολιτιστικὴ ἐκδήλωσί του. Ἔτσι ἡ οἰκονομικὴ συναλλαγὴ γίνεται ὁ κύριος φορέας τοῦ πολιτισμοῦ.

Δὲν χρειάζονται πιά κατακτητικοὶ πόλεμοι γὰρ τὴν μετάδοσι τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ στενὴ συνεργασία ὀλοένα καὶ τοὺς ἀντικαθιστᾷ, τὰ ἐθνικὰ ὄρια τῶν κρατῶν ὄλο καὶ μετατοπίζονται. Ἡ σημερινὴ κοινωνία μας ἔχει ἀποβάλλει τὸν μανδύα τοῦ ἄλλοτε τόσο ἐντόνου ἐθνικισμοῦ. Διαπιστώνουμε ἐπομένως μιὰν εὐεργετικὴν ἐπίδρασι τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς οἰκονομίας στὴν ἐξέλιξι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὅμως διαπιστώνεται καὶ μιὰ ἀρνητικὴ κατεύθυνσις, πού κυρίως πηγάζει ἀπὸ τὸ εἶδος τοῦ οἰκονομικοῦ συστήματος πού ἐπικρατεῖ, διότι διάφορα εἶναι τὰ οἰκονομικὰ συστήματα κατὰ τόπον καὶ χρόνον καὶ διαφορετικὲς ἐπομένως αἱ ἐπιδράσεις των. Φυσικὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξετάσουμε ἐδώ τις ἐπιδράσεις αὐτῆς ἐξακριβωτῶς γιὰ τὸ καθένα σύστημα. Καὶ κατὰ τέτοιον δὲν εἶναι τούτης τῆς στιγμῆς.

Μᾶς ἐνδιαφέρουσι ὅμως ἐπιδράσεις τῆς σύγχρονης μας οἰκονομίας πού παρουσιάζουν γενικότητα, μπορεῖ νὰ πῆ

κανεῖς, ἀρκεῖ νὰ ἐμφανισθῇ τὸ ἴδιο οἰκονομικὸ αἷτιον, τὸ ἴδιο οἰκονομικὸ φαινόμενο. Ἐπὶ πλέον μπορεῖ νὰ εἰπωθῇ ὅτι καὶ ἡ βιομηχανία, παρ' ὅλο πού εἶναι παρακλάδι τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἐπίδρα ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, μὲ κάποια νομοτέλεια, δηλαδὴ οἱ ἐπιδράσεις τῆς μηχανῆς, ἢ μηχανοποιήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ὑφίστανται, ἀδιάφορα ἀπὸ τὴν μορφήν τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς κοινωνίας σὲ διαφορετικὸ μόνον βαθμὸν καὶ ἔντασι. Ἔτσι, ἐνῶ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου μᾶς δίνει νέες δυνατότητες τεχνικοοικονομικῆς, μᾶς ἐφήνει ἕναν ἀνθρώπον ἠθικὰ, ψυχολογικὰ καὶ πνευματικὰ ἀντίθετον πρὸς ἐκεῖνον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, πού δὲν ζῆ τὴν βιομηχανοποίησιν σὲ τόσο ἔντονον βαθμὸν καὶ κινεῖται μέσα σὲ μιὰ οἰκονομία πολὺ πῖθ ἁπλῆ.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς οἰκονομίας δὲν εἶναι ὁμοίομορφος. Ρυθμὸς στὴν οἰκονομία μὲ τὴν κυρία σημασίαν τῆς λέξεως δὲν ὑπάρχει. Ἡ οἰκονομία ὑπόκειται σὲ μιὰ συνεχῆ κίνησιν σὲ μιὰ συνεχεῖ διακύμανσι. Ἀπὸ τὴν μιὰν κατὰστασι μεταβαίνουμε σὲ ἄλλη καὶ ἀπὸ ἄλλη σὲ ἄλλη ξαναρχόμαστε στὴν πρώτη χωρὶς νὰ μεσολαβῇ σταθερὸ χρονικὸ διάστημα μεταξὺ τῶν ἐναλλαγῶν αὐτῶν. Καὶ οἱ διακυμάνσεις αὐτῆς, πού ἀποτελοῦνε τὸ οἰκονομικὸ κύκλωμα, ἐπιδρουν ἄμεσα πάνω στὴν κοινωνικὴν ζωὴν. Ὁ πλοῦτος μίᾳς οἰκονομίας ἢ ἡ φτώχεια εἶναι πλοῦτος ἢ φτώχεια τῶν μελῶν της. Καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις πού ἤδη μᾶς ἀπασχολεῖ σὰν ἀρνητικὴ ἐκδήλωσις ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ζωῆς εἶναι ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν διακύμανσιν. Εἶναι αὐτὴ τὸ σκουλήκι πού σιγά-σιγά σαπίζει ἕνα μεγάλο οἰκονομικὸ οἰκοδόμημα, γιὰ νὰ γκρεμισθῇ σὰν εἶδωλον καὶ νὰ σκεπάσῃ κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπιά του χιλιάδες ἐργάτες χωρὶς νὰ μποροῦνε νὰ ἀσκήσουν τὸ ἱερώτερον δικαίωμά τους, νὰ ἐργασθοῦνε.

Ἡ ἀνεργία εἶναι ὁ καρπὸς τῆς καὶ ἀπὸ τὴν ἀνεργίαν ἀρχίζει ἡ οἰκονομικὴ ἀπασθλιωσις, ἢ κοινωνικὴν κατὰπτωσιν, τὸ γκρεμισθῆναι τῆς ζωῆς. Οἱ γὰρ οἱ φαινόμενα ἐπιβιώσεως καθε φιλῆς, πού καθορίζονται πολὺ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴν κατὰστασιν τῶν αὐτόμων, μειώνονται, ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ

ἀξιοπρέπεια τῶν δύο φύλων ἐξαφανίζε-
ται. Ὁ ἠθικὸς ξεπεσμός ἀφήνει βαρειά
τὴ σφραγίδα του σὲ κάθε πέρασμά του.

Ἡ κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ, πού
ἀναζητᾷ ὄλο καὶ καλλίτερον τύχη ἐντείνε-
νται. Ἡ μετανάστευσις αὐξάνει καὶ
στερεῖται μιὰ κοινωνία τοῦ ἔθνικοῦ της
δυναμικοῦ. Πρέπει δὲ νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ
βιομηχανικὸς πληθυσμὸς, πού στερεῖται
καὶ τῆς ἐλάχιστης ἰδιοκτησίας ἐν ἀντι-
θέσει πρὸς τὸν ἀγροτικόν, τοὺς εἰσοδη-
ματίας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Κρά-
τους, ὑφίσταται πῶς ἔντονα τὶς ἐπιδρά-
σεις αὐτές.

Ἐπὶ πλέον, ἡ βιομηχανία, σὰν
προϊὸν καὶ αὐτὴ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως ἀ-
παιτεῖ—ἐνα ἀπὸ τὰ πολλά—ἐξειδικευ-
μένη ἐργασία. Καὶ ἐκεῖ πού ἄλλοτε ἐρ-
γάζονταν ὁ ἐλεύθερος ἐπαγγελματίας
βιοτέχνης, πηγαίνει ὁ ἐξηρητημένος μισ-
θωτός, πᾶγμα πού ἐπέδρασε καὶ ἐπιδρά
πᾶρα πολὺ σοβαρὰ εἰς τὴν κοινωνικὴ δια-
μόρφωσι. Ὁ μισθωτός αὐτὸς ἐξαρτᾷ-
ται πᾶ ἀπὸ τὴν ἐργατικὴν του ἀπασχό-
λησι. Ἔχει δὲ κάθε συμφέρον νὰ
προασπίσῃ τὰ συμφέροντά του ἐφόσον
καὶ αὐτὰ ἐξαρτῶνται πολὺ καὶ καθορί-
ζονται ἀπὸ τὰ συμφέροντα τοῦ ἐργοδό-
του του. Γι' αὐτὸ ἀρχίζει μιὰ συνεργα-
σία μεταξὺ τῶν βιομηχανικῶν ἐργατῶν
πῶς στενῇ. Ἀποτελοῦνε πᾶ δικιά τους
τάξι καὶ ἔχουνε κοινὰ συμφέροντα, πού
πρέπει νὰ τὰ προασπίζουνε γιὰ νὰ μὴ
πέφτουνε θύματα τῆς πῶς ἰσχυρῆς πᾶ-
ντα τάξεως τῶν ἐργοδοτῶν κεφαλαιού-
χων. Καὶ ὄχι μόνον νὰ προασπίσουνε
τὰ συμφέροντά τους, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑπε-
ρισχύσουνε καὶ νὰ ἐπιβάλλουνε τὶς ἀπό-
ψεις των.

Ἀρχίζει εἰσι σιγά-σιγά ἀπὸ τὴ
βιομηχανοποίησι ὁ ταξικὸς ἀγῶνας.
Ἡ λεγόμενη πάλῃ τῶν τάξεων ξεπήδησε

ἀπὸ τὴν βιομηχανοποίησι. Εἶναι ἓνας
πραγματικὸς πόλεμος μεταξὺ τελείως
ἀντιθέτων συμφερόντων. Ὁ πόλεμος
ὁμοῦ καὶ γιὰ τὸν νικητὴν του εἶναι ὀλέ-
θριος. Γι' αὐτὸ τὸν ὀργανωμένον κράτος
παρεμβαίνει καὶ μάλιστα ὄλο καὶ σὲ
νέες σφαῖρες οἰκονομικῆς δράσεως καὶ
περιορίζει ὄλο καὶ περισσότερον τὴν ἀ-
τομικὴν πρωτοβουλία.

Ἐπὶ πλέον ὁ ἐξειδικευμένος ἐργά-
της αἰσθάνεται ἔλλειψιν ἐνδιαφέροντος
γιὰ τὴν ἐργασιακὴν του παροχή, ἡ μο-
νοτονία τῶν κινήσεών του αὐξάνει τὴ
κόπωσιν του καὶ νοιώθει τὴ θέσση του
ἀπέναντι τῆς ἐργασίας του ὄχι εὐχάρι-
στη. Εἶναι ἀλήθεια πολλὰς φορὰς ἓνα
ἐξάρτημα μιᾶς μηχανῆς. Διαμορφώνε-
ται δὲ ἓνας ἄνθρωπος ψυχολογικὰ πε-
ριεργος. Σήμερα μάλιστα ἡ ψυχοτεχνι-
κὴ ἔχει ἀναπτυχθῆ σὲ ἐπιστήμη, ἰδίως
στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερι-
κῆς, πού ἀντικείμενὸς τῆς ἔχει εἰδικῶς
τὸν βιομηχανικὸν ἐργάτην καὶ γενικῶς τὸν
ἐργαζόμενον.

Ὅλα τὰ παραπάνω βαλμένα ἐδῶ
μὲ πολλοὺς περιορισμοὺς χωρὶς κᾶν νὰ
ἐξαντλοῦνται, εἶναι ἐκδηλώσεις πού κα-
θημερινὰ τὶς ζοῦμε, τὶς πῶς πολλὰς φο-
ρὰς παθητικά. Ἡ σπουδαιότητά τους
ὅμως εἶναι μεγάλη, γιὰτὶ ἀκοῦνε ἀ-
ποφασιστικὴ ἐπίδρασι πᾶνω εἰς τὴν ὄλη
δραστηριότητά μας. Ἡ προσοχὴ σήμε-
ρα τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν
κρατῶν στρέφεται γύρω ἀπὸ τὰ κοινω-
νικοοικονομικὰ φαινόμενα καὶ συνεχῶς
ὀδηγοῦμεθα μέσα ἀπὸ πολλὰ ἐμπόδια
σὰν μὲ φυσιολογικὴ ἐξέλιξι εἰς τὸ τελειό-
τερον.

Πολλὰ ἔχει κατορθώσει ἡ ἀνθρώ-
πινῃ δύναμις !

ΠΑΥΛΟΣ ΔΟΪΚΑΣ

ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Δὲν πειράζει· ἄς χάσαμε τὴν εὐκαιρία
αὐτῆ. Θε νᾶρθοῦν ἄλλες. Κι ἂν δὲν εἶδον,
ἢ ἂν εἶδον καὶ τὶς χάσουμε κι αὐτές,
πάλι δὲν πειράζει : Ὑπάρχει πάντα,
ὑστατο, καταφύγιον ἀσφαλές, ὁ θάνατος.

ΑΛΕΞΗΣ ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

ΛΑΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΑἸΝΟΒΕΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑἸΘΟΥΡΙΟΥ

ΔΙΑΚΟΙΠΕΣ

ΗΜΕΡΕΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΧΑΡΑΣ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΩΣ

Γυρίζεις από την φασαρία της Πρωτεύουσας που ξμεινες ἔξι μῆνες γιὰ νὰ μορφώσης ἐκεῖνο τὸ πραγματάκι που λέγεται μυαλό καὶ που ὄταν τὸ ἔχης πλήθορο κάνης τίς μεγαλύτερες κουταμάρες. Γυρίζεις μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι φεύγης μέσα ἀπὸ κρατήρα ὑφαιστείου, γιὰ νὰ φτάσης στὸν κῆπο που ἔζησε ὁ Ἄδὰμ.

Καὶ ὄλα εἶναι καλά. Ὅπως τὰ φαντάζεσαι, ὅπως τὰ ἐλπίζεις. Μόνο πού...

— Ἄλέκο ξύπνα, δὲν ἀκοὺς τὸ ρολόι ;

— Τί συμβαίνει βρέ μητέρα ; Πυρκαϊά ;

— Ξύπνα παιδί μου νὰ πάρης λίγο καθαρό ἀέρα νὰ ξεκουραστούν τὰ σωθικά σου. Ὅκτώ ἡ ὥρα.

Ἄργησαμε. Λές καὶ τίς ἐννέα θὰ πεθάνουμε. Ἄλλ' ἀφοῦ δὲν θὰ πεθάνουμε δὲν πᾶνε νὰ φωνάζουμε ὅσο θέλουμε. Γυρνᾶς ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά καὶ τὸν ξαναπαίρνεις. Βρίσκεσαι σὲ κήπους ἀνθόσπαρτους, ἔγχρωμους, μυρωδάτους, πού τὰ λουλούδια δὲν γνωρίζουν διαφορὲς τάξεων, πού τὸ κρεμίδι εἶναι τριαντάφυλλο καὶ μπάμια τὸ γαρύφαλο. Ἄλλὰ... «Ξύπνα» καὶ δόστου τραβηξιές ἀπ' τὰ πόδια.

Μὲ τὴν νυκτερινὴ περιβολή, πολλές φορές ἀνύπαρκτη λόγῳ τῆς ζέστης, σὲ τραβοῦν στὸν κῆπο. Ἐλα τώρα σὺ μ' ἓνα στόμα δυὸ γυάρδες ἀνοικτὰ καὶ μὲ κλειστὰ πρισμένα ἀπ' τὸν ὄπνο μάτια ν' ἀπολαύσης καθαρόν ἀέρα !

Τὸ κάνουν λέει γιὰ τὸ καλὸ σου. Ὅλα γιὰ τὸ καλὸ σου. Τώρα πῶς εἶναι τὸ καλὸ ; Αὐτὴ εἶναι ἄλλη κουβέντα. Ὅπως τὸ νοιώθει ὁ καθένας. Γιὰ τὴν μητέρα νὰ παχαίνης, γιὰ τὸν πατέρα νὰ μορφώνεσαι, γιὰ

σὲ νὰ διασκεδάζης καὶ νὰ κοιμάσαι. Ἄντε νὰ βρῆς ἄκρη.

Λέγαμε λοιπὸν ὅτι σὲ βγάζουν μὲ τὸ ζόρι στὸν κῆπο. Ἄμα περάση λίγο ἡ ὥρα κι' ἐνῶ νομίζης ὅτι εἶσαι εὐχарιστημένος, ἀκοὺς τὸ δεῦτερο κανόνι.

— Ἄλέκο, ὦρα γιὰ μπάνιο.

— Θὰ κάνω μπάνιο μητέρα Δευτεριάτικα ;

— Ἀσφαλῶς καὶ θὰ κάνης. Δὲν βλέπης ὅτι ἔχεις ἓνα χρῶμα σὰν ἄρρωστος ; Τώρα καὶ ἄρρωστος νὰ μὴν εἶσαι, πρέπει νὰ τὸ παραδεχθῆς.

— Ἐμπρός, βάλε μου νερό.

— Μὴν κάνεις τὸν κουτό. Μπάνιο θὰ κάνης στὴ θάλασσα.

— Στὴ θάλασσα ; Καὶ θὰ πάω ἀπὸ δῶ μέχρι τὴ θάλασσα ;

— Ἀσφαλῶς καὶ θὰ πᾶς. Τὰ λεωφορεῖα γιὰτί εἶναι ;

— Μὴ μοῦ πῆς πῶς εἶναι γιὰ νὰ μᾶς ἐξυπηρετοῦν !

— Ὅταν εἶσαι ἐξυπνος τὸ κάθε τί σ' ἐξυπηρετεῖ.

Αὐτὸ εἶναι ! Σὲ ρίχνει στὸ φιλότιμο. Μπορεῖς ν' ἀντιτάξης ὅτι δὲν εἶσαι ἐξυπνος ; Δὲν μπορεῖς, γιὰτί πραγματικά δὲν εἶσαι. Βλέπεις ὁ κουτός καυχίεται ὅτι εἶναι ἐξυπνος, ὁ ἐξυπνος ποτέ.

Κατεβαίνεις λοιπὸν. Οὐρὰ ἐγχρωμη, παρδαλή, τρισδιάστατη. Κάθε εἶδος, κάθε ποιότης, κάθε χρῶμα. Νοιώθεις γιὰ μιὰ στιγμή ὅτι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ σπρώχνηται καὶ νὰ πατιέται. Τέλος μπαίνει στὸ λεωφορεῖο.

— Κύριε, μὲ συγχωρεῖτε, τὸ χέρι μου.

— Ποῦ εἶναι τὸ χέρι σας ;

— Τὸ πλακώνετε μὲ τὸ σάκο σας.

—Αὐτὸ εἶναι τὸ δικό μου χέρι, πετάγεται ὁ διπλανός.

Τὸν κοιτᾷς ἄγρια. "Ἄκου τὸ θράσος νὰ διεκδικῆ τὸ χέρι σου!

—Ἐχει γουστο νὰ μοῦ πῆς ὅτι δὲν γνωρίζω τὸ ξερό μου!

Σπρώξιμο, ἀσφιξία, ιδρώτες. Αὐτὸς ἐπιμένει.

—Σοῦ λέω δικό μου εἶναι.

—Ἔ, λοιπὸν δὲν εἶσαι καλά, ἀλλὰ μιὰ κι' ἐπιμένεις δὲς το καλύτερα. Καὶ τοῦ κάνεις τὴν χαρακτηριστικὴ χειρονομία ποὺ κάνουν οἱ πρωτότοκοι γιὰ νὰ περνᾷ ἡ κρίθα.

Ξεκινᾷς μ' αὐτοὺς τοὺς καλοὺς ὠωνοὺς γιὰ τὸ δροσιστικὸ μπανάκι. Δὲν μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι τὸ μπάνιο δὲν εἶναι ὠρσιό. Νοιώθεις τόση ξεννοιασιὰ καὶ ξεκούραση στὴν γαλαζοπράσινη αὐτὴ ἀγκαλιά! Ἄλλὰ, ἔλα ποὺ δὲν κάνεις μόνος σου μπάνιο! Ἔλα, ποὺ ἐκεῖ ποὺ βρισκῆσαι στοὺς 7 οὐρανοὺς, ἀγαλλιᾷσεως τῶς μιὰ μπαλιὰ κι' αἰσθάνεσαι τοὺς 7 οὐρανοὺς στὸ κεφάλι! Θὰ πῆς τότε δυὸ λόγια, θὰ σοῦ πῆ ἄλλα δύο κι' ἔτοι ἔπειτ' ἀπὸ λίγο δὲν σὲ χωράει ὁ τόπος. Ἐξ ἄλλου πρέπει καὶ νὰ φᾶς. Κι' ἐνῶ χορτασμένος καὶ κούρασμένος πᾶς νὰ βρῆς τὴν μεσημεριανὴ σου ἀνάπαυση καὶ ἡσυχία. «...Κρέμα, φράουλα, σοκολάτα.. παγωτὰ θαῦμο!». Ξελαργικιάζεται αὐτός, ξεκουφαίνεσαι ἐσύ.

Βρὲ χριστιανὲ τοῦ θεοῦ—λές ἀπὸ μέσα σου—ὄλη μέρα δὲν φτάνει; Ὡς καὶ τώρα; Κι' ἔπειτα ἀπ' ὄξω σου:

—Πᾶς στὸ διάολο μεσημεριάτικα ἢ νὰ σοῦ φέρω κανένα κουβὰ νερὸ στὸ κεφάλι; Κάτι θὰ σοῦ ἀπαντήση αὐτός, κάτι θὰ πῆς ἐσὺ καὶ νὰ ὄλη ἡ γειτονιά στὸ πόδι. Ὁλοὶ φωνάζουν ὄση ὥρα χρειάζεται γιὰ νὰ πάρης ἕναν ὑπνάκο Νεθρα, χτυπησιὲς στὶς πόρτες καὶ δρόμο γιὰ τὴ σκιά τοῦ καφενεῖου. Ἐκεῖ ἔχεις τέλος πάντων μιὰ σχετικὴν ἡσυχία γιατί ὅλοι οἱ γύρω σου εἶναι ὁμοιοπαθεῖς. Ἐνῶ λοιπὸν ξανὰ νομίζεις ὅτι εἶσαι εὐχαριστημένος, καταφθάνει ἡ παρέα.

—Ἄλεκο, σῆκω νὰ πάμε σινεμά.

—Τί ἔκανε λέει; Σινεμά; Δὲν τὸ κουνᾷω ροῦπι.

—Μὰ πρέπει νᾶρθης ἐπιμένουν, παίζει ὁ Γκρέγκορ Πέκ.

—Νὰ παίξῃ. Ἐγὼ ταῦπα νὰ παίξῃ;

—Ἄλλὰ παίζει καὶ ἡ Σουλβᾶνα Παμπανίτι.

—Γουστο της.

—Μὰ δὲν εἶναι σωστὸ οὗτο ποὺ κάνεις. Μᾶς χαλᾷς τὴν παρέα.

—Ἐκεῖ τὸ πᾶτε; χαλάλι σας. (Τὸ ἄτιμο τὸ φιλότιμο βλέπετε).

Δὲν ἔχης βέβαια τὴν ἀξίωση νὰ ξαπλωθῆς σὲ μπράντα, ἀλλὰ τέλος πάντων στὴν καρέκλα σου θέλεις νὰ εἶσαι ἡσυχος. Μόλις ὄμως σβύσουν τὰ φῶτα ἀρχίζεις ξαφνικὰ νὰ κουνιέσαι ρυθμικὰ καὶ σύγχρονα μὲ τὸ πόδι τοῦ πίσω σου. Πιὸ κάτω ἄλλος διαβάζει τὰ γράμματα δυνατὰ σὲν μεγάφωνο. Γυρίζεις καὶ λὲς μ' εὐγένεια.

—Κύριε σᾶς παρακαλῶ μὴν μὲ κουνᾶτε.

Σταματᾷ γιὰ λίγο ἀλλ' ἔπειτα ξαναρχίζει. Τὸ μάτι σου γυαλίζει αὐτὴ τὴ φορά.

—Σᾶς εἶπα κύριε μὴ κουνᾶτε. Μ' ἐνοχλήτε!...

—Πάλι σταματᾷ καὶ πάλι ξαναρχίζει. Ὡσπου τὸν ἀρπάξεις ἀπ' τὰ πέτα.

—Βρὲ μουλᾶρι θὰ σταματήσης καμμιὰ φορά ἢ νὰ σοῦ φέρω γροθιά στὴ μοῦρι;

Αὐτὸ ἦταν. Ὁλο τὸ σινεμὰ στὸ πόδι.

—Ὁλο!

—Ἀπάνω του!

—Στὴ σκηνή, νὰ βλέπουμε ὄλοι!

Νάσου καὶ τὸ ὄργανο τῆς τάξεως. Καὶ ἂν καταφέρης, νὰ μὴ πᾶς στὸ τμήμα ἢ στὸ γιατρεῖο, πᾶς στὸ ἴατροεῖο καὶ ἰατροεῖο.

Διοκοπὲς σοῦ λέει ἢ ἄλλως; Ἡμέρες εὐτυχίας, χαρῆς, διασκεδάσεως.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠ' ΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ένας ἀληθινὸς στίχος προϋποθέτει πλουσίους χυμούς πραγματικῆς ζωῆς. Προϋποθέτει θησαύρισμα ἀτομικῆς πείρας, βαθειὰν ἐμπειρία ὁμαδικῆς πάλης, νύχτες κάτω ἀπ' τοὺς ἐφιάλτες πνευματικῆς ἀγωνίας καὶ πλατειὰ περιθώρια μοναξιᾶς.

Προϋποθέτει ἀκόμα συνομιλίες με τ' ὄνειρο τέτοιας θερμοκρασίας πού νὰ μποροῦν νὰ γεφυρώνουν τὴ δίψα τῶν νοσταλγιῶν σου με τὶς καθημερινές σου ἀναποδιές καὶ τὶς πυρετικές σου ἐπιθυμίες με τὴ σκληρότητα τῆς στέρησης.

Χρειαζέται νὰ δίνεσαι στὴ ζωὴ χωρὶς νὰ γίνεσαι σκῦβαλο κάτω ἀπὸ τὸ πέλμα της, νὰ ζυμώνεσαι με τὴνπραχτικὴν ἀνάγκη καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸν ἀχαρο πηλό της νὰ σχεδιάζεις τὰ στίχο σου.

Προϋποθέτει ἀκόμα μεγάλους καιροὺς ταξιδιῶν κι' ἂν ὄχι πραγματικούς, ἀρκετὲς ὅμως κι' ὄδυνηρὸς ἀπόπειρες ταξιδιῶν πού νὰ ζωρεύουνε πάντα τὶς πεθυμίες σου γι' ἀρμένισμα.

Ἀνάγκη βέβαια νὰ διατηρεῖς νωπὸ τὸ καταστάλαγμα τῶν περιπετειῶν σου, νάχεις καθρέφτη μπροστά σου τὶς σκληρὲς μέρες τῆς δοκιμασίας σου, τὶς τραγικὲς σου ἐξόδους ὅταν δοκιμάζεις νὰ τσακίσεις τοὺς κλειοὺς πού φυλάκιζαν τὴ ζωὴ σου, κι' ἀπειρὲς παρόμοιες πράξεις πού νάχουν φέρει τὴν ὑπαρξή σου δυὸ βήματα ἀπὸ τὸ θά-

νατο καὶ πὸν μόνο ἀπὸ μιὰ σύμπτωσι νάτυχε νὰ ἐπιζήσεις ὥστε νὰ ξέρεις καλά, ὄχι μονάχα τὸ νόημα τῆς θυσίας, τὴν ἐξουσία τοῦ θανάτου, τὸ πένθος μιᾶς ἀνελεύθερης χώρας, τὴν ποίηση τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡλίου, τὴν ἡδονὴ τῶν καρπῶν, τὴ γέψη τοῦ δημιουργικοῦ ἔρωτα, τὴν ἡμεράδα καὶ τ' ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας, ἀλλὰ τὸ κυριώτερο νὰ γνωρίζεις πόσο εἶναι σύντομος κι' ἐπισφαλῆς ὁ καιρὸς τοῦ βίου σου ὅταν μάλιστα ἐπιμένεις στὰ πάθη ἐκεῖνα πού κυβερνιῶνται ἀπὸ ματαιότητα κι' ἀγνοεῖς τόσες ἄλλες πρόσφορες χαρὲς πού κυλᾶνε λίγα μέτρα πλάι σου κι' ἐμποδίζεσαι νὰ τὶς διακρίνεις.

Ξέρε πὸς ἡ εὐαισθησία σου εἶναι ἡ λίμα πού ἀκονίζει τὰ ἐνστιχτά σου. Καὶ ἡ εὐαισθησία σου εἶναι κάτι πού δὲν τὸ βλέπεις κι' ἄς εἶναι ἡ πυξίδα σου, κι' ἄς εἶναι ὅ,τι εἶσαι σύ. Μάθε λοιπὸν νὰ σημειώνεις τὶς ἀντιδράσεις σου γιὰ νὰ καταλάβεις τὸ μέτρο τῆς εὐαισθησίας σου. Ἐτσι μόνο θὰ συλλάβεις τὸν ἑαυτό σου.

Ἡ φαντασία δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἡ ἀντίδραση τοῦ ἀόρατου ἑαυτοῦ μας στὴ γυμνὴ πεζότητα καὶ ἡ βαθύτερη ἐπιθυμία μας νὰ φαννοῦμε αὐτὸ πού θὰ θέλοῦμε καὶ πού πραγματικὰ εἴμαστε. Ἡ φαντασία εἶναι τὸ πιὸ γνήσιο τέκνο τῆς εὐαισθησίας μας. Γι' αὐτὸ χωρὶς νὰ τὸ θέλεις ἢ φαν

τασία παίρνει κυρίαρχο μέρος στην τέχνη σου και στη ζωή σου. Μόνο που τα στάδια της ζωής σου την τρέφουν ανάλογα. Έξαφανίζεται σαν κυνηγημένο πουλί σ' ένα λιπαρό βίο, όπου οι πόροι της ύπαρξής μας έχουν φραχθεί.

Προϋποθέτει ακόμα ένας αληθινός στίχος την άορατη παρουσία μιᾶς μουσικής που ανεβαίνει από την ἐνδότερη φλέβα της ύπαρξής σου και περνάει μὲς ἀπ' ὄλο το ψυχικό σου ἀνάστημα, τέτοια που ἐνοποιεῖ και δὲν ἀφίνει τὸν ἑαυτό μας νὰ διασπᾶται ἀνάμεσα στὶς μεγάλες μας πράξεις και στὶς καθημερινές μας φθορές. Εἶναι ἐκείνη ἡ μουσική που ξεγύχνηται ἀπὸ τὸν βαθύτερο ἑαυτό σου κι' εἶν' ἔτοιμη πάντα νὰ δαμάζει τὴν ἀπελπισία σου και νὰ ἰσορροπεῖ τὴν χαρά σου, ν' ἀποκαλύπτει τὸ μέτρο τῶν προσπαθειῶν σου και τὸ πραγματικό ὕψος τῶν κατορθωμάτων σου. Γίνεται ὁ θώρακας που σὲ προστατεύει ἀπὸ τὶς σουβλερές σου ἀμφιβολίες.

Εἶναι ἐκείνη ἀκριβῶς ἡ μουσική που καταφθάνει μὲς ἀπ' τὰ γυμνασμένα μας ἔνστικτα κι' ἀπ' ὄλα τὰ οὐσιώδη ἔγκατα τοῦ ἑαυτοῦ

μας κι' ἀπλώνει μιὰν εἰρηνική ἰσορροπία πάνω στὸ νοῦ, στὴν καρδιά και στὶς αἰσθήσεις, γυρνώντας μὲχρι κάτω στὰ θεμέλια τῆς ψυχῆς που κάθε τόσο μετατοπίζονται σημειώνοντας ἀπλῶς τὴ δίψα μας γι' ἀλλαγὴ.

Ἔτσι μονάχα κάτω ἀπὸ παρόμοιες προϋποθέσεις κι' ἀπὸ πλῆθος ἄλλες, μπορεῖ ν' ἀνέβει ὡς στὰ χεῖλη σου και νὰ ξεγελιῆσει τὸ ἀπόσταγμα ἐκεῖνο τῆς πιὸ ἀκριβῆς πείρας σου, βαλμένο σὲ μιὰ ροὴ μουσική που στὴν πραγματικότητα δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνα βαθύτατο αἶσθημα ζωῆς, τοποθετημένο μέσα σ' ἓνα χρυσάλινο περίβλημα γιὰ νὰναι προφυλαγμένο και νὰ διατηρεῖται τὸ αἶσθημά σου πάντα καινούργιο.

Τὸ περίβλημα τοῦτο σημαίνει ἀκριβῶς τὴ μορφή τῆς ποίησης και κατ' ἐπέκταση τὴ μορφή τῆς τέχνης.

Γιατὶ ἡ μορφή εἶναι ἡ ἀντανάκλαση τῆς οὐσίας στὴν τέχνη.

ΜΗΤΣΟΣ ΛΥΓΙΖΟΣ

Ἀπὸ τὸ ἐνέκδοτο βιβλίο
«Ἡ ἀγρύπνια τοῦ λυρισμοῦ»
κεφάλαιο «Παρενθέσεις».

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Στὴν ἄμμο παίζουν δυὸ παιδιὰ
—Ποῦ νᾶν' ὁ νοῦς και ποῦ ἡ καρδιά—
και χτίζουνε παλάτια,
πιὸ κεῖ ἓνας γέρος, μιὰ γριά,
κι' ἔχουν χαρὰ στὰ μάτια.

Περνάει ὁ νιός, περνάει κι' ἡ γιά
—Ποῦ νᾶν' ὁ νοῦς και ποῦ ἡ καρδιά—
και οἰχθόν τὰ παλάτια
πῶς ἄλλοξεν ἡ ἄμμουδια,
—Ποῦ νᾶν' ὁ νοῦς και ποῦ ἡ καρδιά—
και δάκρυα ἔχουν στὰ μάτια.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ

ΛΑΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

Η ΥΔΡΟΓΟΝΙΚΗ ΒΟΜΒΑ ΚΑΙ Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ

Ἡ παγκόσμιος κυβέρνησις εἶναι πρὸς τὸ παρὸν μία χίμαιρα. Ὁρισμένοι ἐνόμιζον ὅτι ὁ Ὁργανισμὸς Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἔτεινε νὰ ἀποβῆ ἓνα εἶδος παγκοσμίου κυβερνήσεως. Δι' ἐκεῖνον ὅμως ὁ ὁποῖος ἀντιλαμβάνεται τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «Κυβέρνησις» ἦτο φανερὸν ἐξ ἀρχῆς ὅτι ὁ Ο.Η.Ε. δὲν εἶχε τὰ κατάλληλα προσόντα. Ἡ οὐσία μᾶς κυβερνήσεως εἶναι ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη μίαν πιεστικὴν δύναμιν ἐπὶ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀνθίστανται εἰς τὴν ἐξουσίαν της. Τοῦ προσόντος ὅμως τούτου ἔστειρήθη ὁ Ο.Η.Ε. λόγω τοῦ ΒΕΤΟ, ἐκτὸς τῶν περιπτώσεων κατὰ τὰς ὁποίας πράγματι παγκόσμιος κυβέρνησις δὲν ἦτο ἀναγκαία.

ΑΝΑΓΚΑΙΑΙ ΡΙΖΙΚΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ

Διὰ ποῖον λόγον, ἠμπορεῖτε νὰ ἐρωτήσετε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀσχολούμεθα τώρα μὲ κάτι πού βεβαίως δὲν ἠμπορεῖ νὰ κατορθωθῆ μέχρις ὅτου ἡ κατάστασις ριζικῶς μεταβληθῆ; Ἡ αἰτία εἶναι ὅτι τίποτε ὀλιγώτερον, ἀπὸ μίαν τοιαύτην ριζικὴ μεταβολὴν θὰ δώσῃ ἀσφάλειαν ἐναντίον παγκοσμίου πολέμου. Δὲν σκέπτομαι μόνον δι' αὐτὴν τὴν στιγμήν, ἢ κυρίως, διὰ παγκόσμιον πόλεμον εἰς τὸ ἐγγυὲς μέλλον ὡς ἀποτέλεσμα τῆς παρουσίης ἐντάσεως. Σκέπτομαι διὰ παγκόσμιον πόλεμον ὡς μίαν βλοσυρὰν πιθανότητα ὑπερσκιάζουσαν τὸ μέλλον μας καὶ καθιστῶσαν τὴν ὑπαρξίν ἀμφίβολον καὶ ἀβεβαίαν. Ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη παγκόσμιος διαφορὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καταβληθῆ μὲ συνδιαλλαγὴν ἀλλά, ἀργὰ ἢ γρήγορα, ἐὰν τίποτε ριζικὸν δὲν συμβῆ εἰς τὸν δρόμον τῆς δημιουργίας μᾶς παγκοσμίου Κυβερνήσεως, κάποιον κράτος θὰ εἶναι ἀρετὰ ριφικίνδυνον καὶ ἐρεθισμένον δι' ἓνα πόλεμον.

Ἄς πάρωμε μίαν ἀναλογίαν: Ὑποθέσατε ὅτι εἶχατε μίαν μεγάλην ἀποθήκην δυνατῶν ἐκρηκτικῶν ὑλῶν ἀνοικτὴν διὰ τὸ κοινὸν καὶ οἱ συνεχῶς διασχίζε-
ται ἀπὸ πρόσωπα μὲ ἀνημμένα σιγάρα.

Θὰ ἠμπορούσατε νὰ κρεμάσετε πινακίδας εἰδοποιούντας αὐτοὺς ὅτι στιγμιαίως θάνατος θὰ ἦτο ἡ τιμωρία διὰ ρῆψιν ἐνὸς ἀνημμένου σιγάρου. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι εἰδοποιήσεις ὡς αἱ ἀνωτέρω θὰ ἦσαν ἀποτελεσματικαὶ ἕως ἓνα χρονικὸν διάστημα, ἀλλὰ ἀργὰ ἢ γρήγορα, κάποιος ἀπρόσεκτος θὰ ξεχνοῦσε καὶ ἡ καταστροφὴ θὰ ἐπακολουθοῦσε. Αὕτη ἀκριβῶς εἶναι ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου ἐφ' ὅσον περιέχει βόμβας ὑδρογόνου καὶ διατηρεῖ ἀπεριόριστον ἐθνικὴν κυριαρχίαν. Ἐνας ἄλλος παγκόσμιος πόλεμος δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ τίποτε ἄλλο παρὰ καταστροφὴν εἰς τὰς ἐμπολέμους: δὲν ὑπάρχει ἐλπίς δι' ὀτιδήποτε πού ὀνομάζεται νίκη εἰς οὐδένα. Ὅλαι αἱ κυβερνήσεις γνωρίζουν ὅτι τοιουτοτρόπως ἔχουν τὰ πράγματα. Ἀκόμη καὶ ὁ Μαλένκωφ τὸ ἔχει θέσει ἐμφαντικῶς. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι παράλογος αἰσιοδοξία νὰ υποθέτωμεν ὅτι αὕτη ἡ γνώσις ἐπιτρέπει πλήρη προφύλαξιν κατὰ τοῦ πολέμου.

Ὅπως ὁ κ. Ἄττλη ὑπέδειξεν εἰς τὴν ραδιοφωνικὴν του ὁμιλίαν περὶ τῆς βόμβας τοῦ ὑδρογόνου, ὁ Χίτλερ, εἰς τὸς τελευταίας του ἡμέρας, εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὴν ἀνθρωπίνην φυλὴν ἀντὶ νὰ παραδοθῆ καὶ θὰ ἠμποροῦσε νὰ τὸ εἶχε πράξῃ, ἐὰν οἱ πρῶτοι φυσικοὶ του ἐπιστήμονες ἦσαν ὀλίγον ἐξυπνότεροι. Δὲν ὑπαινίσσομαι ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Κυβέρνησις εἰς αὐτὴν τὴν ἀποκρινὴν συγκρίνεται μὲ τὸν Χίτλερ, διότι ὁ Χίτλερ ἦτο παράφρων καὶ οἱ ἡγέται τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου δὲν ἔχουν δεῖξει σημεῖα ὅτι εἶναι τοιοῦτοι. Ἀλλὰ δὲν ἠμποροῦμε νὰ στηριχθῶμεν ἀορίστως εἰς τὴν ἀγιότητα τῶν Κυβερνήσεων. Ἐχουν παρουσιασθεῖ παράφρονες εἰς τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ παρελθόν, οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν ὅσον βλάβην ἠμποροῦσαν. Ἐὰν ὑπάρξουν παράφρονες εἰς τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ μέλλον θὰ ἠμποροῦσαν νὰ δημιουργήσουν ἀπειρῶς μεγαλυτέραν βλάβην ἀπὸ ὅσην ἔχει γίνει ἀπὸ παράφρονες μέχρι τοῦδε. Δὲν νομίζω ὅτι ἡ συνε-

χιζομένη ὑπαρξίς τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς θὰ ἐξασφαλισθῆ, ἐκτός ἐάν πόλεμοι μεγάλης ἐκτάσεως θὰ ἀποβοῦν ἀδύνατοι. Καί δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει κανεὶς τρόπος διὰ νὰ τοὺς καταστήσωμεν ἀδύνατους ἐκτός ἀπὸ μίαν παγκόσμιον Κυβέρνησιν.

Αἱ δυνάμεις τῆς παγκοσμίου Κυβερνήσεως θὰ ἠμποροῦσαν, φυσικά, νὰ περιορισθοῦν εἰς ὅσας εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ πολέμου. Ἀπὸ ὅλας τὰς ἀπόψεις, ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἐθνικῶν κρατῶν θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἀμείωτος. Μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ἦτο ἐπιθυμητὸν ὅπως αἱ μονάδες ποῦ συνθέτουσιν τὴν παγκόσμιον ὁμοσπονδίαν εἶναι αὐταὶ αἱ ἴδιαι μεγάλαι ὁμοσπονδίαὶ ὡς τὸ δυτικὸν ἡμισφαίριον, ἡ Βρετανικὴ Κοινοπολιτεία καὶ ὁ κομμουνιστικὸς κόσμος. Τὸ σπουδαῖον εἶναι ὅτι ἡ παγκόσμιος ὁμοσπονδία θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἔχῃ ἓνα μονοπώλιον ἐνόπλων δυνάμεων ἐκτός ἀπὸ ἄλλα μικρότερα ὅπλα ποῦ θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα δι' ἀστυνομικὴν δρᾶσιν. Ἐὰν ἡ διεθνὴς ἔνοπλος δύναμις θὰ ἔπρεπε νὰ προστατευθῆ ἐπαρκῶς κατὰ τοῦ κινδύνου τῆς ἐθνικιστικῆς ἀνταρσίας, τότε θὰ ἦτο ἀπαραίτητον κάθε μονὰς τῆς διεθνούς δυνάμεως νὰ ἀναμιχθῆ εἰς σύνθεσιν περιέχουσα π. χ. Ἀμερικανούς, Δυτικοευρωπαίους, Ρώσους, Κινέζους καὶ Ἰνδούς. Ἐὰν δὲν συμβῆ αὐτό, θὰ ὑπάρξει πάντα ἕνας κίνδυνος ἐμφυλίου πολέμου.

Ἐκτός ἀπὸ ἓνα μονοπώλιον ἐνόπλου δυνάμεως, ποίας ἐξουσίας θὰ ἐχρησιμοποίησεν ἡ παγκόσμιος Κυβέρνησις διὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου; Ἡ πρώτη καὶ ἡ πλέον φανερά εἶναι ὁ ἔλεγχος τῶν συνθηκῶν. Οὐδεμία συνθήκη μεταξὺ ἐθνικῶν κρατῶν ἢ ὁμοσπονδιῶν κρατῶν θὰ ἔπρεπε νὰ ἰσχύῃ ἐκτός ἐὰν θὰ ἦτο ἐπικυρωμένη ἀπὸ τὴν διεθνῆ ἀρχὴν ἢ ὁποία θὰ ὄφειλε ἐπὶ πλέον νὰ ἔχῃ δύναμιν νὰ ἐπιμένῃ ἐπὶ τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν συνθηκῶν ὅπου μία πάροδος μακροῦ χρόνου θὰ ἔχῃ καταστήσῃ ἐντόνως ἐπαχθεὶς εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ δύο μέρη.

Εἰς περίπτωσιν διαφωνίας μεταξὺ ἐθνικῶν κρατῶν ἢ μεταξὺ ὁμοσπονδιῶν, ἡ Διεθνὴς Κυβέρνησις θὰ ἔπρεπε νὰ λάβῃ αὐτομάτως γνῶσιν τῆς διαφορᾶς

καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκδώσῃ μίαν ἀπόφασιν διαιτησίας. Ἐὰν ἓνα ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἀντιδράσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν ἢ Διεθνὴς Κυβέρνησις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς μετ' ὅποιοδῆποτε εἶδος δυνάμεως θὰ ἐκρίνετο ἀναγκαῖον.

Λεπτὰ ζητήματα δύνανται νὰ ἀνακύψουν ὅσον ἀφορᾷ τὸν πληθυσμὸν. Πρὸς τὸ παρὸν ὠρισμένοι Ἰάπωνες φρονοῦν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐπιτραπῆ νὰ ἐκφορτώσουν ἑκατομμύρια ἐκ τοῦ πλεονάζοντος πληθυσμοῦ τῶν εἰς τὴν Αὐστραλίαν. Ἀλλὰ οὐδεὶς Αὐστραλὸς δὲν θὰ συμφωνήσῃ μετ' αὐτὴν γνῶμην αὐτήν. Πρὸς τὸ παρὸν ὠρισμένα μέρη τοῦ κόσμου εἶναι πυκνοκατοικημένα, ἐνῶ ἄλλα δὲν εἶναι. Αἱ πυκνοκατοικημένα περιοχαὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ζητοῦν τὸ δικαίωμα τῆς μεταναστεύσεως πρὸς τὰς ὀλιγώτερον κατοικημένας περιοχάς. Ἀλλὰ δὲν μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ Διεθνὴς Κυβέρνησις θὰ ἔπρεπε νὰ παρεμβαίῃ εἰς τὸ δικαίωμα τῶν ἐθνικῶν κρατῶν καθ' ὃν τρόπον θεσπίζουσιν τοὺς ἰδικούς των μεταναστατευτικούς νόμους. Ἐὰν προσεπάθῃ νὰ ἀντιδράσῃ εἰς τὴν μετανάστευσιν θὰ ἡγείρε τοιαύτην ἀγρίαν ἀντιπολίτευσιν ὥστε θὰ ἀπέβαινε ἀνίσχυρος εἰς τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης.

Νομίζω ὅτι ἡ Διεθνὴς Κυβέρνησις θὰ ὄφειλε νὰ ἔχῃ τὸν λόγον εἰς τὴν κατανομήν τῶν πρώτων ὑλῶν. Δὲν νομίζω ὅτι ἀπεριόριστος ἰδιωτικὴ κυριότης εἰς πρώτας ὑλὰς εἶναι δικαιολογημένη ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ ἰδιώτης-κτῆτωρ εἶναι Κράτος.

Ἐὰν πρόκειται νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν διεθνῆ ἐξουσίαν κατὰ τῆς λαθραίας παραγωγῆς ἀτομικῶν καὶ ὑδρογονικῶν βομβῶν ἐκ μεμονωμένων Κρατῶν ἢ συμμαχίας κρατῶν, θὰ χραισισθῆ ἡ μορφή τῆς προστασίας ἢ ὁποία παρεσχέθῃ εἰς τὸ σχέδιον Βαρούχ. Θὰ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃ τόσας δυνάμεις ἐπιθεωρήσεως ὅσας θὰ τῆς ἔδιδον τὴν δύναμιν νὰ γνωρίζῃ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐὰν τὸ μονοπώλιον τοῦτο καταπατᾷται καὶ θὰ ἔχρειάζετο ἐνδεχομένως νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλην τὴν ἐξουσίαν γὰρ νὰ τιμωρήσῃ τοιαύτην παράβασιν ἐὰν συνέβαινε. Μέτρα ὡς τὰ ἀνωτέρω θὰ ἠμποροῦσε νὰ ἦσαν ἀρκετὰ διὰ τὸ ἐγγυῶ

μέλλον, ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ εὐφυΐα εἰς τὸ νὰ ἐφευρίσκη μεθόδους θανάτου δὲν θὰ σταματήσῃ μετὰ τὴν ἐπινόησιν τῆς ὑδρογονικῆς βόμβας. Ὁ βακτηριολογικὸς πόλεμος εἶναι ἱκανὸς διὰ πολὺ μεγάλα καὶ τρομερὰ πράγματα εἰς τὸ μέλλον. Καὶ τὸ νὰ ἐλέγχῃ κανεὶς τοῦτο μετὰ μίαν ἀτλήν ἐπιτήρησιν θὰ εἶναι πολὺ δυσκολώτερον ἀκόμη καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ πολέμου μετὰ βόμβας ὑδρογόνου.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΕΣ ΝΕΟΥΣ ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΥΣ

Δι' αὐτὸ, πρέπει ἀπαραιτήτως ἡ Διεθνὴς Κυβέρνησις, ἐφ' ὅσον θὰ ἰδρυσθῇ, νὰ εὐρύνῃ τὴν σφαιρὰν τῶν ἐνεργειῶν της ὥστε νὰ ἀντιμετώπισῃ νέας ἐπειγούσας ἀνάγκας. Τοῦτο συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε μετὰ τὰς δημοσπόνδους Κυβερνήσεις. Ἡ δημοσπόνδος Κυβέρνησις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν ἔχει βαθμιαίως ἐδρύνει τὸν ὄρισμόν της κατὰ τρόπον ὅστις θὰ εἶχε τρομοκρατήσει τοὺς ἰδρυτάς της. Ὅπως δὲ ποτε μοῦ φαίνεται ὅτι θὰ ὑπάρξῃ κάποιος περιορισμὸς εἰς αὐτὴν τὴν πορείαν ὀφειλόμενος εἰς μίαν γενικὴν μεταβολὴν τῶν συναισθημάτων τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν ὁ κόσμος ἔχει ἀναπτυχθῇ συνηθισμένος εἰς ἀσφαλῆ εἰρήνην, ἡ ἀντίληψις τῆς χρησιμοποίησεως ἑνὸς ἰδιωτικοῦ πολέμου ὡς ὄργανον πολιτικῆς θὰ ἀποβῇ βαθμιαίως ἀπεχθὴς, ἐκτὸς μικρῶν καὶ μὴ ἐπιδρωσῶν ἐξαιρέσεων.

Δὲν τολμῶ νὰ προφητεύσω ὅτι μία Κυβέρνησις τοῦ κόσμου, τοιαύτη ὅπως τὴν φαντάζομαι, θὰ δημιουργηθῇ πραγματικά. Ὅτι λέγω καὶ ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ εἶπω μετὰ ὅλην τὴν δυνατὴν ἔμφασιν, εἶναι ὅτι ἡ δημιουργία μιᾶς Κυβερνήσεως, ὡς ἡ ἀνωτέρω, εἶναι ἡ μόνη μακροχρόνιος λύσις ἐναντίον τοῦ κινδύνου ἐξασφάνσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Μπορεῖ νὰ συμβαίῃ τὰ ἀχαλιναγώγητα πάθη τῶν ἀνθρώπων νὰ εἶναι τόσον ἰσχυρά ὥστε νὰ τοὺς ὀδηγοῦν εἰς τὸ νὰ προτιμοῦν ἔλλειψιν ἑνὸς διεθνoῦς ἐλέγχου. Δὲν θὰ ἀρηθῶ ὅτι ἡ προκύπτουσα ἐκ τῆς ὑπερκυβερνήσεως μερικὴ ἀπώλεια τῆς ἐλευθερίας τῶν Κρατῶν εἶναι λυπηρά. Εἰς τὸν Μεσαίωνα, οἱ Βαρῶνοι ἀπέλαυσαν μίαν ἐλευθερίαν,

τὴν ὁποίαν βαθμιαίως τοὺς ἐστέρησαν οἱ Βασιλεῖς. Οἱ πόλεμοι τῶν Ρόδων εἰς τὴν Ἀγγλία καὶ οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος εἰς τὴν Γαλιαν ἔπεισαν Ἀγγλοὺς καὶ Γάλλους νὰ ὑποταγοῦν εἰς μίαν κεντρικὴν ἐξουσίαν, ἡ ὁποία ἦτο ἀπεχθὴς εἰς τοὺς φεουδαρχὰς εὐγενεῖς. Τὸ ἴδιον κλίμα χρειάζεται τώρα νὰ μεταφερθῇ εἰς τὴν διεθνή σφαιρὰν. Ὅπως ὁ κόσμος γίνεται πλέον πυκνοκατακρημένος καὶ πλέον ἐπιστημονικός, ὑπάρχει ἀκόμη περισσότερα ἀνάγκη ἀναχαίτησεως τῆς ἀνεξέλεγκτου πρωτοβουλίας διὰ νόμου παγκοσμίου, εἴτε ἡ πρωτοβουλία προέρχεται ἐξ ἰδιωτῶν, εἴτε ἐκ τοληρωῶν Κρατῶν. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τοῦτο προϋποθέτει τὴν ἀπώλειαν ὀρισμένων πραγμάτων τὰ ὁποῖα εἶναι εὐχάριστον νὰ ἀναπολῆ κανεὶς. Ὑπάρχει εὐχαρίστησις ὅταν διαβάξῃ κανεὶς τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ τοῦ Σέρ Φράνσις Ντρέικ, ἀλλὰ εἰς τὸν πολυκατακρημένον σύγχρονον κόσμον, οἰτιδὲ ποτε ἀνάλογον τοιούτων ἀνδραγαθημάτων δημιουργεῖ ἄμετρον βλάβην.

Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ δοθῇ παυσιμείστη σημασία, δὲν χρειάζεται νὰ ἀνασταλῇ διότι θὰ ἔχη καταστῆ ἀκίνδυνος ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκληφθῇ ὡς καταστρεπτικὴ μορφή.

Αἱ δημοσιγικαὶ μορφαὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας εἰς τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας καὶ τὴν φιλολογοίαν, εἰς τὴν τεχνικὴν τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν θὰ δυνηθοῦν ὅλαι νὰ ἀνθίσουν πολὺ πληρέστερον, ἀπὸ ὅτι τώρα, εἰς ἕνα κόσμον ἐλευθερωμένον ἀπὸ τὴν ἀπειλὴν τοῦ δλοκληρωτικοῦ πολέμου. Ἡ ἐλευθερία εἰς τὰ ἀπειθαρχα τέκνα ἢμπορεῖ νὰ φαίνεται ἡδονικὴ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι λογικὸν εἰς τοὺς μεγάλους ἀνθρώπους. Ἡ ἀνθρωπίνη κοινωνία, ἔχει καὶ αὐτὴ τὴν παιδικὴν της ἡλικίαν πρέπει ὅμως σιγά-σιγά νὰ ἀποβάλλῃ τὰς παιδικότητας καὶ νὰ ἀνδρωθῇ. Καὶ αὐτὸ θὰ γίνῃ ὅταν ὑποταγθῇ εἰς μίαν διεθνή ἀρχήν, ἡ ὁποία θὰ κατὰ στήσῃ τὸν δλοκληρωτικὸν πόλεμον πλέον ἀδύνατον.

Μετάφρασις : Β. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ Χ. Α. DONNET ΣΤΑ ΝΗΣΙΑ

ἢ

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

« Έκούσια ὁ σημερινὸς κόσμος ἔρριξε ἀπὸ πάνω του ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποὺ τοῦ ἔδινε διάρκεια : τὴ φύση, τὴ θάλασσα, τὸ βραδυνὸ στοχασμὸ κοντὰ στὴ θάλασσα... »

ALBERT CAMUS

Ἡ ψαράδικη πολίχνη τῶν Παξῶν, ὁ παράξενος Γάης, ζεῖ τὴ δικιά της ζωὴ.

Ὅμως σὲ κάθε τι ποὺ δίνει τὸ θαλασσινὸ ρυθμὸ τῆς δὲ δυσκολεύεται ν' ἀναγνωρίσει κανεὶς ὅλα ἐκεῖνα τὰ κλασικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν μυθικῶν ἑλληνικῶν λιμανιῶν, ποὺ ἔδωσαν κάποτε τοὺς ποντοπόρους καὶ ἔγιναν τὰ ὄρητῆριά τους καὶ δόξασαν μὲ τολμηρὲς περιπέτειες ἕναν μεγάλο ναυτικὸ λαὸ κι ἔμειναν ἀγκαλιασμένα μὲ τὸν ἥλιο, φωτολουσμένα, λαμπερά κι ἀπείραχτα ἀπ' τὸ χρόνο στοὺς ἀθάνατους στίχους τοῦ Ὀμήρου.

Δὲ λέω βέβαια πὼς ἔτσι ἀκριβῶς ἔγιναν τὰ πράγματα καὶ μὲ τοὺς Παξοῦσι! Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ νησιοῦ ἔχει κάτι τὸ καθάρια ὀμηρικὸ κι αὐτὸ ἴσως ἐμπνέει τίς παραπάνω σκέψεις σ' ἐκεῖνον ποὺ τὸ ἐπισκέπτεται γιὰ πρώτη φορά, ὅπως συμβαίνει σήμερα σὲ μένα.

Στὸ μικρὸ λιμάνι τῶν Παξῶν ἀντάμωσα μὲ τοὺς συντρόφους τοῦ Ὀδυσσεά, τὴν ὥρα ποὺ γύριζαν ἀπὸ τὴν ὀληνύχτια περιπέτεια τοῦ ψαριοῦ πέρα στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα. Εἶχαν τὰ κόκκινα μαλλιά τους φορτωμένα μὲ φῶκια καὶ ἀλάτι — καὶ κουβέντιαζαν μὲ τοὺς μικροὺς γλάρους στὴν κουπαστὴ τῶν καϊκιῶν τους.

Ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Πάργας κατεβαίνει Ἄρχάγγελος τῆς Κυριακῆς — ὁ Ἥλιος — καὶ βαδίζει στὸν γαλάζιο δρόμο τοῦ πελάγου, τυλιγμένος τὸν μεταξένιο μανδύα του. Ἡ κάθε πέτρα στάζει καὶ ἀστράφτει τὸ φῶς.

Εἶναι ἡ γλυκεῖα ὥρα τῆς εὐδίας.

Ἐδῶ εἶμαι στὴν πατρίδα τοῦ Ἥλιου — σ' αὐτὸ τὸ μικρὸ νησί, σὰν καταφύγιο τῆς αἰωνιότητος. Σὰν λευκὸ κοχύλι πάνω σὲ ἀστραφτερὸ μαγικὸ καθρέφτη. Σὰν ἕνα πράσινο ζουζούνη, μέσα στὴν κούπα τῆς μυστηριακῆς θάλασσας, ποὺ εἰτοιμάζεται ἀθόρυβα νὰ φορέσει τὰ φτερά τῆς χρυσαλίδας, ἀντλώντας ἐνέργεια ἀπὸ τὸ σύμπαν.

*

Ἐπιτέλους! — νὰ ἕνας τόπος ποὺ μπορεῖς ἀνετα νὰ δεῖς τὰ πράγματα γύρω σου μὲ τὰ δικὰ σου μάτια... Σμίγεις κι ἀγκαλιάζεις μὲ τίς δυνάμεις τῆς ζωῆς — τίς βλέπεις γύρω σου.

Ἡ ψυχὴ σου ἀγίζει ἄφοβα τὴ σκοτεινὴ ἄβυσσο ποὺ σὲ σφίγγει ἐπάνω σ' ἕνα τιποτένιο βράχο, ἀνοίγοντας γύρω του τ' ἀπίθμενα βράθρα τῆς... Ἡ ἀπόλυτη σιωπὴ τοῦ βλέμμα βυθισμένο μόνιμα στὸ φῶς καὶ χαρούμενο μέλλον τῶν ἀνθρώπων... Ἐδῶ κάποιος θ' ἀνοίξει ἀθό-

Μορφές

Δ. Χυτήρης

ρυβα τὰ παράθυρα στὸ βάθος τοῦ γαλανοῦ οὐρανοῦ νὰ δεῖς τὸν κόσμο: νὰ δεῖς πρῶτα σ' ἓνα δεύτερο πλάνο αὐτὸ τὸν παράξενο βράχο πού ταξιθεύει ὀλομόναχος στὴ μέση τοῦ Ὁκεανοῦ, κι αὐτὲς τὲς πλούσιες γλυκομίλητες ἐλιές πού βυζαίνουν τὲς πέτρες καὶ τρέχει στὰ μονοπάτια τοῦ λόφου σὰν ἀστραφτερὸ ποτάμι τὸ λάδι, κι αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα πού μυρίζει βαριά ἀπὸ μοῦργα καὶ ψαρίλα καὶ καψαλισμένο δέρμα φώκιας, κι αὐτὸ τὸ βαρύτιμο κρύσταλλο τῆς θάλασσας πού σ' ἔχει σκεπάσει κιόλας ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή πού πάτηες τὸ πόδι σου στὸ μῶλο κάτω ἀπ' τ' ἀστραφτερά τόξα του — νὰ τὰ δεῖς ὅλα μὲ τὰ δικά σου μάτια.

Θὰ ψάξεις, θὰ παρατηρήσεις, θὰ ἐνδώσεις.

Μονάχος θ' ἀναζητήσεις τὰ μυστικά πού ἐκφράζεται λιτὰ κι ἀνάλαφρα ἡ ἑλληνικὴ φύση. Θὰ πιάσεις μὲ τὰ χέρια σου κάνοντάς τα ζεστὴ φωλιά τὸ θαῦμα τοῦ ἀρχαίου θαλασσινοῦ μύθου, ὅπως ἔκανες μικρὸ παιδί σὰν κάποιος σοῦ χάριζε ἓνα λευκὸ περιστέρι — τὸ ἅγιο πνεῦμα τῆς παιδικῆς ἀγνότητάς σου.

Ἔτσι καθισμένους σήμερα σ' ἓνα βραχάκι στοὺς Παξοὺς ἔκανα τὸ ἴδιο πρᾶγμα — ἄπλωσα τὰ χέρια στὴν ἀπέραντη ἔκταση τοῦ πελάγου ν' ἀδράξω τοὺς ἀπόδημους προγονικοὺς θεοὺς.

Μιά κίνηση σὲ κἀτί πού εἶχε γιὰ πάντα χαθεῖ κι ὅμως μὲ προκαλοῦσε ἀπὸ βάθος τῆς μοναξιάς.

*

Ὁ μυθικὸς Πρωτέας ἔβροσκε στὴ θάλασσα τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα του Ποσειδῶνα γιὰ κάμποσους αἰῶνες· καὶ δὲ φαίνεται νὰ εἶχε πειραχτεῖ καθόλου ἢ τάξη μέσα στὴ φύση γιατί ἔτσι φαντάστηκε τὰ περὶ θεῶν πράγματα κάποιος πρόγονός μας ὀραματιστής.

Μάλιστα ἀπὸ τὴν ἱστορία μαθαίνουμε πῶς ἔγινε τὸ ἀντίθετο!

Οἱ πιὸ καπάτσοι ἀπὸ τοὺς παραμυθάδες ἔγιναν μὲ τὸν καιρὸ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν θεῶν καὶ τὰ παρα-

μύθια τοὺς ἢ γνωστὴ μας ἀρχαία θρησκεία.

Ἄν ἀναλύσουμε σήμερα τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ πνεῦμα θὰ ἔχουμε τὸ ἔξης συμπέρασμα: τὰ πρόβατα πού ἔβροσκε ὁ Πρωτέας εἶναι τὰ κύματα, ὁ Ποσειδῶνας εἶναι ἡ δύναμη τοῦ ὑγροῦ στοιχείου, ὅτι θεοὶ δὲν ὑπάρχουν, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀνήκουμε στὴ ράτσα τῶν καθαρῶν ὀραματιστῶν.

Ἐνα δὲν εἶναι βέβαια νὰ τοὺς συγχωροῦμε πάντοτε, ὅτι, δηλαδή, ταλαιπώρησαν τοὺς ἄλλους μὲ τὸ πρόβλημα πῶς αὐτοὶ οἱ ἀδιόρθωτοι φαντασιόπληκτοι δημιουργοὶ θεῶν ἦταν σύγκαιρα καὶ ἀσύγκριτοι ὀρθολογιστές.

Τὸ μυστικὸ βρίσκεται ἴσως στὸ γεγονός ὅτι οἱ ἄλλοι ἀνακάλυψαν τὰ κάτοπτρα—τὸ χῶμα, τὸ νερό, τὸν ἀέρα, τὸ φῶς—ὅταν αὐτὰ εἶχαν πιά θαμπώση... Ὅταν αὐτὰ ἔγιναν ἀπὸ θεοὶ ὑπηρετές τοῦ ἀνθρώπου... Ὅταν εἶχε πιά γίνει μαλλιά κουβάρια ἡ κοσμικὴ ἐνότητα... Ὅταν δεχτήκαμε πῶς φυσικὸ ἦταν μὲ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ ἡ ἀρχαία θεϊκὴ εὐτυχία νὰ μεταμορφωθεῖ στὸ σημερινὸ ἄγχος καὶ τὰ σύμβολα τοῦ προγονικοῦ κάλλους στὲς τωρινὲς ἀγωνίες μας, στοὺς ἐφιάλτες μας, στὸ διχασμένο ἑαυτὸ μας.

Ὅσοι προσπάθησαν στὰ χρόνια μας νὰ ξεκαθαρίσουν τὴν πάντοτε ἐξωφρενικὴ αὐτὴ κατάσταση βρέθηκαν στὴν ἀνάγκη ν' ἀναγνωρίσουν στὸ τέλος ὅτι κανεὶς δὲν μπορεῖ ν' ἀποφύγει τὸ τρομερὸ στοιχεῖο τῆς ἀλλαγῆς.

Ἄλμυνο!—αὐτὸ ἔρχεται κάποτε σὰν τὸ σιμὸν καὶ φεύγει γεμάτο παράφρονες ἀπαιτήσεις... Ὁ ἴλιγγος, λοιπὸν, τοῦ αἰῶνα μας εἶναι ἓνας ἀκόμη χαλαστῆς τῆς ἡσυχίας τῶν νοικοκυραίων τοῦ πνεύματος, ὅπως ἡ ξερὴ λογικὴ τῶν ἐπιγόνων στάθηκε κάποτε ὁ χαλαστῆς τῆς εὐτοχίας τῶν θεῶν... Ὁ μῦθος εἶναι ἡ ἀρχαία ὀραματισμὸν εἶναι καὶ ὁ σημερινὸς πραγματικότητες τοῦ κόσμου κι ἓνα παράξενο πυροτέχνημα ἀπὸ τὴ φωτιά τοῦ ἀγνώστου ὁ προσφιλεῖς πολι-

τισμός μας... 'Ενώ δὲ μένει στὸ τέλος ἄλλος κανεὶς σύντροφος, γιὰ κείνον ποὺ ἀκόμη νοσταλγεῖ τὴ θεϊκὴ εὐτυχία, ἀπὸ τὸ φάντασμα τῆς μοναξιάς!

"Εβλεπα τώρα τὰ χέρια μου νὰ κρέμονται ἐναγώνια στὸ χάος.

"Αἴησα τὸ γκρίζο βράχο — καὶ ξαναπῆρα τὸ δρόμο τοῦ λιμανιοῦ.

"Ἡ εὐτυχία τῶν θεῶν ἦταν σίγουρα ἕνα ὦρατο παραμῦθι. "Ὅμως ὁ πεύθουνοι γιὰ τὴν ἀποτυχία δὲν μπορεῖ νὰ λογιστοῦν οἱ θεοί, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι ποὺ τοὺς ἐδημιούργησαν.

*

Νὰ ψάξεις, νὰ παρατηρήσεις, νὰ ἐνδώσεις.

"Ἡ ἴδια πάντα προσταγῆ, ἀκούραστη.

Εἶναι ἄοραγε ἡ ἀλλαγὴ ποὺ ἀπαιτεῖ κάτι νέο κὶ ἀπὸ σένα ἢ στὸ ζητάει μὲ τὴν ἀναλαμπινῆ φωνή του τὸ γενέθλιο πέλαγος;

"Εἰδῶ, εἶσαι μονάρχος στὴ μέση τοῦ Ὁκεανοῦ.

Νὰ, τὸ Ἴόνιο, μπροστά σου!

Αὐτὸ σοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ συλλάβεις τὸ νόημα ἀπὸ μερικὰ πράγματα ἀποφασιστικά γιὰ τὴ ζωὴ — μιὰ καὶ ἡ ζωὴ ἐπαναβαλίνεται αἰῶνες τώρα μέσα στὴν ἀσημένια κόχη τῶν Παξῶν, μικροσκοπικά, ἡ ἴδια: ἡ ἐλιά ποὺ θὰ καρπίσει ἢ δὲν θὰ καρπίσει... ἡ θάλασσα ποὺ θὰ φέρει τὰ καΐκια ἢ δὲν θὰ τὰ φέρει... ὁ καιρὸς τῆς σοδειᾶς, ὁ καιρὸς τῆς φτώχειας... Σ' αὐτὸ τὸ νησί ποῦναι μιὰς φύχτας τόπος, θὰ δεῖς ἄνετα τὴ ζωὴ πῶς δημιουργεῖται... τοὺς κύκλους τῆς ζωῆς πῶς αὐτοεξαντλοῦνται... Θὰ μαθητέψεις μέσα στὴν ταύτιση καὶ τῶν τριῶν διαστάσεων — ποὺ σοῦ εἶναι ἀπόλυτα φανερὴ ἡ ἐφεύρεση τῆς τεμπιλιάς τοῦ ἀνθρώπου: πορελθόν, παρόν καὶ μέλλον — τοὺς σκοποὺς ποὺ βρίσκονται μέσα στὴ φύση: τὴν ἀδιαφορία τῆς... Θὰ δοκιμαστοῦν ἀπὸ μόνες τους πολλὲς «ἀξίες» ποὺ κουβαλήθηκαν μέσα σου (γιὰτὶ ἀλλήμονο ἔγιγες ὁ μόνιμος ἀχθοφόρος τους) ἀπὸ τὴ μουχλῆ πολιτεία τριάντα τόσα μίλλια μακριὰ τῆς: ἡ φιλία, ὁ ἔρωτας, ἡ γυναίκα, ἡ ὁμορφιά, ἡ φιλοδοξία, ἡ ἐρ-

γασία, ἡ τέχνη, τὸ μῖσος, ἡ ἐλπίδα, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου... 'Ενῶ ὅλη αὐτὴ ἡ γνωστὴ συνταγὴ τῶν «ἀξιών», ἐπάνω στὸ σημεῖο τῆς ταύτισής τους, ἔχει «εἰδικόν» βῆρος ἐκεῖνο τὸ ἀστάθμητο βῆρος ποὺ ἔπεσε μέσα στὴν ἀνυποψίαστη εὐαισθησία σου, ὅταν ἀκόμη εἴσουν μικρὸ παιδί καὶ σοῦ ἔδιναν τὴ συνταγὴ εἶτε μαζί μὲ τὸ φάρμακο εἶτε μαζί μὲ τὰ μπομπόνια.

Θὰ ψάξεις, θὰ παρατηρήσεις, θὰ ἐνδώσεις.

"Ὅσπου νὰ καταλάβεις πιά πῶς ἔφτασες στὸ τέλος τῶν πραγμάτων.

Θαῦμα, λοιπόν, τὸ μικρὸ νησί τῶν Παξῶν στὴ μέση τοῦ Ὁκεανοῦ.

"Ὅλα εἶναι ἔτοιμα νὰ σ' εὐχαριστήσουν, ἔτοιμα ὅλα τους νὰ ὑποταχθοῦν στὴν ὑπερβολικὰ περιεργη ἐτούτη στιγμή: γιὰ νὰ σπάσει πιά τὸ βαρὺ κρύσταλλο τῆς ἀταραξίας καὶ τῆς σιωπῆς ποὺ σ' ἔχουν σκεπάσει μαζί μὲ τὸν παράξενο βράχο χρειάστηκε νὰ καταποντιστεῖ αὐτάνδρος στὴν παράφορη θάλασσα... "Εἶσι τοῦλάχιστο νιώθεις — καὶ νιώθεις τὴ συγκίνηση ὅτι σὲ παρασύρει μαζί του ἀσυγκράτητος στὰ ρέματα καὶ στὶς φοβερὲς δίνες τῆς ἀβύσσου.

"Αλλά, νὰ καὶ πάλε τὰ οὐρανοθέμελα καὶ ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ νεροῦ, γιλήνια. 'Ενῶ ἀπὸ τὸ βάθος σὲ πλησιάζει φιλικὰ ὁ ἴδιος πάντοτε πολύμορφος ἐφιάλτης, τὸ φάντασμα τῆς μοναξιάς.

Αὐτὸ τὸν αἰσιόδοξο ἐφιάλτη στὴν πολιτεία τὸν ὀνόμασα Χ. Α. Donnet. "Εἰδῶ, μέσα στὴν ἀπέραντη φύση ἄκουσα νὰ τὸν φωνάζουν μὲ τὸ ἀλλόκοτο μονοσύλλαβο Χά. "Ὅμως ἡ διακριτικὴ παρουσία του μοῦ μεταδίδε μυστικά αὐτὸ ποὺ λέμε ψυχικὴ αὐτάρχεια — καὶ μαζί τῆς μιὰν ἀπόλυτῆ ἡρεμία.

Τὸ μενελότροπο βῆμα του ὑπογράμμισε τὴ γαλήνη ποὺ βασιλεύει στὸ πνεῦμα του (ἐκεῖνο οὐσιαστικά ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ ἕνα ἴλιγγο: τὸν ἴλιγγο τῆς ἐποχῆς μας), δείχνοντας ἔτσι πῶς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦταν ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴ σκέψη ἐνός θεοῦ ποὺ

μόλις ἄρχισε νὰ γνωρίζει τὸν κόσμον γύρω του...

Εἶχε καὶ ὁ Χ. Α. Donnet τὰ κόκκινα μαλλιά του σγουρά, σὰν τοὺς ὁμηρικὸς ψαράδες τοῦ πρωῖου, ἀλλὰ πού ἔμοιαζαν πῖο πολὺ σ' ἓνα κῦμα αἰμάτινο, καὶ τὰ μάτια του φλογισμένα ἀπὸ τὶς ἀσημόχρως ἀνταύγειες τῆς βομβαρδισμένης πολιτείας.

Ἡ ὄψη τοῦ καναλιοῦ ἀνάμεσα στὰ δυὸ νησιά Παξοὶ καὶ Ἄντιπαξοὶ εἶχε κάτι τὸ πολὺ παράξενο: ὅλα μοιάζανε σὰν ἓνα δράμα πού τὸ ἀπολίθωσε ἐκεῖ αἰῶνες τώρα ἡ μοναξιά καὶ ἡ ἐπίμονη ἀταραξία τοῦ θαλασσινοῦ τοπίου.

Ὅστιόσο, δὲν θὰ ἐπιχειρήσω νὰ δώσω μιὰ ἐξήγηση· γιὰ μένα ἐκεῖνα πού κάποιο μυαλό πῖο «λογικὸ» θὰ τὰ βλεπε μονάχα σὰν δύο ξερὰ νησιά καὶ θάλασσα ἦταν μιὰ σπάνια εὐκαιρία σκηνοῦ, πού μὲ προκαλοῦσε στὴν ψευδαίσθηση—καὶ ζοῦσα σὲ διάρκειά τῆ μεταφυσικῆ στιγμῆ τῆς ὕλης: ὅ,τι, δηλαδή, διδάχτηκα ἀπὸ τὸν Χ. Α. Donnet ὅτι εἶναι ἡ μόνη πραγματικότητα τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον ὡς τὶς μέρες μας, καὶ ἀπὸ τὶς μέρες μας σ' ἐκεῖνες πού θ' ἀκουλοῦθήσουν, γιατί στὰ δυὸ χέρια του εἶδα νὰ προστατεύεται τὸ α ἰ ὄ ν ι ο .

*

Εἶχα φτάσει κιόλας περπατώντας μονάχος μέσα στὴν κάψα τοῦ μεσημεριοῦ ἔξω ἀπὸ τὴ μικρὴ ψαράδικη πολίχνη τοῦ Γάη, στὰ δυτικά τοῦ νησιοῦ, ἀπ' ὅπου μοῦ ἦταν εὐκόλο νὰ παρατηρῶ ἀπέναντί μου καὶ τὸ ἄλλο μικροσκοπικὸ νησάκι τῶν Ἄντιπαξῶν.

Ὁ δρόμος πού πήρα εἶναι φτιαγμένος σύρριζα στὴ θάλασσα καὶ ἐνῶ τὸ ἀνοιγμά του δικαιολογεῖ τὸ ἀνετο πέρασμά καὶ σὲ μεγάλο φορτηγὸ αὐτοκίνητο, ἡ καταστροφή εἶναι τόσο ἀπίθανα μεγάλη, πού ἔχει καταστήσει ἀχρηστος καὶ γιὰ τὸν περίπατό τῆς σαύρας.

Ἀλλὰ νὰ πού μιὰ καταστροφὴ μοῦ πρόσφερε εὐεργεσίες: τὴν ἀπόλυτη σιωπῆ.

Τὰ μόνο πράγματα πού ἔνιωθα

νὰ μὲ παρακολουθοῦν στὴ μοναξιά ἦταν οἱ πέτρες... τὰ κοφτερά βράχια... οἱ γκριζες πέτρες... οἱ μυριάδες πέτρες πού ἔπεσαν σὰν βροχὴ ἐπάνω στὴ θάλασσα καὶ ἔγινε τὸ νησί... μονάχα οἱ λίθινοι σκελετοὶ τῆς μοναξιάς μὲ παρακολουθοῦν στὸ κάθε βῆμα μου... οἱ νεκρὲς πέτρες πού ξέσπασαν κάποτε σὲ θύελλα καὶ στέκουν τώρα σ' ἀμέτρητους σωροὺς ἀπειλητικῆς...

Ἐβλεπα τὰ ἑκατομμύρια τὶς πέτρες: ἀπὸ σταχτιῆς πέτρες ἦταν φτιαγμένος ὁ δρόμος... ἀπὸ σταχτιῆς πέτρες τὰ τοιχώματα τοῦ δρόμου... ἀπὸ κόκκινες πέτρες οἱ λιθίες... ἀπὸ πέτρες τ' ἀλώνια κάτω ἀπ' τὶς ἐλιές... ἀπὸ σκοτεινὲς πέτρες οἱ μάντρες καὶ τὰ δρόσημα στὰ χτήματα τοῦ λόφου... ἀπὸ βουνὰ σκούρες πέτρες στρωμένη κάτω ἡ γῆς... ἀπὸ βαριές πέτρες ὁ οὐρανός... ἀπὸ μιὰν ἀσήκωτη πέτρα ἡ θάλασσα... ἀπὸ ἑκατομμύρια πέτρες ὁ βυθός της—τρομαχτικὸ τοπίο θανάτου.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν πέτρινη κόλαση... μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀύχμηρὴ ἔρημο... μέσα σ' αὐτὸ τὸ πεθαμένο τοπίο... τυλίγοντας τὰ μάτια σου μὲ μιὰ φούχτα ζεματιστὲς πέτρες... Κι ὅμως ἀπὸ τὶς φλόγες τῆς κόλασης... κι ὅμως ἀπὸ τὸ λείψανον ἐνὸς τοπίου... κι ὅμως ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῆς δυστυχίας πού ἀνακάλυψες μέσα στὴ φύση—μάρτυράς μου αὐτὸ τὸ μεσημέρι—*ν' ἄ τ λ ἡ σ ε ι ς ἔ ν α ν κ α θ α ρ ὸ τ ὕ π ο ὄ μ ο ρ φ ἱ ἄ ς*: τὴ λιτὴ καὶ ἀνάλαφρη γραμμὴ ἐνὸς νησιοῦ στὴ μέση τῆς θάλασσας.

Σὲ κάποια στιγμή στάθηκα νὰ τ' ἀντικρῶσω μὲ προσχὴ: ἡ κόλαση εἶναι σίγουρα ἀγνή.

Τώρα παρακαλοῦσα μ' ὄλη τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς μου νὰ δῶ μιὰ κίνηση, μιὰν ἐνεργίαν κίνηση, ἓνα σάλεμα στὴ γῆς, γιὰ νὰ γνωρίσω τὸν παλμὸ τῆς ἔστω μιὰ μικρῆς σαύρας νὰ τρέχει μπροστὰ μου, ἔστω ἓνα φίδι νὰ σέρνεται στὰ πόδια μου, ἔστω μιὰ ἀσήμαντη πεταλούδα, ἓνα

ζουζούνι στὸν ἀέρα, ἓνα μικρὸ ἐφήμερο. Ἀσάλευτα. Οὔτε μιὰ ριπή ἀνέμου, οὔτε ἓνα φύσημα στὴ θάλασσα. Ὅλα, πεισματικά νεκρά.

Ἐχοντας τώρα ὅλες τις δυνάμεις σὲ ὑπερένταση, γιατί ἐνιωθα νὰ μοῦ λείπει σιγὰ — σιγὰ ὁ ἀέρας, ἔπαιρνα βαθιὲς ἀνάσες, κουρασμένος, γυρίζοντας πάντοτε τὸ κεφάλι μου δεξιά — ἀριστερά, γιὰ νὰ χυμῆξω σὲ δεδομένη στιγμή ἐκεῖ πού πίστευα πὼς ὑπάρχει ἀκόμη μιὰ τελευταία εὐκαιρία ἀναπνοῆς... Κι ὅμως βουτώντας τὸ σῶμα μου στὴν ἀγώνια, ἄφηνα τὴ σκέψη ἐλεύτερη γιὰ νὰ γευτεῖ μὲ ἡδυπάθεια τὴν ἀλλόκοτη ἐτούτη γαλήνη.

Ὁ Χ. Α. Donnet, ἀκίνητος δίπλα μου — ὅπως πάντοτε συνήθιζε — ἀφήνοντας μὲ τρόπο νὰ φανεῖ, ὅτι μονάχα τὸν ἄνθρωπο ἐννοοῦσε ὁ ποιητής, ἔρριξε τὸ σπέρμα τοῦ κοσμικοῦ ρυθμοῦ μέσα στὴ νεκρὴ ὥρα: Καίρος τοῦ σπείρειν, καιρὸς τοῦ θερίζειν: Ἀπὸ τὸ ἐφιαλτικὸ κανάλι τῶν νησιῶν τὸ φάντασμα τῆς μοναξιάς — ὀλδίδιο τὸν ἑαυτὸ μου, πού σπάνια ἐρχεται νὰ μ' ἀνταμώσει!

ΙΑΣΩΝ ΔΕΠΟΥΝΤΗΣ

Κέρκυρα — Ἰούνιος 1954

Σχέδιο τῆς ζωγράφου Βρονίας

ΙΑΚΟΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

“Η ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ,”

Ἡ ἐξελικτικὴ πορεία μιᾶς γνήσιας ζωγραφικῆς πραγματικότητος ξεκινᾷ πάντοτε ἀπὸ τὴν παρατήρηση καὶ τὴν μελέτη τοῦ φυσικοῦ ἀντικειμένου. Ὁ φανταστικὸς κόσμος τῆς τέχνης δὲν εἶναι καθόλου ἄσχετος ἀπὸ τὸν ὄρατό. Τὸ ὑποσυνείδητον τοῦ καλλιτέχνη πλάθει ἢ ἀναπλάθει μὲ βάση τὰ ἤδη γνωστά δεδομένα φαινόμενα.

Ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀρχὴ παρακολουθώντας τὴν ἐξέλιξη τῆς Κερκυραϊκῆς ζωγραφικῆς, διαπιστώνουμε μιὰ κανονικὴ ἐκκίνηση. Τὴν ἐκκίνηση αὐτὴ χρονολογικὰ μπορούμε νὰ τὴν προσδιορίσουμε στὰ 1815. Ὅταν δηλαδὴ ὁ μαθητὴς τοῦ μεγάλου γλύπτη Κανόβα, Παῦλος Προσαλέντης, γυρίζοντας μετὰ τὶς σπουδὲς του στὴν Κέρκυρα, ἴδρυσε τὴν πρώτη στὴν Ἑλλάδα Σχολὴ τῶν Καλῶν Τεχνῶν.

Πρὸ τοῦ 1815 δὲν ὑπάρχει στὴν Κέρκυρα κανένας ζωγράφος ποὺ ν’ ἀξίζει τὴν ὄρχὴ μιᾶς ζωγραφικῆς ἀνθίσεως. Ἀπὸ τὰ 1815 ὅμως καὶ ὕστερα παρατηρεῖται στὸ ὠραῖο νησί, μιὰ θαυμαστὴ καλλιέργεια στὸν κῆπο τῆς εἰκαστικῆς τέχνης. Οἱ δημιουργικοὶ καρποὶ εἶναι πλούσιοι καὶ δικαιολογοῦν ἀπολύτως τὴν ὀνομασία μιᾶς Κερκυραϊκῆς ζωγραφικῆς Σχολῆς, ἰσάξιας τῆς Ποιητικῆς, ποὺ γύρω σὲ κεῖνον τὸν καιρὸ, μὲ τὸν Σολωμὸ, τὸν Πολυλά καὶ τοὺς ἄλλους, κρατοῦσε τὰ σκῆπτρα τοῦ ἔμμετρου λόγου στὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Κέρκυρα εἶναι ἓνα κατάφυτο νησί ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τὰ λουλούδια ποὺ τὸ σκεπάζουν. Ἔντιονο μαζὶ καὶ γαλήνιο φῶς, διαγράφει μιὰν ἀπέραντη πρὸ κίτλια ἀποχρώσεων πᾶνω στοὺς λόφους καὶ τὶς κοιλάδες του. Μιὰ λυρικὴ ἀρμονία τόνων δίνει στοὺς κατοίκους κάτι τὸ ὄνειροπαρμένο, τὸ εὐγενικὸ καὶ τὸ μεγαλόπρε-

πο στὴν ὄραση τους. Ἡ Κέρκυρα, θάλεγε κανεὶς, πὼς ἔχει προετοιμάσει τὴν φυσικὴ τῆς ἀτμόσφαιρα γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἐσωτερικῆς εὐαίσθησιᾶς ἀπ’ ὅπου θὰ ἐκχειλίσει ἡ ἐκφραση τῆς ὀπτικῆς αὐτῆς τέχνης. Τὶ κι’ ἂν οἱ περισσότεροὶ ζωγράφοι τῆς, σπούδαζαν στὴν διπλανὴ Ἰταλία. Ἀπὸ τὴν Ἰταλίᾳ δὲν μετέφεραν παρὰ μιὰ ἐξωτερικὴ προσθήκη, τὴν μορφικὴ διάπλαση γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἀρμονία τοῦ χρώματος καὶ τῆς μορφῆς. Ἀπόδειξη τὰ τοπεῖα τοῦ Γιαλλίνου, μὲ τὴν ἐξαιρετικὴ τεχνικὴ τῆς ἀκουαρέλλας, τοῦ Πιζάνι καὶ τοῦ Σαμαρτζῆ.

Γενικὰ τὸ τοπεῖο εἶναι ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα θέματα τῶν Κερκυραίων ζωγράφων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τὸ ρομαντικὸ στοιχεῖο ποὺ διαφαίνεται στὴν ἀπεικόνιση τοῦ Κερκυραϊκοῦ τοπεῖου δὲν προέρχεται ἀπὸ ὑποκειμενικὰ αἴτια, μὰ ἀντίθετα — κι’ αὐτὸ εἶναι τὸ ὠραῖο, χωρὶς νὰ εἶναι περιέργο — ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ ὀργάνωση καὶ τὴν προσύλωση στὶς πλαστικὲς ἀντιλήψεις. Γιατὶ τὸ Κερκυραϊκὸ τοπεῖο δίνει αὐτὸ τὸ ἴδιο, μὲ τὶς τονικὲς ἐναλλαγὲς του καὶ τὴν χρωματικὴ ἀστάθεια, μιὰ ρομαντικὴ εἰκόνα. Ἡ εἰκόνα αὐτὴ βόηθησε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς νεώτερους Κερκυραίους ζωγράφους — τοὺς ἀπηλαγμένους ἀπὸ τὶς προκαταλήψεις — νὰ ἐκφράσουν τὶς ἐσωτερικὲς τοὺς ἀνησυχίες.

Ἄλλο θέμα τοῦ ἀγαποῦσαν οἱ Κερκυραῖοι τοῦ 19ου, εἶναι καὶ τὸ πρόσωπο. Στὰ πορτραῖτα τοὺς μπορούμε νὰ διακρίνομε ἓνα κάποιο ἐπιρροασμὸ ἀπὸ τὴ σκέψη τῆς Ἀγγλικῆς προσωπογραφίας.

Δηλαδὴ διακρίνομε περισσότερη προσπάθεια στὴν ἀπόδοση τῶν ἐξωτερικῶν γνωρισμάτων τοῦ προσώ-

που, παρά στην έκφραση του βαθύ-
τερου χαρακτήρα του. Φαίνεται πώς
ή επικράτεια των "Αγγλων μέχρι τὰ
1863, δὲν πέρασε χωρίς ν' ἀφήσει
στοὺς Κερκυραίους κάτι ἀπὸ τὴν
"Αγγλικὴ νουτροπία στὴν τέχνη." Ἀλ-
λὰ ὑπάρχουν καὶ ἀρκετὲς ἐξαιρέ-
σεις. "Ἐτοί ὁ Σταμάτης Βούλγαρης
ζωγράφιζε μὲ τὸ μετιὲ τοῦ δασκά-
λου του, τοῦ Δαυῖδ, οἱ Προσαλέν-
τηδες καὶ ὁ Δημήτριος Πιέρρης, μὲ
καθαρά μεσογειακά συναισθήματα.
Καὶ ὅλοι, οἱ κάπως νεώτεροι, πού
ἡ ἀκμή τους χρονολογεῖται μίᾳ ἢ
δύο δεκαετίες μετὰ τὴν "Αγγλικὴ κα-
τοχὴ τῆς νήσου, κινδυνύουν μὲ περισ-
σότερη ἄνεση σὲ δικό τους κλίμα.
"Ἐδῶ μπορούμε νὰ θυμηθοῦμε μίᾳ
πλειάδα ζωγράφων, ἂν καὶ δὲν εἴ-
ναι μόνον προσωπογράφοι, πού
συνέχισαν μὲ ἰσχυρότερες ἀξίες καὶ
σταθεροποίηση τὴν παράδοση γιὰ
μῖα Κερκυραϊκὴ ζωγραφικὴ Σχολή.

Σημειώνουμε τὰ ὀνόματα τῶν:
Στέφανου Βούλγαρη, Σκαρβέλη, Βίλ-
λα, "Αγγελου Γιαλλινᾶ, Ροῦμπη,
Γεωργίου Στρατηγοῦ, Εὐγενίου
Πιέρρη, Πιγάνι, Μαργαρίτη, Μπο-

ΔΓΛΛΑΤΑΣ, ΠΑΠΑ, Κερκυραία

κατσιάμπη, Σπύρου Ἀρώνη, Στέφα-
νου Τριβώλη καὶ Γεωργίου Σαμαρ-
τζί. Ἀπὸ αὐτοὺς προεξέχουν κά-
πως, ὁ "Αγγελος Γιαλλινᾶς καὶ ὁ
Γεώργιος Σαμαρτζίης.

Στὸν πρῶτο, ἔχουμε νὰ θαυμά-
σουμε τὴν τελειώτερη ἀπόδοση τοῦ
τοπίου τῆς Κέρκυρας μὲ ἀκουαρέλ-
λα, ὅπως ἔλεγαν οἱ κριτικοί, καὶ
ὅτὸν δεύτερο μίᾳ πνευματικῇ ζωῇ,
συνδιασμένη μὲ τὴν μαεστρία τοῦ
χρώματος καὶ τοῦ σχεδίου.

Ὁ "Αγγελος Γιαλλινᾶς γεννή-
θηκε στὰ 1857. Ἡ οἰκογένειά του
εἶναι γραμμένη στὴ Χρυσὴ Βίβλο
τῆς Κέρκυρας ἀπὸ τὸν 13ον αἰῶνα.
"Απὸ μικρὸς ἔδειχνε μεγάλη κλίση
στὴ ζωγραφικὴ, ὡς πού ὅταν με-
γάλωσε πῆγε στὴ Βενετία, τὴ Νεά-
πολη καὶ τὴ Ρώμη καὶ ἔμαθε τὰ μυ-
στικά τῆς τέχνης. "Ὅταν γύρισε στὴν
Ἑλλάδα ἔλαβε μέρος στὴν πρώτη
ζωγραφικὴ ἔκθεση πού εἶχε ὀργανώ-
σει ὁ Μιχαὴλ Μελάς. Ἐκεῖ πρόσε-
ξαν ὅλοι τὴν ἐντοπισμένη του δύ-
ναμη στὴν ὕδατογραφία. Ὑστερα
πηγαίνει στὴν Ἰσπανία καὶ ἐκθέτει
στὴν Μαδρίτη. Προκαλεῖ τὸν θαυ-
μασμό. Ξαναγυρίζει στὴν Κέρκυρα
καὶ τότε ἀρχίζει τὴ δημιουργικὴ με-
λέτη τοῦ τοπίου τῆς. Τὰ ἀπειρά-
ριθμα πράσινα, τὸ παιχνιδίσμα τοῦ
φωτός, οἱ ἀποχρώσεις τοῦ γαλάζιου
στὸν οὐρανὸ καὶ τὴν θάλασσα, δώ-
θηκαν ἀπὸ τὸν Γιαλλινᾶ μὲ τόση
τελειότητα, ὥστε λένε πὼς οἱ ξένοι
κριτικοὶ «δὲν ἔκρινον πλέον, ἀλλ'
ἐθαύμαζον τὰ ἔργα του». "Ἐπειτα
ταξίδεψε σὲ πολλὰς χώρες, στὴν
Τουρκία, τὴν Αὐστρία, τὴν Ἑλβετία,
τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Αἴγυπτο. Κάσε
τοπεῖο τὸν συγκινοῦσε, μὰ τὸ τοπεῖο
τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του βρι-
σκόταν πάντα στὴν ψυχὴ καὶ τὸ
νοῦ του. Ἐξέθεσε ἔργα του στὸ Πα-
ρίσι, στὴν Γκαλερύ Ζωρζ τοῦ Βε-
ρολίνου, στὴν Γκαλερύ Γκρένβιτς τοῦ
Λονδίνου (σὺ τὴν προστασία τῆς
Βασίλισσας τῆς Ἀγγλίας Ἀλεξάν-
δρας πού ἦταν θαυμαστριά του) καὶ
στὴν Γκαλερύ Ζώρζ Πετι τὸ 1920,
πού τὰ ἐκτεθέντα ἔργα του πουλή-

θηκαν σχεδόν όλα την ημέρα των έγκαινίων, όπως και στην Γκαλερύ Γκρένιζ. Όλοι οι σύγχρονοι του Βασιλείς και αυτοκράτορες είχαν αγοράσει πίνακες του Γιαλλινά, το κατ'έξοχην ζωγράφου της Κερκυραϊκής υπαίθρου, με την λεπτότητα της γραμμής και την ευαισθησία των ύδατοχρωμάτων.

Δίπλα στην καλλιτεχνική άξια του Γιαλλινά, όπως είπαμε προηγουμένως, στέκεται ο Γεώργιος Σαμαρτζής. Η δράση του δεν είναι τόσο έντυπωσιακή όσο του Γιαλλινά, όμως το έργο του έχει περισσότερη έκταση και αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κεφάλαια της Κερκυραϊκής ζωγραφικής δημιουργίας.

Γεννήθηκε στα 1868 και σπούδασε κι αυτός στην Ιταλία, στην Βασιλική Ακαδημία της Νεαπόλεως όπου τιμήθηκε με το αργυρούν μετάλλιον άριστης επιδόσεως. Ο Σαμαρτζής δεν περιόρισε την τέχνη του σε ένα ξεχωριστό είδος. Όλα τα θέματα τον έμπνέουν. Και το τοπείο και η προσωπογραφία και η άγιογραφία. Και όλα μεταδίδουν μία συγκινησιακή θερμότητα, προτόν αληθινής καλλιτεχνικής έξομολογήσεως. Από τους πίνακες του Σαμαρτζή, «Η Λειτανία του Αγίου Σπυρίδωνος» είναι μία τελειωμένη σύνθεση παρ'όλες τις δυσκολίες που αντιμετώπιζει το θέμα. Απειρες φιγούρες από στρατιώτες, παιδάδες και λαό, δοξολογούν τον Άγιο προστάτη, ασάλευτο στον χρυσοφτιαγμένο του θρόνο. Το φως της ηλιοφώτιστης ημέρας ενώνει θαυμάσια την δύναμη του συνόλου. Μία δύναμη που γεννιέται και από την πίεση των μικρών διαστάσεων της έπιφανείας (είναι 75 επί 45 εκατοστά). Πάντως αν θέλαμε να λέγαμε ότι ο Σαμαρτζής αγαπούσε ιδιαίτερα ένα θέμα, χωρίς αυτό να είναι απόλυτως αληθινό—θα λέγαμε την προσωπογραφία. Σχέδιο, πλάση, έκφραση, πλούσια δοσμένες άρετες από τον ζωγράφο στο πορτραίτο. Αναφέρουμε απ'αυτά, των ποιητών Μαρκορά και Πολυλά, που υπάρχουν στη

ΑΓΛΑΪΑΣ ΠΑΠΑ: Πορτραίτο κόρης

μεγάλη αίθουσα συνεδριάσεων του Δημοτικού Συμβουλίου Κερκύρας, του Έρρικού Θεοτόκη, της κόρης του «Ίρις» με το γλυκό σκιερό πρόσωπο, διαφόρων καθηγητών, στην αίθουσα τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών και του Γάλλου στρατηγού Ρίτσαρντ, που διακρίθηκε στην έκθεση του 1919 στο Παρίσι μαζί με άλλα του έργα. επί πλέον αναφέρουμε ότι ο Σαμαρτζής στα 1907 επανιδρύει την Σχολή των Καλών Τεχνών Κερκύρας αναλαμβάνοντας ο ίδιος, διεύθυνση και διδασκαλία, και ότι ασχολήθηκε μ'έπιτυχία με την ποίηση και την μουσική σύνθεση. Πέθανε το 1925.

Εδώ πρέπει να σημειώσω με τα όνοματά δύο καλλιτεχνών που ή συμβολή τους στάθηκε θετική για την ανάπτυξη της Κερκυραϊκής ζωγραφικής φήμης. Του ζωγράφου και χαλκογράφου Λυκούργου Κογεβίνα που το 1912 βραβεύτηκε στην διακοσ-

μητική έκθεση των Παρισίων για τις σειρές των ελληνικών τοπείων και του Πάνου Αραβαντινού, που σαν σκηνογράφος τιμήθηκε με το χρυσό βραβείο της Ακαδημίας του Βερολίνου. Κατόπιν είχε γίνει διευθυντής της Όπερας και καλλιτεχνικός σύμβουλος των θεάτρων της Γερμανίας. Και ως έρθουμε τώρα στην εποχή μας. Το φθινόπωρο του 1950 το έθνικόν Ίδρυμα διοργανώνει στην Κερκυρα μια Παγκερκυραϊκή έκθεση ζωγραφικής. Εκεί, δίπλα στα όνόματα των παλαιών καλλιτεχνών, υπάρχουν τα όνόματα των συγχρόνων για να μας πείσουν πως η τέχνη των χρωμάτων, στο νησί που είναι τό ιδιο τέχνη χρωμάτων, εξακολουθεί ν' ανθίζει. Εκείνο που αναδίνει ή αΐθουσα των νέων ζωγράφων της έκθεσης, είναι ένα έκλεπτυσμένο πνεύμα συνοδοιπόρο με τον έμπρεσιονισμό και τις σύγχρονες τάσεις. Όλα τα ζωγραφικά κινήματα, έχουν όπως δήποτε μία υποκειμενική ρομαντική αίτια. Η ρομαντική εικόνα της Κερκυρας, όπως είπαμε, με τα φωτιστικά έμφε πάνω στην χρωματική ποιικιλία της φύσης, υποβάλλει τον νέο Κερκυραίο ζωγράφο για τις ρομαντικές του έπεκτάσεις στις μοντέρνες αναζητήσεις. Ο νόμος της σχέσης του καλλιτέχνη με την γύρω του φύση, έχει έδω τη θέση του.

Ο Τέν Φλωριάς, είναι ένας από τους μοντέρνους ζωγράφους, αληθινά προικισμένος να μεταφέρει τα συναισθήματά του πάνω στο τουάλ δια μέσου του φυσικού αντικειμένου. Η συνεχή του έπαφή με το Παρίσι, βε-

βαια, δέν τον άφησε ανεπηρέαστο από τους γάλλους έμπρεσιονιστές και ειδικώτερα από τον Σεζάν, ή άλλοι, από τον Μπονάρ. Όσοσο και οι έκθέσεις του στο έξωτερικό, όπως ή τελευταία στο Βελιγράδι, τον τοποθετούν ανάμεσα στους καλύτερους σύγχρονους Έλληνες ζωγράφους.

Γυναικεία ευαισθησία χαρακτηρίζει τους πίνακες της Μαρίας Δεσύλλα—Λαβράνου, της Έλένης Γκάτ—Βούλγαρη, της Καποδίστρια και πειό πολύ της Άγλαίας Παπά με το έντονο προσωπικό ύφος, την άπλότητα και την διαφάνεια της ύλης της. Η Παπά ήταν μαθήτρια του Παρθένη και έχει έκθέσει πολλές φορές τα έργα της στην Αθήνα, τη Βενετία και σ' άλλες πόλεις με εξαιρετική έπιτυχία.

Ο Α. Κόντης σαν ύδατογράφος μπορεί να συγκριθεί στην τεχνική με τον Γιαλλινά. Αν και εκφράζεται με βαρύτερους τόνους και με περισσότερη έλευθερία στο σχέδιο.

Μ' έναν δικό του τρόπο δίνει ο Βεντούρας τις άνησυχίες των μοντέρνων ιδεών του.

Ο Χυτήρης στις φιγούρες του έχει κάτι από τη Βυζαντινή τέχνη, ενώ το χρώμα του είναι έπίσημο και ύπυβλητικό.

Ο Έρνεστος Κάρτερ είναι ο πρώτος που έστρεψε το ενδιαφέρον του στην άφηρημένη άπόλυτη ζωγραφική.

Τελειώνοντας, νομίζουμε πως με τα έλάχιστα αυτά δώσαμε κάπως να νοηθεί ή ύπαρξη της Κερκυραϊκής ζωγραφικής Σχολής.

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΚΑΡΤΕΡ

Απ' τον τρόπο που ζει ο άνθρωπος και απ' τις πράξεις του δέν είναι δυνατό να καταλάβουμε εάν είναι πιστός ή άθεος.

Η αντίθεση που υπάρχει μεταξύ πεπεισμένου και άπειρου είναι τόσο αναγκαία όσο και ή άπάντηση στο έρώτημα της έννοιας της ζωής, που μας δίνει την δύναμη να ζήσουμε.

Απ' το βιβλίο ΟΙ ΝΕΕΣ ΙΔΕΕΣ του ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΛΣΤΟΗ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΑΓΜΟΔΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΙΕΣΟΥ

G. L A N S O N & P. T U F F R A U
ΒΟΛΤΑΪΡΟΣ

Ιον

Ὁ Βολταῖρος γέμισε ὅλον τὸν 18ον αἰῶνα, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Λουδοβίκου 14οῦ μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀπόλυτη σύμπτωση τῆς ἐξέλιξης του μὲ τὴν ἐξέλιξη τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος ἐξηγεῖ αὐτὴν τὴν μακρὰν ὑπεροχὴν: οἱ κτήσεις του, οἱ μεταρρυθμίσεις του, αἱ πρόοδοί του εἶναι ἀκριβῶς οἱ κτήσεις, οἱ μεταρρυθμίσεις, αἱ πρόοδοι τοῦ ἔθνους. Ἡ ζωὴ τοῦ Βολταῖρου κόβεται σχεδὸν στὴ μέση, ὅπως ὁ 18ος αἰῶνας ὁ ἴδιος καὶ κάθε ἓνα μέρος προσφέρει τοὺς γενικοὺς χαρακτῆρες τῶν μερῶν ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὸν αἰῶνα: ἡ περίοδος ποὺ προηγεῖται τῆς ἐγκατάστασής του εἰς τὶς Delices (1755) εἶναι μιὰ περίοδος ἀπὸ πειράματα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας ὁ Βολταῖρος ἐγκαθίδρυσε τὸ φιλολογικὸν του βασίλειον. Κατὰ τὴν περίοδον ποὺ ἀκολουθεῖ, τείνει νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν γενικὴν προσβολὴν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πολιτεύματος καὶ ἐγκαθίδρυσε τὸ φιλοσοφικὸν του βασίλειον.

Ἡ φιλολογικὴ περίοδος διετερήθη περίπου 40 χρόνια καὶ εἶναι πολὺν ταραχώδης, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ διαιεσθῇ σὲ τρία μέρη: α) μέχρι τῆς ἐξουσίας στὴν Ἀγγλίαν β) εἰς τὸ καὶ εἰς τὴν αὐτὴν καὶ γ) μετὰ τὸν Φρειδερίκον II

α) Ο ΒΟΛΤΑΪΡΟΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ
 ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Ὁ Francois Marie Arouet (ὁ ἐπωνομασθεὶς ἀργότερον Βολταῖρος) γεν

νήθηκε στὸ Παρίσι τὸ 1694. Ἦταν γυῖος ἐνὸς συμβολαιογράφου καὶ ὡς ἐκ τούτου καθαρὸς ἀστὸς τὴν καταγωγὴν.

Ἔκαμε τὶς σπουδὰς του στὸ κολλέγιον Louis-le-Grand, εἰς τοὺς Ἰησουῖτες. Τοῦ ἐνετύπωσαν τὶς φιλολογικὰς του ἀρχὰς τὸ περιορισμένον καὶ καθαρὸν γούστο του. Φρόντισε νὰ κάμῃ εἰς τὸ κολλέγιον χρήσιμες φιλίες, χάρις εἰς τὶς ὁποῖες σκεπτόταν καλὰ νὰ εἰσαχθῇ τὸ ταχύτερον εἰς τὸν «μεγάλον κόσμον» καὶ εἰς «τὸν κόσμον ποὺ διασκεδάζει». Γιατὶ μιὰ παράφορη ἀνάγκη πολυτέλειαν καὶ εὐχαρίστησιν κατέτρωγε αὐτὸ τὸ «μεγάλον ἀγὸρι μὲ τὰ ζωηρὰ μάτια ποὺ ἔβγαζαν πνεῦμα καὶ πονηριά, γὰρ τὸ ὁποῖον οἱ καλοὶ διδάσκαλοι ἔλεγαν μὲ μιάν ὑπομειδῶσαν ἐπιείκεια «παῖδι ἔξυπνον, ἀλλὰ ἀλήτης διάσημος».

Μὲ τὴν ἔξοδον ἀπὸ τὸ κολλέγιον καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην ἐλευθέρων μελετῶν Δικαίου, εἰς τὶς ὁποῖες τὸν προώριζε ὁ πατέρας του, σπρώχθηκε στὸν κόσμον. Εἰσηλθε στὴν ἐλεύθερον κοινωνίαν τοῦ Temple, ὅπου τὰ ἦθη καὶ ἡ ἐξυπνάδα ἦσαν χωρὶς κανονισμὸν. Οἱ Ἰησουῖτες εἶχαν σχηματίσει τὸ γούστο του, οἱ ἀκόλαστοι σχημάτισαν τὸ πνεῦμα του. Ἐγινε γρήγορα γνωστὸς καὶ τὸν γιόρτασαν. Αὐτὸ ὅμως ἦταν μιὰ μέθη: χαλαρώσει τὰ λουριά στὴν πονηρίαν του - καὶ κάποια μερὰ ἔξυπνησε στὴ Βασίλῃ, ὅπου θὰ μείνῃ ἔνδεκα μῆνας.

Κατ' αὐτὴν τὴν παραμονὴν εἰς

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
 ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

τὴν Βαστίλλη εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ σκεφθῆ. Κατάλαβε πὸς ἔπρεπε νὰ φτιάσῃ τὴ ζωὴ του σὲ θεμέλια πιό στερεὰ ἀπὸ ἐπιτυχίες σὲ συζητήσεις. Τελείωσε μιὰ τραγωδία καὶ ἐπεχείρησε μιὰ ἐποποιία. Σὲ λιγώτερο ἀπὸ ἕξη χρόνια βοηθούμενος ἀπὸ τὴν ἀξία του ἀλλὰ ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἐπιδεξιότητά του νὰ ἐτοιμάζῃ ἐπιτυχίες, θὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ μεγαλύτερος τραγικὸς ποιητὴς τῆς ἐποχῆς, ὡς καὶ ὁ μοναδικὸς ἐπικὸς ποιητὴς τῆς Γαλλίας. Καὶ θέλησε νὰ εἶναι πλούσιος γιὰ νὰ μὴν ἐξαρτᾶται παρὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ μεταχειρίζεται ὡς ἴσος πρὸς ἴσον αὐτὸν τὸν κόσμον ἔξω ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲν μπορούσε νὰ ζῆ : ἐπιμελής καὶ ἔξυπνος στίς χρηματικὰς ὑποθέσεις, παραφυλάσσοντας τὶς καλὰς τοποθετήσεις, ἄρχισε ἀμέσως ἀπὸ τότε νὰ κάνη τὴν πιὸ μεγάλη περιουσία πού εἶχε ποτὲ μέχρι τότε δεῖ κανεὶς στὰ χέρια ἑνὸς ἀνθρώπου τῶν γραμμάτων.

Ταυτόχρονα σπρώχθηκε πρὸς τὴν αὐλή. Ἀφήνει τὸ μὴ εὐγενὲς ὄνομα : d'Arquet καὶ ἔγινε — δι' ἀναγραμματισμοῦ τοῦ Arquet I(e)(eune) κύριος de Voltaire Τὸ ψευδώνυμο ἔγινε δεκτὸ χωρὶς δυσκολίας. Ἡ βασίλισσα τὸν ὀνομάζει φιλικὰ «ὁ φτωχὸς μου Βαλταῖρος». Τὸ κεφάλι τοῦ γυρίζει λίγο: ἀφήνει νὰ πιστευθῆ ὅτι εἶναι στή φυσικὴ του θέσῃ στὸν κόσμον τῆς ἀριστοκρατίας ὅπου τὸν ἀνείχοντο γιὰ τὸ πνεῦμα του· ἔγινε φίλος αὐθάδης τόσο, πὸς κάποια μέρα ἕνας ἰπποτίης de Rohan ἔβαλε τοὺς ὑπηρέτες του καὶ τὸν ἔδειραν. Ὁ θυμὸς του μεταβάλλεται σὲ λύσσα ὅταν βλέπει ὅτι οἱ καλοὶ του φίλοι οἱ Δοῦκες

καὶ οἱ Μαρκήσιοι βρίσκουν τὸ ἐπείσοδιο εὐχάριστο : ἕνας Rohan ἔδειρε ἕναν ποιητὴ· εἶναι χωρὶς συνέπειες. Προκάλει τὸν ἰπποτὴ σὲ μονομαχία. Αὐτὴ ἡ ἀναίδεια τοῦ στοιγίζει νὰ τὸν ξαναβάλουν στὴ Βαστίλλη ἀπ' ὅπου δὲν βγαίνει παρὰ μὲ τὴν ὑπόσχεση ὅτι θὰ φύγῃ στὴν Ἀγγλία. Τέτοια ἦταν ἡ πρώτη ἀπόδειξη πὸς πῆρε γιὰ τὴν ἀνισότητα καὶ τὸ δεσποτισμὸ (1726) ὥστε τὸν ἔστειλαν ἀκριβῶς στὴ χώρα τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας. Αὐτὴ ἡ ἀνταπόδειξη θὰ ἀκριβοποιήσῃ ὅλες τὶς ἔννοιες πὸς ἀφομοιώνονταν κρυφὰ μέσα του : Ἡ Ἀγγλία δὲν δημιούργησε τὸν Βολταῖρον, τὸν μόρφωσε. Ἀνακαλύπτει ὅτι ἐδῶ ἡ ἐλευθερία τῆς σκέψης εἶναι ἀπεριοριστή. Ὅτι μακρὰ ἀπὸ τὸ νὰ καταστρέψῃ τὸ Κράτος συμβάλλει εἰς τὸ νὰ τὸ κάμη στερεώτερον καὶ εὐφορώτερον. Διότι, χάρις εἰς αὐτὴν, οἱ ἐπιστῆμες εἶναι πολὺ πιὸ προχωρημέναι ἀπ' ὅτι στὴ Γαλλία καὶ οἱ ἐφαρμογὰς τους βελτιώνουν τοὺς ὄρους τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Ἡ περιέργειά του ἀφυπνισθεῖσα κλέβει ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Τέλος, γιὰ νὰ πάσῃ νὰ τὸν ἀποπλανᾷ, μιὰ μεγάλη φιλολογία ἐμφανίζεται σ' αὐτὸν. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ τρία χρόνια παραμονῆς στὴν Ἀγγλία τὸν παραγγέλλουν νὰ ἐπιστρέψῃ στὴ Γαλλία (1729) ἐπιστρέφει ἀπὸ ἐκεῖ ὠπλισμένος καὶ ἐρεθισμένος. Μὲ ὅλα ἔσπευσε καὶ ἔμαθε, ἐλευθερία, πολιτικὴ, θεολογικὴ, φιλοσοφικὴ, βελτίωσις τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἀξίας τοῦ πνεύματος, συνθέτει τὶς φιλοσοφικὰς του ἐπιστολὰς

ΘΑ ΕΠΙΖΗΣΗ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΡΓΟΧΕΙΡΟ;

Στ' ἀσβεστωμένο γραφικὸ σπιτάκι τοῦ νησιοῦ, καὶ τοῦ χωριοῦ τὸ φτωχοκάλυβο, καθημερινὰ ἀργοσβύνει τ' ἀργαλιοῦ τὸ ρυθμικὸ χτύπημα, ποῦ ὑφαίνει τὰ πλούμιστὰ κιλίμια, τὰ λεπτὰ λινὰ, καὶ τὰ μαρμαροδίμητα τὰ κρουστοβαρεμένα.

Ἐφτασε ὁ καιρὸς τῆς μηχανῆς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ... Τῆς φάμπρικας, καὶ τῆς βιομηχανίας. Πηνελόπη πιστὴ καὶ πονεμένη, δὲν προσμένει ἢ Ἑλληνίδα πιά, μετὴν Ἐργάνη στοργικὴ τῆς συντροφιά, τὸν πολυπόθητο γυρισμὸ κάποιου λατρευτοῦ ξενητεμένου.

Ἡ ταχύτης στένεψε τὴ γῆ. Γεφύρωσε τοὺς ὠκεανούς. Ἐκμηδένησε τὴν ἀπόσταση. Ἀπάλυνε ἔτσι τὴν σκληρότητα τοῦ χωρισμοῦ, καὶ γελοιοποίησε τῆς πολυμίσιτης ξενητείας τὴν φοβερὴν κατάρα.

Δὲν ἔχει στὴν καρδιὰ τῆς τώρα, ἢ ἄλλοτε πικραμένη ἀπ' τὴν ἀτέρμονη ἀπαντοχὴ κοπέλλα, πόνο, λαχ-

ποῦ εἶναι σὰν ἡ πρώτη βόμβα ποὺ ρίχθηκε κατὰ τοῦ παλαιοῦ πολιτεύματος. Ἡ ἔκρηξη κίνησε ἀπὸ τὰ θεμέλια ὅλες τὶς ἐγαθιδροθεῖσες διδασκαλίαι. Ὁ βιβλιοπώλης βάλθηκε στὴ Βαστίλη, ὁ Βολταῖρος διετάχθη νὰ συλληφθῆ. Ζήτησε καταφύγιο μετὴν ἐπιείκεια τοῦ ὑπουργοῦ, στὸ σπίτι τῆς κυρίας de Châtelet εἰς τὸ Cirey

Ἐἰς τὸ προσεχές, ὁ ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ ΣΤΟ CIREY ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΥΛΗ.

Μετάφρ. Γ. Γοσμματικοῦ ἀπὸ τὸ βιβλίον HISTOIRE DE LA LITTERATURE FRANCAISE.

τάρα καὶ καῦμὸ, γιὰ νὰ τὸν τραγουδήσῃ νοσταλγικὰ, μετὴς γοργῆς σαΐτας τὸν ρυθμὸ. Νὰ τὸν κεντήσῃ, μετὴς καλαισθησίας περισσῆς, σὲ μύρια σχήματα καὶ χρώματα, πάντα στὸ λευκὸ λινὸ, τὸ χρυσοῦφαντο μεταξωτὸ.

Ἐτοιμα, ἀγοράζει ἢ συγχρονισμένη σήμερα χωριατοπούλα τὰ προικιά. Καὶ παρέσυρε ἢ μανία τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς καὶ τῆς ὁμοιομορφίας, ποῦ ἐδίωξε τὴν ἀγάπην τοῦ ξεχωριστοῦ, τὴν ἔντονην στὸ κάθετὶ ἀναζήτησιν τῆς προσωπικῆς σφραγίδας, ὡς καὶ τὸν τσέλιγγα ἀκόμη. Γιατὶ κι' αὐτὸς, ὕφασμα μάλλινο ἀπ' τὴν πόλιν παίρνει, νὰ ράψῃ τὶς κάπες του καὶ τὰ σιγκούνια.

Ἐτσι, παρακαμάζει χάνεται σιγά—σιγά μιὰ τέχνη ποῦ τὴ γέννησε ἢ μελαγχολία τῆς μοναξιάς, τὴν ἔθρεψε ὁ πόθος, τ' ὄνειρο κι' ἡ ἐλπίδα. Μιὰ τέχνη ποῦ κλείνει μέσα της, ὅλη τὴν εὐαισθησία, τὸν δυνατὸ τῆς ζωῆς παλμὸ, τὴν φλογερὴν λατρεία τῆς δημιουργίας, ποῦ δονοῦν τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, καὶ φωτίζουν τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα.

Πρώτη τὸν ἔννοιωσε τὸν κίνδυνον μιὰ εὐγενικὴ ἰδεολόγος, ἢ Εὐὰ Σικελιανοῦ. Ἡ φανατικὴ αὐτὴ λάτρεις τοῦ τολμηροῦ ὄνειροπόλου, ποῦ μιὰ νέα θέλησε νὰ ὑψώσῃ στοὺς αἰῶνες Διωνῆ, Ἀμορκετιονία, προσπάθησε μετὰ κάθε τρόπο ν' ἀναζωπυρώσῃ τὴν ἀγάπην γιὰ τὴν λεπτὴν τῆς Ἀθηνῶν τέχνην.

Ἐδωσε διαλέξεις. Ἐγραψε ἀρ-

θρα. Κι' ἔστισε ἀργαλειό, νὰ ὑφά-
νη μόνη της, τὶς ἐνδυμασίες τῶν
ἠθοποιῶν γιὰ τὶς παραστάσεις
στοὺς Δελφοὺς, καὶ ἔμπρακτα νὰ
πεῖση τοὺς θεατὰς, γιὰ τὴν ἀδικη
περιφρόνηση τῶν θησαυρῶν ποὺ
κρύβει ἡ λαϊκὴ μας χειροτεγνία,

Κι' ἀπὸ τότε, σύλλογοι, σχολές,
ὀργανώσεις, ἐργαστήρια, δουλεύουν
νὰ διασώσουν τὸ ἀριστουργηματι-
κὸ Ἑλληνικὸ ἐργόχειρο, ἀπ' τῆς
λησιμοσύνης τὴν ἀφάνεια. Γιὰ σκο-
πὸ τους, ἔχουν ἕνα σύνθημα λιγώ-
τερο ἀγνὸ, μὰ περισσότερο γιὰ τὴν
ἐποχὴ μας πειστικὸ, ἀπὸ τῆς Σικελια-
νοῦ τὸν αὐθόρμητο, γιὰ κάθε ὠραῖ-
ο, ἐνθουσιασμό. Ἔχουν τὸ σύνθη-

μα, πὼς μὲ τὴν συστηματικὴ στα-
χωριὰ μας καλλιέργεια τῆς οἰκοτεγ-
νίας, θὰ ἐνισχύσουν οἰκονομικά,
καὶ θὰ γλυτώσουν ἀπ' τὴ μιζέρια
τῆς ἀνέχειας, τὴν πολυστερημένη
μας ἀγρότισσα.

Θὰ κατορθώση ἄραγε τὸ χρῆ-
μα, αὐτὸ τὸ πολυδιαφημισμένο γιὰ
τὴν παντοδυναμία του κίνητρο, νὰ
μιμηθῆ ἐκεῖνο, ποὺ τῆς καρδιάς
τὸ αἶσθημα μὲ θέρημη ἔπλασε;

Ἀσφαλῶς ναί, θὰ ποῦν πολλοὶ.
Νᾶναι τᾶχα, ἀναχρονιστικὰ ρωμαν-
τικὸς, ὅποιος, στὸ ἀπαιτητικὰ ὑλι-
κὸ σήμερα ποὺ ζοῦμε τολμήσει νὰ
διαφωνήσει;

ΙΩΑΝΝΑ ΚΟΛΟΚΟΥΡΗ

ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ...

Δὲν εἶχα στόμα νὰ σοῦ εἶπῶ
πὼς εἶμαι ξένος.

Εἶχες χαθεῖ
ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν πολὺ
κ' ἡ σκέψη θὰ σ' ἔφερε κοντὰ μου
Γιατί σκέψη ἦταν ὁ δρόμος μου
σκέψη ἡ γαλήνη
καὶ ἡ πορεία
χωρὶς σκοπὸ
πούφτανε ὡς τὸ θάνατο.
Καὶ σὺ,
τῆς σκέψης ἀκριβὸ
ἀπόχτημα,

ἦρθες νὰ μοῦ γενήσεις τὴν εὐθύνη
καὶ ἡ εὐθύνη τὴν ἀγάπη στὰ δυὸ μᾶτια
πούχαν τὸ χρῶμα τοῦρανοῦ
σάν μὲ κοιτοῦσαν κι' ἤθελαν,
νᾶβρουν τοῦρανοῦ τὴν προστασία
σὲ μένα:
Κι' ἐγὼ βάδιζα τὸ δρόμο
πούφτανε ὡς τὸ θάνατο,
Δὲν ἤξερα

ποὺ καὶ τὸ τίποτα ποὺ ζοῦσα

—χωρὶς ὄνειρα—

ποὺ καὶ τ' ἀνύπαρχτο τὸ πρᾶο,

τὸ γαλήνιο

θᾶταν ἡ σκέψη ὅπου σ' ἔφερε κοντὰ μου
μικρὸ παιδί, νὰ μοῦ γενήσεις τὴν εὐθύνη
καὶ ἡ εὐθύνη τὴν ἀγάπη μου
γιὰ σένα.

Κι' ἐνῶ εἶχες πιστεῖ

σάν φοβιτσιάρικο γατὶ

καὶ κράταγες σφιχτὰ τὰ γόνατά μου

ἀκούσες τὴ φωνὴ τὴν τόσο γνώριμη
τῆς μάνας.

Ἀπ' τὸν κόσμο φάνηκε

ἀπλώνοντας τὰ χέρια κατὰ σένα

καὶ σ' ἔκραζε—ὦ μᾶτια γαλανὰ

σγυροῦσα θάλασσα κι' ἀγυπημένα—

Μὲ ἄφεςες. Τῆς ἦσαν ὁ μικρὸς

ὁ χαϊδεμένος.

Κι' ὅμως δὲν εἶχα στόμα νὰ σοῦ εἶπῶ

πὼς εἶμαι ξένος...

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΣΙΜΗΣ

Η 19^Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

"Όλα αυτό το μήνα στη Θεσσαλονίκη είναι «Έκθεση». Μπαίνεις σ' ένα ταξί και ό σωφέρ σ' έρωτᾶ άμέσως «στην Έκθεση»; "Όλα τᾶ τραμ και λεωφορεία που περνούν σέ άκτίνα μέχρι ένα χιλιόμετρο από την περιοχή της γραφουν με κτυπητά γράμματα «Έκθεση» και οι δρόμοι γεμάτοι από έπισκέπτες, φορτωμένους με πολύχρωμα χαρτιά και άναμνηστικά από την Έκθεση, μέσα στα όποια την πρώτη θέση κατέχουν κάτι μολύβια Έλέφαντος, MADE IN GERMANY μισό μέτρο μάκρος, άγορασμένα από τὸ Περύπτερο—Γραφείο Πληροφοριῶν τῆς Δυτ. Γερμανίας.

Είναι φυσικό να ρωτήσει κανείς έναν έπισκέπτη «πού σου φάνηκε ἡ Έκθεση»; Νομίζω πώς ἡ άπάντηση είναι εύκολη. Στὴ κεντρική είσοδο σημαίες δώδεκα χρωμάτων κυματίζουν δίπλα—δίπλα και μέσα στον διεθνή χώρο τῆς έκθεσης δώδεκα χώρες συναγωνίζονται, βέβαια, ἄλλα και γνωρίζονται, έρχονται σὲ έπαφή, προσπαθουν να κατανοήσει ἡ μία τὴν ἄλλη. Αυτό φωνάζει πώς μία διεθνῆς έκθεση είναι πάντα πετυχημένη έμπνευση, και οι έπιτομεριές της βαθμολογοῦν μόνο τὴν έπιτυχία της.

Δώδεκα χώρες συμμετέχουν φέτος έπίσημα ἡ άνεπίσημα, μερικές από τις όποιες φερεμένες από πολύ μακριά, ενώ ἄλλες πάλι γειτονικές λείπουν.

**

*Ας ρίξουμε μία ματιά λοιπόν πρώτα στα ξένα περίπτερα.

Τὸ περύπτερο τῆς ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ, ἀποτελεῖ τὸ «βαρὺ πυροβολικό» (για να δανεισθούμε τὴν έκφραση τῆς «Ναυτεμπορικῆς») τῆς έφετεινῆς έκθεσης.

Καταλαμβάνει περισσότερο από 3.000 τετ. με τους άνοικτοῦχώρους, και καλύπτει όλους σχεδόν τούς τομείς τῆς παραγωγῆς από τα πλούσια προϊόντα τῆς Ρωσικῆς γῆς, μέχρι βιβλία και φάρμακα και από όργανα μέχρι πορσελάνες και μουσικά όργανα.

Εκείνα όμως που προκαλουν κατάπληξη είναι τᾶ παρουσιαζόμενα προϊόντα τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας. Τεράστια γεωργικά μηχανήματα (θερσοαλωνιστικά, καλαμποκόσυλλέκτες, βαμβάκοσυλλέκτες, τετραλαωνιστικές, μηχανές σπορᾶς σιτηρών κλπ.), που μιλοῦν μόνες τους για τις τεράστιες καλλιεργήσιμες έκτάσεις και τᾶ κοινὰ μέσα παραγωγῆς τῆς Σοβιετικῆς

Ένώσεως.

Μεγάλο ένδιαφέρον παρουσιάζει ένα άνατρεπόμενο φορτηγὸ αυτοκίνητο, 57 (!) τόνων και 25-30 τόνων ώφελιμουφορτίου."Έχει μία μηχανή 320 H. P. και χρησιμοποιεῖται για τὴ μεταφορά μεταλλεύματος από τᾶ όρυχεία. Τὸ ύψος τῶν τροχῶν του εῖναι 1.70 μ.

Μετᾶ τὸ Σοβιετικό, τὸ περύπτερο τῆς Άνατολικῆς Γερμανίας κατέχει άναμφισβήτητα τὴν δεύτερη θέση.

Τὸ γούστο και ἡ καλαισθησία συνεργάζονται άρμονικώτατα ἔδῳ με τὴν πρακτικότητα.

Ἡ είσοδος και τὸ έξωτερικό του περύπτερου εῖναι στολισμένα με κόκκινα χαλῖα και φωτίζονται από πολυτελεστάτους πολυελαίους.

Ένα πολυπληθές προσωπικό, έλληνομαθεῖς Γερμανοὶ και Γερμανίδες, εῖναι στην διάθεση κάθε ένδιαφερομένου, και δείχνουν ότι ἡ Α. Γερμανία έχει σταθερὴ άπόφαση να επανασυνδέσει και άναπτύξει τις σχέσεις της με τὴν Έλλάδα.

Τᾶ παρουσιαζόμενα μηχανήματα, προκαλουν τὸ ένδιαφέρον όχι μόνον τῶν ειδιῶν, ἄλλα και τὸν πολλὸν κόσμο, λόγω τῆς έξαιρετικῆς γραμμῆς τους. Τὸ ίδιο και ὅλη ἡ άτέλειωτη σειρά τῶν εκθεμάτων από γεωργικά μηχανήματα, μέχρι κοσμήματα, παιχνίδια και δαντέλλες.

Σὲ ιδιαίτερο τμήμα παρουσιάζονται κάθε είδους μουσικά όργανα. Περύφημα γερμανικά όργανα και άμφθηνα.

Τὸ περύπτερο, έχει οργανωθεί από τὴν «DIA», ὕπηρεσιαν Εισαγωγικῆς και Έξαγωγικῆς Έμπορίου, τὸ Έμπορικὸ Έπιμελητηρίου τὸν Βερολίνου.

Λαμπρὸ και καλοβαλμένο τὸ Άγγλικὸ περύπτερο, καταλαμβάνει για έκταση 800 μ2 περίπου

Άν και ἡ Μ. Βρετανία συμμετέχει έπίσημως έν τούτοις ὁ ρόλος του κράτους περιορίζεται κυρίως εἰς τὸ να συγκεντρώσει και παρουσιάσει τᾶ εκθέματα ιδιωτῶν.

Και τὸ κάνει με ένα τρόπο που έναν προπαντός εῖσαι Έλληνας, χαρτάτος από άνοργανωσία και προχειρότητα, σε κάνει να ζηλεύεις. Οργανώση, καλὸ γούστο, περίερα. Αὐτὰ εῖναι τᾶ χαρακτηριστικά του Άγγλικου Περύπτερου.

Έλάχιστα πράγματα παρουσιάζουν, μέσα στα όποια διακρίνουμε τελεια πράγματα ὕφαντουργικά μηχανήματα, τις πασίγνωστες μοτοσυκλέτες και ποδήλατα

BSA και MATCHLESS, κι' όμως έχουν τον τρόπο να συγκεντρώνουν πλήθος κόσμου. Έδω λ. χ. σε προσκαλούν ευγενέστατα να συντάξεις ένα τηλεγράφημα και σε στέλνουν λίγα μέτρα μακρύτερα να το δεις να παραλαμβάνεται.

Λίγο πιό πέρα παρακολουθείς την λειτουργίαν ενός μηχανήματος τηλεφωτογραφίας, το όποιον μεταδίδει την εικόνα δι' έρτζιανών κυμάτων και την αποτυπώνει εις τον κύλινδρον του δέκτου. Πρός την έξοδον του περιπτέρου ένα είδος πανοράματος συγκεντρώνει πολύ κόσμο, στον όποτον παρουσιάζονται εικόνες από τον τρόπον λειτουργίας της τηλεοράσεως στην Άγγλία.

Ένας αεροστρόβιλος αεροπλάνου, μάρκας Ρόλς-Ρόυς, προκαλεί πραγματικά το δέος.

Τέλος στον άνοικτο χώρο παρουσιάζονται αυτόκίνητα και λοιπά μηχανήματα, μέσα στα όποια διακρίνονται οι περίφημες άγγλικές πετρελαιομηχανές ΠΕΛΛΑΛΟΝ.

Η ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ συμμετέχει άνεπισημα, διότι δεν έπρόλαβε, ως άνεκοινοθή, να κάμει μίαν γενικήν επίδειξη όλων των τομέων της παραγωγής της.

Το περίπτερό της καταλαμβάνει μίαν έκταση 640 μ² κυρίως δέ παρουσιάζει έκθέματα των κρατικών έπιχειρήσεων ΚΟΝΟ.

Είναι γνωστή η βιομηχανική παράδοση της Τσεχοσλοβακίας, όλα δέ τα παρουσιαζόμενα προϊόντα έχουν την σφραγίδα της τελειότητας.

Ίδιαίτερα πλεκτικά ύφαντουργικά μηχανήματα, παρουσιάζόμενα έν λειτουργία για, με Τσέχους τεχνικούς, προκάλεσαν τα εδμενέστερα σχόλια των ειδικών.

Οι γνωστές μοτουκλέττες JAVA, ραδιόφωνα και τηλεφωνικές συσκευές, τελειότατα μουσικά όργανα κλπ. Άκόμα παρουσιάζονται από ειδικό Τσέχο τεχνικό αυτόματα τηλεφωνικά κέντρα, πού δείχνουν τον βαθμόν άναπτύξεως της Τσέχικης βιομηχανίας, δεδομένου ότι σημαντικός αριθμός βιομηχανικώς προηγμένων χωρών της Εύρώπης δεν κατασκευάζει τέτοια τηλεφωνικά κέντρα,

Στόν τομέα της βαρειάς βιομηχανίας, τά γνωστά εργοστάσια ΣΚΟΜΤΑ παρουσιάζουν τεράστια μηχανουργικά μηχανήματα, τόνρους, πρέσες κτλ. Μηχανές ξηράς και θαλάσσης, έναν τεράστιον έκκαφέα για το άνοιγμα διωρύγων κι' άλλα πολλά.

Τά Τσεχοσλοβακικά μηχανήματα είναι τά τελειότερα των παρουσιασθέντων εις την 19η έκθεση της Θεσσαλονίκης.

Και η ΟΥΓΓΑΡΙΑ συμμετέχει άνεπισημα, το δέ περίπτερο έχει όργανώσει το Έπιμελητήριο Βαρσοβίας. Από την πρώτη στιγμή δύο πράγματα αντι-

λαμβάνεται ο έπισκέπτης. Πρώτον ότι η Ούγγαρία, χώρα εις το παρελθόν και τά βάση γεωργική, προχωρεί άλματώδως εις το δρόμο της έκβιομηχανοποίησης της και δεύτερον ότι τά προϊόντα της, γεωργικά και βιομηχανικά, προσφέρουντι σε έξαιρετικά χαμηλές τιμές.

Παρουσιάζονται γεωργικά και μηχανουργικά μηχανήματα, ραπτομηχανές, ποδήλατα, ιατρικά μηχανήματα, μηχανήματα έφαρμογής ηλεκτρισμού, χημικά προϊόντα, τρόφιμα κτλ.

Ένα μεγάλο λεωφορείο τύπου «ΙΚΑΡΟΣ» προκαλεί το ένδιαφέρον του έπισκέπτου. Είναι ένα περίφημο, μαγικά κατασκευαζόμενο, πλήρες λεωφορείο, με μηχανή Ντήζελ κατάλληλο για πόλεις και για μεγάλες άποστάσεις.

Μία σειρά από φωτογραφίες δείχνει, χωρίς να μπορεί να κούψει την Έθνική υπερφάνεια των Ούγγρων, την πρόοδο της χώρας τους στον τομέα του άθλητισμού. 600.000 νέοι και νέες άνήκουν σε άναγνωρισμένα άθλητικά Σωματεία της Ούγγαρίας, δηλ. το σύνολον της Νεολαίας. Φωτογραφίες δείχνουν στάδια 100 ή 150 χιλιάδων θεατών και άφίσεις μās πληροφοροϋν πως δεν ύπάρχει Ούγγαρέζικο χωριό χωρίς δικό του άθλητικό σωματείο και μικρό ή μεγάλο Στάδιο.

Έτσι, οι διεθνείς έπιτυχίες' δλους τους άθλητικούς τομείς της Ούγγαρίας, μās χώρας μικρής σαν την Έλλάδα, έξηγουδνται.

Η ΔΥΤΙΚΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ και το ΒΕΛΓΙΟΝ δεν έχουν περίπτερο άλλα μόνον Γραφεία Πληροφοριών. Τά προϊόντα τους όμως, κυρίως της Δυτικής Γερμανίας, παρουσιάζονται σε διάφορα σημεία της έκθεσης, από τους αντιπροσώπους τους εις την Έλλάδα, όπως τά βενζιναρότρα ΚRAMER, μηχανήματα του HANOMAG και του MAN, ραπτομηχανές ΕΞΕΛΛΑ, η ΜΕΡΣΕΝΤΕΣ, η ΤΟΛΚΣΒΑΓΚΕΝ και η γνωστοτάτη στην Έλλάδα SIEMENS. Συνολικά 265 Γερμανοί έκθέτες παρουσιάζονται έφέτος εις την έκθεση, καθώς μās έπληροφόρησεν το Γραφείον Πληροφοριών.

Ότε κομψό, ούτε, έπιβλητικό είναι το περίπτερο της ΙΤΑΛΙΑΣ, η όποια συμμετέχει διά πρώτη φορά έπισήμως εις την Έκθεση της Θεσσαλονίκης.

Ένα μεγάλο λυόμενο μεταλλικό περίπτερο, πού πιάνει μία έκταση 780 μ², έλάχιστα κομψό, πού έπιτελεί όμως θαυμάσια τον προσομο του. Να μās δείξει μια Ιταλία άναπτυγμένη, έργατική, ήσασαντάς έπιβλητικά κατασκευασμένα να προσφέρει, να πουλήσει και να ζήσει.

Μόλις υπερί ο έπισκέπτης βγαίνει από μία πλάνη, άν συνέδεσε τις γνώσεις του για την Κρεμόνα με τους πε-

ρίφημος κατασκευαστές βιολιών.

Ένα δλόκληρο εργοστάσιο αλευροβιομηχανίας, τών εργοστασίων OCRIM τής Κρεμώνας, έκτείνεται από τή μιά άκρη μέχρι τήν άλλη του ύποστέγου.

Παίονει τόν στάρι, τόν πλένει, τόν καθαρίζει, τόν κόβει, τόν αλευροποιεί, τόν στεγνώνει, τόν χωρίζει από τά πίτυρα και τόν βάζει και σέ τσουβάλια. Ή παραγωγή του φτάνει στους 6 τόνους τόν 24ωρο. Άκολουθούν περίφημα μηχανουργικά μηχανήματα, πολλαπλών έργασιών, ξυλουργικά, φούρνοι, τυπογραφικά πιστήρια και λινοτυπικά μηχαναί, καθώς και κινηματογραφικά μηχαναί λήψεως και προβολής.

Και μετά τόν Γολιάθ ο Δαυίδ. Ένα πράγμα πού θά μπορούσε θαυμάσια νά τόν πάρεις για ψυγείο ή άλλον για βιτρίνα — ψυγείο. Και όμως πρόκειται για έναν τελειότατον αλευρόμυλον, παραγωγής 500 κιλών τήν ώρα. Έννοείται πώς είναι μόνον αλευρόμυλος και όχι σιτοκαθαριστήριο, πλυντήριο κτλ.

Παρακάτω, μηχανήματα ζαχαροπλαστικής, φάρμακο και (μήπως μπορούσε νά λείπει) Ή «Μποραλινό» έκθέτει τά περίφημα καπέλλα του.

Και, έπειδή πρέπει νά βγούν και τά έξοδα, ειδικά περίπτερα πουλούν ώραιώτατα κομμοτεχνήματα, μιμπελώ και κοσμήματα και συγκεντρώνουν σέ ούρες τόν γυναικόκοσμο.

Σ' ένα άνοιχτό χώρο 300 μ2 περίπου ή FIAT και ή OM έκθέτουν τά προϊόντα τους τρακτέρ, μηχανές κτλ.

Ή ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ, όπως χρόνια τώρα, συμμετέχει έπισήμως στήν έκθεση.

Ή έπίσκεψη του περιπτέρου, ή μελέτη τών έκθεμάτων, τών παρουσιαζομένων φωτογραφιών και του λοιπού ύλικού έπιβεβαιώνει κάτι για τόν όποιον έγινε πολλές λόγος τά τελευταία χρόνια. Ή στή γειτονική χώρα, κάτω από τόν νέο καθεστώς, έχει δοθεί άπόλυτη προτεραιότητα στόν τομέα, τής βαρειάς βιομηχανίας.

Έτσι παρουσιάζεται ή έξης αντίφαση. Άπό τή μιά μεριά καλά βαριά μηχανήματα, μεταξύ τών όποιων ένα τεράστιο ηλεκτρικό τρυπάνι προκάλεσε πολλές συζητήσεις, και από τήν άλλη μετρώτατα προϊόντα τής ελαφράς βιομηχανίας, άρχής γενομένης από τά κοστούμια τών παρευρισκομένων Γιουγκοσλάβων.

Πάντως ένα είναι τόν άναμφισβήτητο γεγονός. Ή Γιουγκοσλαβία έκβιομηχανοποιείται. Ή Γιουγκοσλαβία κατασκευάζει και έξάγει μηχανουργικά μηχανήματα, άγροτικά μηχανήματα, άμμομηχανές, κινητήρες Ντήζελ, άτμολέβητες, ηλεκτρικά είδη, άκτινολογικά και λοιπά ίατρικά μηχανήματα, ύγροστρο-

βίλους, και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα καλλίτερο μέλλον.

Τόν περίπτερον του Κράτους του ΙΣΡΑΗΛ είναι χωρίς άμφιβολία τόν συμπθητικώτερον τής Έκθέσεως.

Μόλις μπεις ένας άνάγλυφος χάρτης του Κράτους του Ίσραήλ, μιά στενόμακρη λουρίδα γής άνάμεσα από τις έχθρικές Άραβικές χώρες πού θυμίζει τούς σκληρούς άγώνες πού χρειάσθηκαν και πού χρειάζονται διά νά σταθεί αυτό τόν Κράτος.

Και προχωρώντας άποκαλύπτει με σεβασμό μπρός στήν τεράστια προσπάθεια πού ζετυλίζεται στά μάτια σου.

Ήλεκτρικά μοτέρ, ύφασματα, γεωργικά μηχανήματα, τηλεφωνικές συσκευές και ψυγεία, είδη από ύαλο έλαστικά αύκινητων κ.ά. Όλα γιρά και καλοφτιαγμένα. Κι' αυτά σέ μιά χώρα πού τά χρόνια τής ζωής τής, τής δμαλής τουλάχιστον ζωής τής μετριούνται μέ μονοψήφιο αριθμό.

Γι' αυτό και τόν Περίπτερό του Ίσραήλ, είναι άναμφίβολα τόν συμπθητικώτερον τής φειτηνής Έκθέσεως.

Τόν Περίπτερό της ΙΣΠΑΝΙΑΣ, παρά τόν γεγονός πού οί βεντάλιες, τά κεντητά σάλια και τά είδη του πολυτελείας συγκεντρώνουν τήν προσοχή τών κοσμικών έπισκεπτριών τής Έκθέσεως, δέν προσφέρει τίποτε ούτε στόν έπισκέπτη, μέ ούτε σ' αυτούς πού τόν διοργάνωσαν. Δείχνει ξεκάθαρα τήν καθυστέρηση τής χώρας αυτής, ή οποία σέ κανένα τομέα δέν μόρεσε νά ακολουθήση τήν υπόλοιπη Έυρώπη.

ΟΙ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ τέλος δέν έχουν περίπτερο. Συμμετέχουν στήν Έκθεση μόνον μέ έναν κινηματογράφο ό όποιος προβάλλει σέ τρεις προβολές κάθε βράδυ ένα πρόγραμμα έπικάλρων δωρεάν.

**

Ή Έλλάδα είναι μιά χώρα καθυστερημένη.

Έάν δέν τόν ξέρεις, έάν δέν έχεις διαβάση τόν όνομά τής στούς καταλόγους τών καθυστερημένων, χωρών, πού 'χρηζουν άναπτύξεως' τής ΟΥΝΕΣΚΟ, τόν διαπιστώνεις εις τήν Έκθεση τής Θεσσαλονίκης.

Χιλιάδες έκθέτουν και πουλούν τά προϊόντα τους. Θά αναφέρω όμως κάτι τόν χαρακτηριστικό. Σέ δύο σημεία συναντά κανείς Έλληνες έκθέτες πού πουλούν βεντικά μπιφτελάκια και άλλα μικροεπιδόκια.

Ένα ξεκούρασμο και μιά πνοή αίσιοδοξίας τόν Περίπτερον πού Έλληνικού Κέντρου Παραγωγικότητας.

Καλοβαλμένο, ξεκούραστο για τόν έπισκέπτη δίνει μιάν δλοκληρωμένη γε-

ωργική εικόνα τῆς Ἑλλάδος.

Ἴσως ὁ βαθμὸς ἀνάπτυξης νὰ μὴν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θάπρεπε νὰ εἶναι, πάντως ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὴν προσπάθεια ποιοτικῆς καλυτέρευσης τῶν γεωργικῶν μας προϊόντων, πίνακες δὲ καὶ σχεδιαγράμματα δείχνουν τὴν ποσοτική ἀξέση τῆς παραγωγικότητος τῆς χώρας. Παραθέτουμε μερικοὺς ἀριθμοὺς γιὰ σύγκριση. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς ἀναφέρεται εἰς τὸ 1929 καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὰ 1953. Καπνὸς 805.689 — 879.000. Βαμβάκι 154.705 — 889.330 στρέμματα. Ἐσπεροειδῆ 23.902 — 174.716. Σηροὶ καρποὶ 18.751 — 29.944. Σίτος 270.000 — 1.100.000 τόννων).

Ἐνα πληθὸς Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν ἐκθέτει μὲ στοργὴ διάφορα προϊόντα. Μέσα σ' αὐτὰ διακρίνονται ἡ Ὄμοσπονδία Γεωργ. Συνισμῶν Θεσσαλονίκης, ποὺ παρουσιάζει περίφημες κονσέρβες, ἡ Ἐνωσις Συνεταιρισμῶν Πηλίου, περίφημα ἑλαιόλαδα καὶ φαγόσωιμες ἑλιές μεγέθους μετρίου Καρυδιῶ κ.ά.

595 συνεταιρικά, ἐργοστάσια λειτουργοῦν στὴν Ἑλλάδα, μᾶς πληροφοροῦν. Μέσα σ' αὐτὰ Ἐλαιουργία, Μακαρονοποιεῖα Ἐκκοκιστήρια βάμβακος, Κονσερβοποιεῖα, Πριονηστήρια, σαπονοποιεῖα, ἀλευρόμυλοι, ἔγκαταστάσεις ἠλεκτροφωτισμοῦ, κέντρα τεχνικῆς γοιμοποίησης, ὄρυζόμυλοι κ. ἄ. π., ποὺ δειχνόν τι θαύματα μπορεῖ νὰ κάμει τὸ Συνεταιριστικὸ Κίνημα ἐὰν χειραφετηθεῖ καὶ μείνει μακριὰ ἀπὸ κακὰς ἐπιδράσεις.

Ἐπιβλητικὸ καὶ βαρὺ στοῦ κέντρον τῆς ἑκθέσεως τὸ περίπτερο τοῦ συγκροτήματος Μποδοσάκη δηλ. ἡ Α.Ε. Χημ. Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, ἡ Οἶνων καὶ Οἰνοπνευμάτων, ἡ Α.Ε. Βιομ. Ἐλαστικῶν ἡ Α.Ε. Ἐτ. Μεταλλευτικῶν Ἐπιχειρήσεων, τὰ Μηχ. καὶ Ναυπηγεῖα «Βασιλειάδης» καὶ ἡ Ἐτ. Ἑλλ. Πυριτιδοποιεῖου καὶ Καλυκοποιεῖου, ποὺ παρουσιάζει ἀπὸ φυσίγγια κυνηγετικά μέχρι βόμβες ἀεροπλάνου. 11.070 ἐργατοὺπάλληλοι, ἀπασχολοῦνται στὶς παραπάνω ἐπιχειρήσεις.

Οἱ ἑλληνικὰς Καπνοβιομηχανίες μὴ ἔχοντας καὶ τίποτε νὰ ἐκθέσουν, ἐκθέτουν τὰ...περίπτερα τοὺς. Κομψὰ καὶ καλοῦ γούστου τὰ περίπτερα τοῦ Παπαστρατοῦ, Ματσάγγου, Κεράνη. Καὶ τὰ τοῦ βλα Ἄλατινι παρουσιάζουν ἕνα γραφικὸ (τὶ ἄλλο;) περιπτεριάκι. Περιφήμο καὶ τὸ περίπτερο τοῦ Κεραμεικοῦ.

Σχεδὸν ὅλες οἱ ἑλληνικὰς ἐπαρχίες ἔδωσαν τὸ παρὸν στὴν φετεινὴ ἑκθεση. Ἀπὸ τῆ Ρόδου, μὲ τὸ μεγαλύτερον ἰδιοκτῆτο περίπτερό τῆς, στὴν καλλίτερη μερίᾳ, μπροστὰ ἀπὸ τὸ Μέγαρον τῶν Ἑθνῶν, μέχρι τὸ Σουφλι, στριμωγμένον φύρδην — μύρδην μαζί μὲ

ὅλην τὴν ὑπόλοιπὴ ταλαίπωρη ἐπαρχία, στὸν ἐπάνω ὄροφο τοῦ περιπτέρου τοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος.

Ἡ Κέρκυρα ἀποῦσα. Αὐτὸ δὲν εἶναι παράξενον. Ἀντιθέτως παράξενον θὰ ἦταν ἐὰν εἶχε παρουσιασθεῖ. Χρόνια τώρα «ὑπέρηφανος καὶ μὲ στιγνοὺς ὀφθαλμοὺς θρηνεῖ καὶ τίλλει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπάνω ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν χαμένων τῆς τέκνων (τὸ Δημοτικὸ Θέατρον)» καθὼς θὰ μπορούσε νὰ γράφει βαρύγδουτος Κερκυραϊκὸς κάλαμος.

Τριακόσιες δραχμὲς τὸ τετραγωνικὸ μέτρο δηλ. τρεῖς χιλιάδες γιὰ 10 μ², χρειάζεται ἕνα περίπτερο στὴν ἑκθεση. Καὶ τὸ προσωπικὸ ποὺ θὰ τὸ ἐξυπηρετοῦσε; Στὸ περίπτερο τῆς Καστοριάς (ἐὰν δὲν μᾶς ἀπατᾷ ἡ μνήμη) μᾶς πληροφόρησαν πὼς νεοὶ μαθητὲς καὶ φοιτητὲς δεχθησαν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸν τόπο τοὺς, προσφέροντας καὶ εἰς τὸν ἑαυτοὺς τὴν ψυχαγωγίαν ἑνὸς ταξειδιοῦ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴ καὶ εἰς τὴν ἑκθεση. Καὶ τί ἔχουμε νὰ ἐκθέσουμε; Πολλὰ καὶ διάφορα, κύριοι. Τὰ λάδια μας, τὰ δέρματα τῶν Βυρσοδεφίων μας, τὰς ἔργα Λαϊκῆς Τέχνης. Καὶ τίποτε ἄλλο νὰ μὴν εἶχαμε, ἔφθανε νὰ δεῖξουμε τὶς ὁμορφίαις τοῦ τόπου μας στὶς ἑκατοντάδες χιλιάδες ξένους ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὴν φετεινὴ ἑκθεση, προσφέροντας μεγαλύτερη ὑπηρεσίαν στὴν τουριστικὴ ἀνάπτυξη τοῦ νησιοῦ μᾶς ἀπὸ πέντε ἑκατοντάδες ταξειδεῖα «ἀρμολοιοῦ» στὴν Ἀθήνα καὶ τὸ ἔξωτικόν.

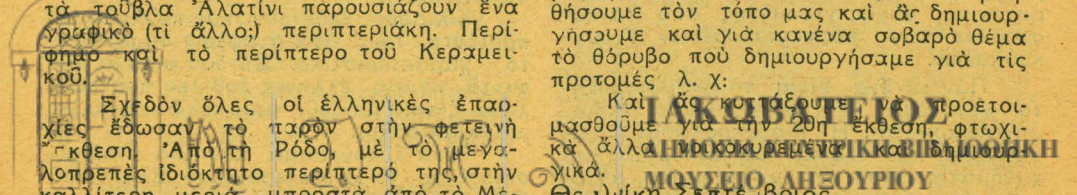
Θὰ μοῦ πῆτε στείλαμε τὴν χορευτικὴ δόμαδα Βεβαιώνω κατὰ τὸν κατηγορηματικώτερον τρόπο πὼς ἐκτός ἀπὸ τὰ κατὰ συνθήκην ἐπίσημα συγχαρητήρια, τίποτε ἄλλο δὲν εἰσπράξαμε ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐμφάνιση. Λίγες μέρες πρὶν εἶχαν προηγηθεῖ τὰ μπαλέττα Λαϊκῶν χορῶν τῆς κ. Στραβόνας (Ἡμικρατικὸς Ὄργανισμὸς ἐπιχορηγούμενος) καὶ ἡ σύγκριση μὲ τοὺς προχειροφτιαγμένους ἐρξοσιτέχνους μᾶς, παρ' τὴν χαριτωμένην τοὺς ἐμφάνιση, ἦταν καταβλητικὴ γιὰ τοὺς δικούς μας.

Ἄς μὴ κλείσουμε μὲ γκρίνιας, ἀλλὰ καλλίτερα μὲ μιὰ εὐχὴ. Ἄς καταπιαστοῦμε ὅλοι, ὀργανώσεις καὶ ἄτομα, μὲ μιὰ προσπάθεια γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὸν τόπο μᾶς καὶ ἄς δημιουργήσουμε καὶ γιὰ κανένα σοβαρὸ θέμα τὸ θόρυβο ποὺ δημιουργήσαμε γιὰ τίς προτομὰς λ. χ:

Καὶ ἄς κοιτάσουμε τὸ πρότοιμασθούμε γιὰ τὴν 20^η ἑκθεση, φτωχικὰ ἄλλα, ἀποκομμενὰ καὶ δημιουργικὰ.

Θεοτική Σεπτέμβριος

ΚΩΣΤΑΣ ΒΡΥΩΝΗΣ

ΑΠΟ ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ ΕΚΔΟΣΗ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Υποστηρίχτηκε και άλλοτε από τις στήλες μας ή έξαιρετική σημασία που έχει ή ανάγκη της ιδρύσεως μιάς 'Ανωτάτης Σχολής στην Κέρκυρα.

Εκτός από τους ιστορικούς λόγους και την παράδοση, που δυστυχώς άρchiσαν να ξεχνιούνται και να μη πολυλογαριάζονται, υπάρχουν και άλλα πιά ουσιαστικά έπιχειρήματα. Τό χρήμα πού ξοδεύουν όσοι σπουδάζουν στις άλλες πόλεις, μαζί μέ εκείνο πού θά μάς έφεραν νέοι γειτονικών περιοχών, θά αναζωογονούσε πραγματικά τό νησί μας.

Αν είχαμε συναίσθηση όλων αυτών θά παίρναμε και μαζί τήν άνάλογη πρωτοβουλία μ' εκείνη του Δήμου Ίωαννίνων, πού προσπαθεί νά δημιουργήση στην ήπειρωτική πρωτεύουσα δύο Πανεπιστημιακές Σχολές πλάι στις τόσες άλλες πού υπάρχουν.

Ας ξυπνήσουμε όμως και μεϊς. Είναι ένας σκοπός πού αξίζει πραγματικά τόν κόπο.

**

Μετά την Κερκυραία διηγηματογράφο Κατίνα Παππά, την Δ)δα Μ. Ασπιώτη, τόν σεβαστό φίλο μας ποιητή "Αγι Θέρο, οί άναγνώστες μας θά δούν, μέ την ίδια πιστεύουμε εύχαρίστηση, και τά όνόματα της κ. Είρ. Δενδρινού, και τών κ. κ. Μ. Λυγίζου και Ίάσ. Δεπούντη.

"Όλους τούς εύχαριστούμε.

Η συμπάραστασή τους είναι καλή και γιά μάς—πρώτα γιά μάς τούς νέους—άλλά και γι' αυτούς τούς ίδιους.

Είναι φυσικό, όποιος δέν μάς ξεχνά, νά μην τόν ξεχνούμε!

**

Έξαιρετική ήταν ή έπιτυχία της χορευτικής μας ομάδος στις γιορτές πού έγιναν στην Διεθνή Έκθεση Θεσπώνης.

Νομίζουμε όμως ότι, εκτός από την ομάδα αυτή τών κοριτσιών, θά έπρεπε νά σταλούν στην Έκθεση και Κερκυραϊκά προϊόντα και νά οργανωθεί Κερκυραϊκό περίπτερο, ανάλογο πρός τά τών άλλων έπαρχιών. Δέκα τετραγωνικά μέτρα χρειάζονται και θά στοιχίσουν 3.000 δρχ. Και ένας ιδιώτης θά μπορούσε νά τά διαθέση,

μιά κι' οί τοπικοί παράγοντες περιορίζονται στην φιλολογία.

Γιατί μαζί μέ την καλλιτεχνική έπίδειξη έχουμε ιδιαίτερη ανάγκη νά έπιδείξουμε και τά Κερκυραϊκά προϊόντα.

**

Αξιέπαινη είναι ή πρωτοβουλία του Κ.Γ.Σ. νά διοργανώση παγκερκυραϊκούς άγώνες στίβου και χορούς μέ τις γραφικές κερκυραϊκές φορεσιές. Νομίζουμε όμως ότι όλα αυτά γίνονται πολύ άργά. Διότι θά ήταν πολύ καλύτερα, πρό παντός από τουριστικής άπόψεως, νά είχαν γίνει στις άρχές Σεπτεμβρίου. Θά έπαίρναν τότε τόν χαρακτήρα μιάς τουριστικής έορτής, από αυτές πού τόσο έχει ανάγκη ό κερκυραϊκός τουρισμός και πού θά πρέπει την άλλη χρονιά νά διοργανώσουμε.

**

Θά έχουν πιά μάθει οί άναγνώστες μας ότι στους πανελληνίους κολυμβητικούς άγώνες ή Κέρκυρα έλαβε μέρος μέ 1 μόνο άθλητή και έτσι ήρθε είκοστή, δηλ. τελευταία. Η κατάσταση αυτή θά διορθωθεί μόνον, άν τό κοινό, οί τοπικοί ποράγοντες και άρμόδιοι δείξουν τό ενδιαφέρον πού πρέπει γιά νά ένισχυθή ό Ν.Α.Ο.Κ.

**

Γιά την έπίβλεψη τών νέων έχει ιδρυθή ό Ο.Η.Ε.Ν. ό όποιος δέν βλέπουμε, έδώ στην Κέρκυρα, νά έχη κινηθή κατά κάποιο τρόπο, εκτός από την τοποθέτηση τών γνωστών πινακίδων μέ συμβουλές. Τι γίνεται;

**

Τό ζήτημα της ιδρύσεως στην Κέρκυρα μιάς έπαγγελματοβιοτεχνικής Σχολής πήρε πιά τό δρόμο του χάρις στην πρωτοβουλία του Έπαγγελματικού Έπιμελητηρίου.

Κρίνουμε σκόπιμο νά προσθέσουμε ότι πολλοί έπιμελητές μπορούν νά τακτοποιηθούν άν οί τοπικοί παράγοντες αναλάβουν ανάλογη πρωτοβουλία μέ αυτήν του Έπαγγελματικού Έπιμελητηρίου.

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΤΑΞΙΔΙ ΧΩΡΙΣ ΠΟΛΙΚΟ»

ΤΑΣΟΥ ΚΟΡΦΗ

Πριν από κάμποσα χρόνια το κοσμοπολιτικό στοιχείο στη λογοτεχνία μας ήταν πολύ περιορισμένο, αν όχι ανύπαρκτο. Σήμερα τα βιβλία με περιεχόμενο κοσμοπολιτικό είναι πιά συχνά. Ο Καστανάκης, ο Καβαδίας, ο Καραγάτσης, ο Ουράνης, ο Άγγελος Δόξας είναι χαρακτηριστικοί αντιπρόσωποι του είδους. Το κοσμοπολιτικό λογοτεχνικό καλλιέργει κι' ο Τάσος Κόρφης Στο βιβλίο του «Ταξίδι χωρίς πολικό» συγκεντρώνει δέκα μικρά διηγήματα, δοσμένα με λεπτότητα και ευαισθησία. Υπάρχει σ' αυτά μια έντονη διάθεση φυγής, αλλά κι' ένας αδιάσπαστος δεσμός με τη γη έτούτη, μια νοσταλγία για τη ζωή και τα πρόσωπα που πέρασαν και δεν είναι πιά να ξαναρθούν. Αυτή η αντίφαση δεν πρέπει να μās ξαφνίζει καθόλου. Ο άνθρωπος της φυγής είναι τέτοιος πριν φύγει. Όταν ίκανοποιήσει την έπιθυμία του, όταν κορέση το πάθος του για τα μεγάλα ταξείδια αρχίζει να γίνεται έραστής και νοσταλγός της γης όπου πρωτόειδε το φώς, ώσπου να ξαναγυρίσει σ' αυτήν και να ξαναρχίσει να σκέφτεται και να γυρεύει το άγνωστο.

Ακόμη, υπάρχει στα διηγήματα αυτά ένα δυνατό σεξουαλικό χρώμα, μια έρωτική ευαισθησία πολύ αξιόλογη. Οι γυναίκες σιλουέττες, είτε στις τροτέζες του λιμανιού άνηκουν είτε στα κυρίτσια των παιδικών όνειρων, περνούν μές άπ' τις σελίδες του Τάσου Κόρφης διακριτικές και άερινες. Άλλοτε έρχονται σαν φαντασία, σαν όνειρο, άλλοτε σαν ανάμνηση και σαν νοσταλγία, σπανιώτερα σαν πραγματική υπόθεση του παρόντος. Πάντα όμως αφήνουν βαθειά μας μια λεπτή συγκίνηση.

Το «Ταξίδι χωρίς πολικό» είναι χωρίς άμφιβολία ένα άρκετά αξιόλογο βιβλίο. Μ' αυτό ο συγγραφέας του παίρνει μια καλή σειρά μέσα στο λογοτεχνικό κόσμο των νέων, κερδίζει μια καλή θέση στην έκτίμησή μας. Έλπίζουμε και περιμένουμε άπ' αυτόν μια θαυμάσια εξέλιξη...

«ΓΑΛΑΖΙΟΣ ΦΑΡΟΣ»

ΛΑΜΠΡΟΥ ΖΑΧΑΡΗ

Στόν «Γαλάζιο Φάρο» ο ποιητής Λάμπρος Ζαχαρής περιέλαβε πενήντα τέσσερα ποιήματά του γραμμένα πριν

άπο τόν πόλεμο, κατά την κατοχή και μετά την άπελευθέρωση. Πολλά άπ' αυτά, ίσως τα περισσότερα, έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς σε περιοδικά και έφημερίδες, σήμερα όμως παρουσιάζονται ξαναπλασμένα και άναθεωρημένα.

Ο Λάμπρος Ζαχαρής, που έχει ξαναεμφανιστεί στα γράμματά μας με το βιβλίο του «Άπ' τ' άνήλια παλάτια», μιλά στην ψυχή μ' ένα SOTTO VOCE με μια γλώσσα άπαλή, μουσική, μ' ένα λυρικό λεξιλόγιο άπλό, άπείριστο. Τα στιχουργικά του μέσα δεν ξαφνίζουν δεν θορυβούν, άπεναντίας μένουν άθέατα, κάνοντας τόπο στην κεντρική μελωδία της ποιήσης του.

Άπ' την άλλη μεριά τα νοήματα του «Γαλάζιου Φάρου» ξαφνίζουν με την άπλότητά τους, τη χάρι τους, τη δημιουργική τους άνωνυμία. Άποτελούν ως έπί το πλείστον την προσωπική πείρα του ποιητή, την προσήλωσή του στο μεγάλο χριστιανικό ιδανικό, τόν συγκρατημένο τόν πόνο για τη μοίρα τών ανθρώπων, για τη μοίρα τη δική του.

«Ο ΗΛΙΘΙΟΣ»

ΣΠΥΡΟΥ ΚΑΤΣΙΜΗ

Σε μια έποχή σαν τη δική μας κατ' έξοχήν αντιπονητική έκπλησεται κανείς βλέποντας πόση άφούωση δείχνουν οι νέοι στην ποιήση παραμελώντας μ' αυτόν τόν τρόπο, άλλα είδη του λόγου έξ ίσου άξια κι' ένδιαφέροντα. Έτσι η έμφάνιση ενός νέου μ' ένα μεξογραφικό έργο άποτελεί αυτή καθ' έαυτήν γεγονός άξιο έπιδοκιμασίας και ύποστηρίξεως.

Ο «Ηλιθιος» είναι μια νουβέλλα στο όμώνυμο βιβλίο του Σπύρου Κατσίμη. Σ' αυτήν ο νέος λογοτέχνης της Κερκύρας προσπαθεί να μās δώσει τόν τύπο ενός ψευτοηλιθίου, ενός ανθρώπου που έχει παρεξηγηθεί άπ' τούς όμοιους του για να καταλήξει, άπ' την περιφρόνηση και την άδιαφορία τους, στην αυτοκτονία. Σε πολλά σημεία η προσπάθεια αυτή έχει πετύχει, με άλλα όμως όχι. Θά ήταν προτιμώτερο, νομίζουμε, να περίμενε λίγο ακόμα ο νέος συγγραφέας, ώσπου να ώριμαζε μέσα του το θαυμάσιο σαν σύλληψη θέμα του «Ηλιθίου». Έτσι θ' άποφεύγονται ώρισμένες καταστρεπτικές για το σύνολο άδυναμίες και σφάλματα, όπως οι κούραστικοί και φτιαχτοί κάπως διάλογοι, η έλλειψη σύντομής περιλάλησης κεφαλαίων, η άσθενής έκμετάλλευση ώρισμένων καταστάσεων, ή κακή θέσις διαφόρων γεγονότων και έπεισοδίων (όπως ο θάνατος της γιαγιάς του Άν-

τών μόνο και μόνο γιατί ο τελευταίος ξέχασε να την ειδοποιήσει πώς φεύγει για τη χώρα) και άλλα.

Με πολλή ευχαρίστηση περνούμε στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, στα ξη μικρά, ωραιότατα πράγματα, διηγήματά του. Έδω, μολοντί το λογοτεχνικό κλίμα είναι το ίδιο, διπιστώνουμε την ύπαρξη ολοκληρωμένων νοημάτων, ωραίων και άπλων διαλόγων, καλοσχεδιασμένων τύπων κτλ. Πάνω απ' όλα όμως ικανοποιεί στα διηγήματα του Σπύρου Κατσιμή η πρωτοτυπία των θεμάτων, τα γνήσια ψυχικά προβλήματα που προβάλλουν έδω και κεί, καθώς και ο πλούτος σε συναισθήματα και συγκινήσεις. Αξίζουν γι' αυτό κάθε έπαινο και ύποστήριξη.

« Ψ Η Φ Ι Δ Ω Τ Α »

ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΕΛΙΣΣΙΝΟΥ

Σε μία πλακέττα δεκαέξη σελίδων συγκεντρώνει ο Σταύρος Μελισσινός δεκατέσσερα ποιήματά του υπό τον τίτλο «Ψηφιδωτά». Τα ποιήματα αυτά είναι δοσμένα σύμφωνα με τους τρόπους της παλιάς στιχουργίας, δεν ικανοποιούν όμως τις απαιτήσεις της. Υπάρχουν πολλά στιχουργικά και αισθητικά σφάλματα μουσικές ατέλειες των στίχων, πληθωρικοί συμβολισμοί και άλλα τέτοια. Θά είχαμε να συστήσουμε στο νέο ποιητή, να διαβάσει τα καλά ελληνικά και ξένα βιβλία, γιατί όπως δείχνουν μερικά σημεία των «Ψηφιδωτών» του («Συνειδήσις», «Μεγάλη Τέχνη») έχει τη δυνατότητα να γράφει κάποτε καλά.

ΑΛΕΞΗΣ ΖΑΚΥΘΗΝΟΣ

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ κ. κ. Α. ΚΟΝΤΗ & Ν. ΖΕΡΒΟΥ

Οι ζωγράφοι κ. κ. Α. Κόντης και Ν. Ζερβός δργάνωσαν και έφέτος έκθεση στο άτελε το πρώτου. Στην έκθεση αυτή, ή οποία έμεινε ανοικτή περίπου δύο μήνες ο Κόντης παρουσίασε 21 καινούργιες ύδατογραφίες και ο Ζερβός 15 έλαιογραφίες. Σημειώθηκε αξιόλογη κίνηση έπισκεπτών καθώς και αγοράστικό ενδιαφέρον των φιλοτέχνων.

Η ποιότητα της έργασίας και τα επιτεύγματα των δύο ζωγράφων είναι γνωστά από προηγούμενες άτομικές και ομαδικές εκθέσεις. Ο κ. Κόντης, έπειτα από προσπάθειες και άναζητήσεις, έχει πιά

βρή το δρόμο του. Τα έργα του έχουν σίγουρο σχέδιο, ατμόσφαιρα, ζωή. Άλλά και πάλι δεν μένει ικανοποιημένος από τον εαυτό του. Άνήσυχο ταλέντο, δεν έπαναπαύεται. Συνεχίζει τον άγώνα, άναζητεί, δημιουργεί. Γι' αυτό στις άκουσρέλλες του, κοντά στους ζεστούς, τούς άπαλους τόνους, συναντάει κανείς και βάρβαρες νότες. Δεν πρόκειται για άδυναμία του καλλιτέχνη. Είναι ή ρωμαλέα έκφραση μιάς ώριμης καλλιτεχνικής προσωπικότητας, με έντονο προσωπικό χαρακτήρα.

Άπό τις άκουσρέλλες του κ. Κόντη ξεχωρίσαμετά «Λουλουδένια παιχνιδίσματα» για τα ζεστά χρώματα, το «Γλυκοχαράζει» και το «Ξανάσασμα» για την ατμόσφαιρα. Σ' όλες όμως ζωντανεύει ή Κέρκυρα, με την άφθονία των χρωματικών τόνων και την έναλασσομένη όμορφιά των εικών της.

Ο κ. Ζερβός είναι ό ποιητής. Διαθέτει εύαισθησία, λεπτότητα, ευγένεια, με τις όποιες διαποτίζει σπάταλα τους πίνακές του. Είναι μαέστρος του χρώματος. Ξέρει τα μυστικά του και σε πολλές περιπτώσεις πετυχαίνει πραγματικές χρωματικές συμφωνίες. Οι πίνακες του «Στό Κεφαλομάντουκο με μαϊστράλι», «Ήσυχη γωνία» «Άποσταμένη φύση» δίνουν το μέτρο του ταλέντου του και της τεχνικής του.

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ κ. ΤΕΝ ΦΛΩΡΙΑ

Ο κ. Τέν Φλωριάς εξέθεσε στην Άναγνωστική Έταιρία 25 έργα του, έλαιογραφίες και ύδατογραφίες, αντιπροσωπευτικά της τελευταίας παραγωγής του.

Ο κ. Φλωριάς τα περισσότερα εργόνια της καλλιτεχνικής του ζωής τα πέρασε στο Παρίσι. Στη μεγάλη αυτή καλλιτεχνική Μητρόπολη του κόσμου όπου διασταυρώνονται όλα τα καινούργια ρεύματα, ο Κερκυραίος καλλιτέχνης δέχθηκε πολλές επίδράσεις. Άπ' αυτές όμως κρατούσε ό,τι του ήταν χρήσιμο για τη δική του, την προσωπική έκφραση. Έτσι ο κ. Φλωριάς έδωσε κατά καιρούς πίνακες όπου το κριτικό μάτι εύκολα άνακαλύπτει τις επίδράσεις των διαφόρων σχολών. Το ίδιο όμως μάτι μπορούσε το ίδιο εύκολα να ξεκαθαρίση τα ξένα στοιχεία και να άπομονώση την προσφορά του καλλιτέχνη. Γιατί ή προσφορά αυτή δεν έλλειψε' όλα τα στάδια της ζωγραφικής πορείας του κ. Φλωριά. Δέ λείπει και στα τελευταία έργα του, όπου υπάρχουν άφθονα στοιχεία κυβισμού. Μόνο πού ή τέχνη του κ. Φλωριά δεν συγκινεί 'Ο «Κερκυραϊκός χορός» μιά άσφαλώς πρωτότυπη σύν-

θεση σέ διάφορες αποχρώσεις, σέ άφή νει αδιάφορο. Τό χρώμα τής σκουριάς πού σκορπίζει παντού, έχει κάτι τό άρρωστο, και πού τό μόνο πού δέν του θυμίζει είναι ή ζωή.

“Όσο όμως κι’ άν διαφωνούμε μέ τούς έκφραστικούς τρόπους του κ. Φλωριά, δέν μπορούμε νά του άρνηθούμε καλλιτεχνική ώριμότητα. Οί πίνακες «Παλλά σπίτια» και «Λυκόφως» στη Γερμανία, «Κύμα» «Νεκρή φύσις μέ φοιρεντίνα» είναι έργα μέ στέρεη τεχνική. Τούς λείπει βέβαια ό παλμός, ή άτμόσφαιρα, εκείνο τό «κάτι» πού προκαλεί τή συγκίνηση. ‘Αλλά γι’ αυτό πιθανόν νά μή φταιει ό καλλιτέχνης, υπεύθυνος είναι ή «νέα τέχνη».

Κς

ΗΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ

‘Η περιοδική έκθεση τής πινακοθήκης στην ‘Αθήνα πρέπει νά θεωρηθεί σάν μεγάλο καλλιτεχνικό γεγονός. ‘Η ιδέα νά ξεσκονίσουνε τά τόσα άριστουργήματα και νά τά δείξουνε στόν κόσμο ήταν ευεργετική γιά όλους και περισσότερο γιά μās τούς νέους, πού τά βλέπουμε γιά πρώτη φορά.

‘Ένα πλήθος έργα τών πιό γνωστών δικών μας και ξένων καλλιτεχνών βρίσκονται στριμωγμένα σέ όχτώ μικρές και μεγάλες αίθουσες.

Στήν πρώτη, υπάρχουνε τέσσερα ωραιότατα χαλιά του 16ου και 17ου αιώνα, μιά εικόνα βυζαντινής τέχνης και δύο παλιά Ιταλικά έργα. Προχωρώντας άριστερά, είναι μία αίθουσα μέ έργα έλλήνων πού ζήσανε γύρω στην επανάσταση. ‘Ανάμεσα σ’ αυτά βρίσκεται και τό «Γενέσιον τής Θεοτόκου» του Δοξαρά, έργο πιό παλιό και από τά λίγα πού σωθήκανε από τούς σεισμούς. Στήν επόμενη αίθουσα βρίσκεται μία σειρά από άκουαρέλλες του Π. Ζωγράφου, μέ θέματα από την επανάσταση. ‘Εργα μέ λεπτομερειακό και τοπογραφικό ύφος.

Στήν ίδια αίθουσα υπάρχουν και δώδεκα έργα του Σπούρου Βικάτου.

Στό μικρό διάδρομο πού είναι μετά, βλέπουμε έννέα κομμάτια του Γύζη.

Μέ «τ’άραβωνιάσματα τών παιδιών», τό «παιδομάζωμα» και μερικά άλλα του ίδιου, αρχίζει και ή άμέσως επόμενη αίθουσα.

Σ’ αυτήν υπάρχουν αποκλειστικά, έργα ‘Ελλήνων. ‘Όπως του Βολανόκη, του Ραϊλού, του Νικηφόρου Λύτρα, του Νικολάου έπισης Λύτρα, του Χατζή και άλλων άκόμη.

Τό ότι λείπει ό Παρθένος, είναι περιεργη και μεγάλη παράλειψη...

Προχωρώντας στην άλλη αίθουσα βλέπουμε όλο ευρωπαϊκή τέχνη, έκτός από μία εξαίρεση. ‘Υπάρχουν στην ίδια αίθουσα δύο πίνακες του Μαλέα...

Κοντά σ’ αυτούς είναι έξη έργα τής μοντέρνας Γαλλικής τέχνης. ‘Ένα αντιπροσωπευτικό σχέδιο, του Ματις, ένα θαυμάσιο γυμνό μέ μελάνι, του Γκρομαίρ, ένα μικρό σχέδιο του μεγάλου Μπονάρ, τό ωραιότατο λάδι του Μαρκέ, «παραλία», άκόμη, τό «πάрко» μέ τόν ιδιόρρυθμο φωτισμό του Μπριανσον και ένα «κεφάλι ‘Αθηνάς» του διάσημου γάλλου γλύπτη Μπουρντέλ.

Συνέχεια είναι τρία έργα του Μοντιζέλλι, (ένός από τούς πρώτους ιμπρεσιονιστάς), ένα σχέδιο του Γκρέζ και άλλο ένα του Βατώ. ‘Ιδιαίτερη συγκίνηση όμως, προκαλόνε τρία μικροσκοπικά, αλλά μέ ήρωικό ύφος, σχέδια του Ρέμπραντ. Σπουδαία άποκτήματα τής Πινακοθήκης, πού μιλάνε περισσότερο συναισθηματικά, γιατί είναι έλάχιστο δείγμα τής τέχνης του μεγάλου ‘Ολλανδού.

Μέ θαυμάσια σχέδια αντιπροσωπεύονται επίσης και οί παλιοί Ιταλοί δάσκαλοι, όπως ο Τιντορέττο, ο Κορρέτζιο και ο Τζιορντάνο. ‘Υπάρχει πάλι έννας μεγαλόπρεπος «‘Αρχιμήδης» του Ριμπέρα και μία μεγάλη βιβλική σύνθεση, μέ κλασσικό ύφος και άμφίβολη γνησιότητα του Τιεπόλο και άλλα πολλά και ωραία έργα.

Τέλος σ’ ένα μικρό και ξεχωρισμένο δωμάτιο, βρίσκονται τά σπουδαιότερα εκθέματα: Τά έργα του Γκρέκο

Στήν άτμόσφαιρα είναι διάχυτος ό ίδιος υυστικισμός πού γέμισε τόν Κρητικό όταν δημιουργούσε τά έργα αυτά πού έχουμε τήν τύχη νά βλέπουμε και νά χαϊρώμαστε.

Πρόκειται γιά τή γνωστή «Σταύρωση», τόν «Χριστό μέ τό Σταυρό», έναν από τούς έξηνταρείς ‘Αγιους Φραγκίσκους πού ζωγράφισε ο Γκρέκο, και τή μεγάλη και προφητική σέ έκτέλεση «Συναυλία τών ‘Αγγέλων».

Στήν έκθεση υπάρχει και τμήμα γλυπτικής μέ τριανταπέντε έργα τών καλλιτέρων από τούς γλύπτες μας. Τά δεκάξη απ’ αυτά είναι του Γιαννούλη Χαλεπά κι’ έτσι δίνεται ή ευκαιρία νά γνωρίσουμε πιό καλά τό δημιουργό τής «Κοιμωμένης».

‘Όπως φαίνεται λοιπόν από τό πάρα πάνω ή περιοδική έκθεση τής Πινακοθήκης είναι πράγματι μεγάλο καλλιτεχνικό γεγονός, και δε θα πρέπει νά χάσει κανείς τήν ευκαιρία τής άμεσης αυτής επαφής μέ τή γνήσια και μεγάλη τέχνη

ΚΩΣΤΙΑΣ ΠΑΝΙΑΡΑΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

Περιοδική Έκδοση Νέων
Ίδιοκτήτης Διευθυντής
Αντώνιος Κυριάκης
Ταχόβου Πολυιά 27

Τύπ. Μπαλού Κόεφου

Άγιων Πάντων
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

Υπεύθ. Τυπ. Σ. Μπαλος

Καπόδιστριού 11
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ
ΑΙΣ341Φ40058

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ